

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2010:2

2

Talous
Suhdanne
Artikkeli

ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Jäsenet

Maarit Aarni-Sirviö
Magnus Bargum
Jorma Eloranta
Leif Fagernäs
Matti Halmesmäki
Arto Hiitunen
Ole Johansson
Kari Jordan
Asmo Kalpala
Ari Kaperi
Johannes Koroma
Eero Kotkasaari
Heikki Lehtonen
Liisa Leino
Marjo Miettinen
Arto Ojala
Timo Parmasuo
Bertel Paulig
Jussi Pesonen
Juha Rantanen
Jaakko Rauramo
Leena Saarinen
Matti Vuoria
Antti Zitting

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Georg Ehrnrooth

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf
Anne Brunila
Antti Herlin
Bengt Holmström
Jukka Härmälä
Sakari Tamminen
Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia

Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi
Sixten Korkman
Jussi Mustonen
Vesa Puttonen
Aino Sallinen
Otto Toivanen
Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2010:2

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Sixten Korkman
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Pasi Sorjonen
KTT
päätoimittaja,
ennustepäällikkö,
yhteenvedo,
talouspolitiikka,
rahoitusmarkkinat

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vientä,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 22.9.2010

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Teollisen toiminnan
ja palvelutuotannon
raja on kadonnut

Tämänkertaisen Suhdanteen artikkelit keskittyvät suomalaisen teollisuuden tulevaisuuteen. Kaikki teollisuuden päätoimialat ovat käyneet läpi huomattavia rakennemuutoksia, mutta taloutemme on silti poikkeuksellisen altis maailmantalouden muutoksille, kuten tuotannon ja viennin romahtaminen taantumassa osoitti.

Pekka Ylä-Anttila pitää ilmeisenä, että vahvan teollisen ytimen ympärille kasvaneiden ja osamiseen pohjautuvien teollisten palveluiden vienti edelleen lisääntyy. Jo nyt teollisen toiminnan ja palvelutuotannon raja on lähes kadonnut. Teollisuuden arvoketjusta Suomeen jää vaativin osa – suunnittelu, tutkimus ja kehitystyö, monet asiantuntijatehtävät sekä osa tuotannosta – ja teollisen valmistuksen siirtyminen muualle jatkuu.

Kansainvälinen työnjako on niin hienojakoista, että maat erikoistuvat hoitamaan tehtäviä, joissa ne ovat hyviä. Kansainväliset yritykset voivat optimoida toimintaansa ja parantaa kannattavuuttaan hankkimalla tarvitsemansa tuotantotarvikkeet ja palvelut lähes mistä vaan. Reijo Mankinen väittää, että vanhat yksikkötyökustannusten kehitykseen pohjautuvat kilpailukykykymittarit eivät nykymaailmassa enää toimi, ja kertoo, kuinka niitä pitää muuttaa.

Toivotan kaikille lukijoille mukavaa syksyä ja viihtyisiä hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä syyskuussa 2010

Pasi Sorjonen

Talouspolitiikka s. 5

Nousussa taas
Pasi Sorjonen

Suhdannekatsoaus s. 11

Katsaus suhdannekehitykseen
Kansainvälinen suhdannekehitys
Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

Artikkelit s. 71

Teollinen tulevaisuus

Pekka Ylä-Anttila

Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykylaskelmia

Reijo Mankinen

Talous

Talouspolitiikka

Nousussa taas	6
<i>Pasi Sorjonen</i>	

Nousussa taas

PASI SORJONEN

Ennustepäällikkö

ETLA

ENNUSTEET KEVÄTTÄLVELLÄ 2010

Syksyllä 2009 julkaisemassamme ennusteesa arvioimme Suomen talouden kasvavan 1½ prosenttia vuonna 2010 sekä 3½-4 prosenttia vuosina 2011 ja 2012. Puoli vuotta myöhemmin maaliskuussa julkaistun kevään 2010 ennusteen sisältö oli lähes kaikilta oleellisilta osiltaan sama, aina numeroita myöten. Oikeastaan vain työttömyyden pieneneminen oli jäänyt huomattavasti odotettua vähäisemmäksi, ja sen ennustetta piti madaltaa.

Järkeilimme silloin, että suuren pudotuksen jälkeen talous yleensä elpyy jonkin aikaa hyvinkin vauhdikkaasti, ja tämän kiinnikuomisvaiheen kasvutahti voi luontevasti olla selvästi pidemmän aikavälin kasvutahtia nopeampaa. Ennusteen kuvaamalla polulla kysynnän nopein vahvistuminen ajoittuu vuoteen 2011, ja taantumaa edeltänyt kokonaistuotannon taso saavutetaan vuoden 2012 aikana. Verrattuna muihin ennustajiin ETLAn arvio oli keväällä vuoden 2010 osalta likimain keskitasoa sekä vuosien 2011 ja 2012 osalta korkein. Selvästi meitä nopeampaa nousua vuoden 2010 aikana ennustivat Nordea (jo tammikuussa), Pellervon taloustutkimus (PTT) ja Palkansaajien tutkimuslaitos (PT).

Ennusteamme kuvaa aina sitä talouden polkua, jota pidämme kaikista mahdollisista poluista todennäköisimpänä. Sekä syksyllä että keväällä tiesimme, että ennustamaamme nopeampi tai hitaampi talouden toipuminen ovat täysin mahdollisia. Emme kuitenkaan ennustaneet nopeaa toipumista, koska siitä ei ollut näkyvissä sellaisia merkkejä, että olisimme voineet pitää sitä kaikkein todennäköisimpänä vaihtoehtona. Myös kultiasta toipumista pidimme vain yhtenä melko epätodennäköisenä huonona skenaariona.

MITEN ENNUSTEET OSUIVAT – PITÄÄKÖ KORJATA?

Ennusteen kuvaus talouden suunnasta näyttäisi olevan aika hyvin kohdallaan. On kuitenkin sanottava, että elpyminen on ollut esimerkiksi Suomessa arvioitua ripeämpää. Kesälomien jälkeen näppituntuma oli sellainen, että Suomen talouden kuluvan vuoden kasvuarvio on nostettava 2-2½ prosenttiin. Elokuun puoliväliin mennessä julkistettiin kuitenkin poikkeuksellisen hyviä tilastotietoja sekä Suomesta että Euroopasta, ja niiden jälkeen oikeampi haarukka kasvuennusteille tuntuisi olevan paremminkin 3-4 prosenttia. Uudet tiedot saattavat muuttaa käsityksen suhdannevaiheesta, jossa olemme. Ainakin joudum-

* Artikkelin julkaistaan samanlaisena Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa syksyllä 2010. Osa mainituista tilastotiedoista on muuttunut artikkelin kirjoittamisen jälkeen. Korjatut tiedot löytyvät valtaosin Suhdannekatsouksesta.

me vakavasti pohtimaan, uskommeko edelleen talouden nopeimman toipumisen ajoittuvan vuoteen 2011 vai nähdäänkö se sittenkin jo kuluvan vuoden aikana.

Tiedotusvälineiden kautta ei välttämättä ole saanut sellaista käsitystä, että kasvuennusteita ollaan nostamassa ehkä merkittävästikin. Median välittämä kuva taloudesta ei ollut alkuvuoden aikana enää varsinaisesti synkkä, mutta ei se ollut erityisen valoisakaan. Huomiota kiinnitettiin enemmän riskeihin – asioihin, jotka voivat mennä pieleen, kun taas hyvätkään tuotantoluvut eivät aina ole tuntuneet saavan ansaitsemaansa myön-teistä huomiota. Näin riskit ovat vieneet huomiota talouden varsin hyvältä perusvireeltä. Merkittävästi paremmin esillä on ollut suuri tuotantokuilu eli se, että elpymisestä huolimatta olemme edelleen kaukana taantumaa edeltäneistä tuotantoluvuista. Tasapainoinen tarkastelu yhdistää nämä kaikki kolme: nousuvauhdin, tuotantokuilun ja riskit.

TYÖPAIKKOJEN SYNTYMINEN OLISI MERKKI AIDOSTA NOUSUSTA

Ydinkysymys on edelleen, kestäkö maailmantalouden viime vuonna käynnistynyt uusi nousu vai hidastuuko se oleellisesti tai peräti katkeaa ennenaikaisesti? Elpyminen on odotetusti perustunut ensin tilapäisille tekijöille. Niitä ovat mittava talouspoliittinen elvyttäminen ja varastokäyttäytymisen muutos, kun yritykset ovat vähitellen siirtyneet varastojen jyrkästä supistamisesta niiden täydentämiseen. Vaikka kansainvälinen kauppa on piristynyt selvästi, kestävä nousu edellyttää sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa ennen kaikkea kotimaisen kysynnän vahvistumista tukevaa työllisyyden paranemista. Vasta työpaikkojen syntyminen on merkki siitä, että talous alkaa itse vahvistaa itseään ja edessä voi olla uusi usean vuoden nousuputki.

Mitä havaitsemme käytännössä? Yhdysvalloissa talouden kasvutahti on hidastunut selvästi. Toisella neljänneksellä se oli vain 0.6 prosenttia edellisestä. Kasvun jarru ei kuitenkaan ollut koti-

mainen kysyntä vaan tuonti, joka kohosi selvästi vientiä enemmän. Yksityinen kulutus kasvoi kotitalouksien säästämisasteen noususta huolimatta ja investointien lisääntyminen oli vain osaksi varastojen lisääntymisestä. Uusia työpaikkoja ei kuitenkaan ole syntynyt odotetussa tahdissa, vaan työllisyys on pysynyt pidempään heikkona kuin aikaisempien taantumien jälkeen, ja juuri se on kasvattanut epäilyjä maan talouden kasvukyvystä. Näin on siitä huolimatta, että Yhdysvallat on toipunut taantumasta Eurooppaa nopeammin ja palannut jo melko lähelle taantumaa edeltäneitä tuotantolukuja.

Euroalue yllätti myönteisesti, kun sen talouskasvu vauhdittui toisella neljänneksellä nopeammaksi kuin Yhdysvaltojen, yhteen prosenttiin edellisestä neljänneksestä. Saksan talouskasvu ponnahti yhdistymisen jälkeiseen huippuvauhtiin, runsaaseen 2 prosenttiin, joka tarkoittaa amerikkalaiseen tapaan ilmaistuna huimaa 9 prosentin vuosivauhtia. On selvää, että sama tahti ei jatku vuoden jälkipuoliskolla, mutta luvut kertovat silti selvää kieltään Euroopan elpymisestä. Lisäksi tämä kaikki on tapahtunut samaan aikaan, kun huoli Kreikan, Irlannin, Italian ja Espanjan julkisten talouksien aiheuttamasta painolastista oli pahimmillaan.

Tietoja Euroopan kysyntäerien roolista ei tätä kirjoitettaessa ollut saatavilla. Todennäköisesti kasvu oli pitkälti viennin vahvan vedon ansiota. Siihen viittaa ainakin teollisuustuotannon kiihtynyt kasvu. Teollisuustuotannon määrä kohosi Eurostatin mukaan tammi-toukokuussa euroalueella 7 prosenttia ja Saksassa 10 prosenttia. Uusien tilauksien lisäys ennakoi tuotannon nousun jatkuvan. Kotimainen kysyntä on sen sijaan todennäköisesti pysynyt vaimeana. Sitä puoltavat sekä vähittäiskaupan myynnin heikkous että vaisu rakentamisen aktiviteetti. Vastaavasti työllisyys on yllättänyt hyvin myönteisesti, sillä työttömiä on huomattavasti vähemmän kuin taantumien alkaessa pelättiin. Valitettavasti tämä saattaa tarkoittaa sitä, että työllisyyden paraneminen on vastaavasti hidasta lähivuosien aikana.

SUOMI ON VIHDOIN VAHVASSA NOUSSUSSA

Kesäkuun alussa yllätti pelottava uutinen, joka noteerattiin näkyvästi kansainvälisiä uutistoistoja myöten. Suomi oli ensimmäisenä eurooppalaisena maana luisunut uudelleen taantumaa. Virallisten tietojen mukaan kokonaistuotanto supistui sekä viime vuoden viimeisellä että kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Mikä olisi voinut olla enemmän mielialoja laskeva tieto, kun juuri luulimme päässeemme pinteestä? Emme ETLAssa uskoneet hetkeäkään, että tämä tieto voisi pitää paikkaansa. Olemme vakuuttuneita, että seuraavan parin vuoden kuluessa tämä taantuma katoaa aikakirjoista tilastojen päivityksen myötä. Kyse on tälläkin kertaa luultavasti kausipuhdistuksen ongelmasta. Lakkojen vuoksi ensimmäinen neljännes oli toki heikko ja jostain syystä se nyt vääntää myös aikaisemmin nousussa olleen viime vuoden viimeisen neljänneksen laskuun.

Vain Ruotsi on onnistunut pistämään paremmaksi tilastojensa korjailussa. Vielä myöhään keväällä virallinen tilastotieto kertoi, että Ruotsin talous ei ollut kasvanut kertaakaan seitsemään vuosineljännekseen ja oli vieläpä sukeltanut uudelleen vuoden 2009 lopulla. Tähän paljon ihmetystä sekä Ruotsissa että meillä aiheuttaneeseen tilanteeseen tuli korjaus, jonka myötä Ruotsin talous onkin ollut vahvassa nousussa jo vuoden 2009 toiselta neljännekseltä lähtien. Aivan viime aikoina Ruotsin kasvuennusteita on jo korotettu 4 prosenttiin ja ylikin, vaikka ennen kesää nollakasvuun yltäminenäkään ei näyttänyt tilastohistorian perusteella päivänselvältä.

Ruotsi on tärkeä vertailukohta Suomelle, koska maidemme taloudet ovat ainakin aikaisemmin liikkuneet melko samaan tahtiin. Niinpä Ruotsin synkät tilastoluvut ruokkivat epäilyjä myös täällä siitä, että näkymät eivät ole kummoiset. Ruotsin uudet tilastoluvut kertovat jotain muuta – jos kerran Ruotsi nousee tuollaista vauhtia, niin kyllä Suomikin – ei se kaikki voi olla kiinni vain omasta valuutasta.

Suomen talouden elpyminen näytti pitkään tulevan muuta Eurooppaa ja eräiden mittareiden mukaan myös Ruotsia perässä. Viimeisimmät tilastotiedot ovat kuitenkin hyvin rohkaisevia. Tuotannon suhdannekuvaajan mukaan laskettu BKT:n pikaennakko ennakoi kokonaistuotannon kohonneen toisella neljänneksellä runsaat 3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Yritetäänpä suhteuttaa luku jotenkin. Amerikkalaisella tavalla laskettuna se tarkoittaa 13 prosentin vuosivauhtia. Se on huikean paljon verrattuna Yhdysvaltojen 2.4 prosenttiin, Japanin puoleen prosenttiin ja jopa Saksan 9 prosenttiin.

Ei tiedetä, kuinka luotettava pikaennakon antama tieto on. Se saattaa aivan hyvin liioitella toteutunutta. Oli tarkka luku mikä tahansa, muista lähteistä kuitenkin tiedetään, että Suomen talous on vahvassa nousussa. Tehdasteollisuuden tuotannon määrä kohosi volyyymi-indeksin mukaan vuoden alkupuoliskolla runsaat 7 prosenttia vuotta aikaisemmasta. Tahti oli sama kuin euroalueella, vaikka osalla toimialoista nousu oli vasta lähdössä käyntiin. Uusien tilausten nousu on jatkunut ja levinnyt selvemmin myös metalliteollisuuteen, joka pitkään kärsi niiden puutteesta. Myös rakentaminen on kääntynyt pohjalta vahvaan nousuun. Yllättävintä on kuitenkin ollut työtuntien lisääntyminen (ei sovi yhteen taantumatietojen kanssa!), jonka odotimme tapahtuvan vasta paljon myöhemmin. Se lupaa parempaa vähittäiskaupalle ja yksityiselle kulutukselle.

MINKÄLAINEN NOUSUKAUSI TULEE?

Olen käyttänyt edellä paljon tilaa kuvatakseni reaali-talouden asetelmia Suomessa ja muualla paljolti siitä syystä, että tulevaisuuden arvioimiseksi on oleellista miettiä, mistä ponnistetaan liikkeelle. Valitettavasti nousukauden pituuden, muodon ja jyrkkyyden arvioiminen onkin jo huomattavasti vaativampi tehtävä, etenkin kun käytettävissä ei vielä ole uutta ennustetta, johon voisi nojata.

Tekijöitä, jotka puoltavat vahvaa nousukautta on vähän. Tähän vaakakuppiin asettuu luontevasti lähinnä tieto siitä, että maailmantalous on kaikis-

ta ympärillä havaituista todellisista tai pelätyistä vaikeuksista huolimatta juuri tällä hetkellä vahvassa nousussa. Vääntöä näyttäisi olevan, eikä se ainakaan tämän vuoden aikana ehdi loppua. Aktiviteetin piristyminen luo uutta aktiviteettia. Kuinka pitkälle ensi vuoteen tai sen jälkeen vääntöä riittää onkin jo toinen juttu.

Tekijöitä, jotka kallistavat vaa'an heikomman tai lyhyemmän nousukauden puolelle, on enemmän. Ne ovat hyvin tunnettuja ja osittain jo edellä mainittuja. Akuutein uhka on se, että nousu perustuu suureen tuotantokuiluun ja poistuviin vauhdittajiin, joiden antama tekohengitys loppuu aikanaan. Velkaantuneet julkiset sektorit alkavat ponnistella alijäämiensä eli velanottotarpeiden sa pienentämiseksi. Finanssipolitiikka muuttuu pitkäksi aikaa elvyttävästä kiristäväksi verojen korotusten ja/tai julkisten menojen hillitsemisen kautta. Rahapolitiikka sentään pysyy lähivuodet poikkeuksellisen keveänä, mutta korkojen nousu odottaa kuitenkin. Lisäksi yritysten varastokäytäytyminen muuttuu, kun täydentäminen ei ole enää tarpeen. Investointeja saattaa jarruttaa se, että pankit syynäyvät finanssikriisin jäljiltä asiakkaansa aiempaa tarkemmin ja joutuvat pitämään luottohanansa kireämmällä.

Yhtään pidemmällä aikavälillä Aasian ja erityisesti Kiinan vahvan kasvun reilu hidastuminen tai sen odottamaton häiriintyminen jonkin kriisin vuoksi ovat keskeisiä uhkia. Kiina on jatkanut vahvaa nousuaan jo muutaman vuosikymmenen, ja aikaisempaan kokemukseen nojautuen on vain ajan kysymys, milloin esiin putkahtaa jokin massatyöttömyyden, pankkikriisin tai asuntohintakuplan tapainen ongelma. Kiinan noustua maailman talusmahtien joukkoon vaikutukset muualle maailmaan olisivat vakavat.

Suomessa talouden vauhdittuminen näyttää kuluvana vuonna vahvalta. Hyödyimme meille tärkeiden vientimaiden (Saksa, Ruotsi ja miksei myös Venäjä) piristymisestä. Mikäli loppuvuosi sujuu hyvin, myös vuodelle 2011 joutuu suuren kasvuperinnön vuoksi ennustamaan varsin korkeita kasvunumeroita siinäkin tapauksessa, että aktiviteetti silloin jo jonkin verran rauhoittuu. Näin ollen taantumaa edeltänyt kokonaistuotannon taso voidaan edelleen saavuttaa vuonna 2012. Sen jälkeen saamme painia pitkään väestön ikääntymisen, vauhdikkaan eläkkeelle siirtymisen, vähenevien työtuntien, kohoavan huoltosuhteen ja julkisten menojen kasvupaineiden kanssa. Joitakin vuosia myöhemmin voimme ehkä kokemuksiemme turvin neuvoa muuta Eurooppaa, kuinka ikääntyvän väestön oloissa pidetään talous kasvussa ja kunnossa.

Kriisin jälkeen

302 s. 42 euroa
(Tuotekoodi 451) ISBN 978-951-628-500-2

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Suhdannekehitys

Katsaus suhdannekehitykseen	12
<i>Pasi Sorjonen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	19
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	32
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	37
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	41
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	45
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	50
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	57
<i>Birgitta Berg-Andersson, Pasi Sorjonen</i>	
Hinnat ja kustannukset	63
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000	68
Erityisteemat	
Yhdysvaltojen suhdannekehitys.....	23
<i>Paavo Suni</i>	
Euroalueen velkaongelma	26
<i>Paavo Suni</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- **Maailmantalous on elpynyt odotettua ripeämmin – myös euroalue toipuu hyvää vauhtia**
- **Suomen kokonaistuotanto vauhdittuu tilapäisesti 3½-4 prosentin kasvuun vuosina 2010-2011**
- **Työttömyysaste alenee vajaaseen 7 prosenttiin vuonna 2012**
- **Ostovoiman niukka paraneminen jarruttaa yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuuksia**
- **Asuinrakentaminen vetää investoinnit nousuun jo tänä vuonna**
- **Julkinen talous pysyy alijäämäisenä ja valtion velka kasvaa**

MAAILMANTALOUS ON ELPYNYT ODOTETTUA RIPEÄMMIN

Maailmantalous on toipunut historiallisen syvästä taantumasta jonkin verran nopeammin kuin odotimme. Niinpä olemme nostaneet maailman kokonaistuotannon kasvuarvionme kuluvan vuoden osalta 4½ prosenttiin ja pitäneet sen ennallaan 4 prosentissa vuosille 2011 ja 2012. Kasvua kiihdyttää erityisesti se, että teollisuusmaat elpyvät ja niiden kokonaistuotannon viimevuotinen 3½ prosentin pudotus vaihtuu kuluvana vuonna 2½ prosentin nousuun. Vauhdikkainta talouskasvu on edelleen Aasiassa – Kiinassa jopa 10 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Kiinan vahva aktiviteetti voimistaa kysyntää muissa Aasian maissa sekä teollistuneissa maissa.

Melko suurista kasvuarvioista huolimatta oletamme, että Yhdysvaltojen ja Euroopan talouksien elpymistahti rauhoittuu selvästi jo ensi vuoden aikana. Monet seikat puoltavat tällaista näkemystä. Kasvua ovat joka puolella maailmaa vauhdittaneet poikkeuksellisen mittavat raha- ja finanssipoliittiset elvytystoimet sekä yritysten pyrkimys täydentää tyhjentyneitä varastojaan. Kumpikin kasvun vauhdittaja on tilapäinen. Finanssipoliittinen elvytys päättyy kaikkialla ja finanssipoliittikkaa kiristetään ripeään velkaantumistahdin pysäyttämiseksi. Kurinalainen julkisten finanssien hoito

edellyttää verojen kiristyksiä ja julkisten menojen leikkauksia, jotka jarruttavat pitkään teollistuneiden maiden talouskasvua.

Yhdysvaltain hyvin alkanut toipuminen taantumasta hidastui selvästi kuluvan vuoden alkupuoliskolla, mikä heikon työllisyyden ohella on lisännyt epäluuloa pitkäkestoisesta nousun todellisista edellytyksistä. Olemme laskeneet arvionme Yhdysvaltain vuosien 2010 ja 2011 talouskasvusta 2½ prosenttiin. Työllisyyden hitaan paranemisen ja säästämisasteen nousun vuoksi yksityinen ku-

Yhdysvaltain talouden nykytilaa kuvaavat tilastot ovat jossain määrin ristiriitaisia. Yhtäältä kokonaistuotanto kohosi toisella neljänneksellä vain 0.4 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisaalta kotimainen kysyntä tuki erittäin vahvasti talouden nousua, sillä sekä yksityinen kulutus että yksityiset investoinnit lisääntyivät samalla kun varastojen täydentämisen merkitys väheni. Kasvun hidastuminen aiheutuikin tuonnin vientiä ripeämmästä noususta. Kauppatilastojen mukaan yli puolet Yhdysvaltojen tuonnin lisäyksestä kuluvan vuoden alkupuoliskolla oli raaka-aineiden, tuotantotarvikkeiden ja investointitarvaroiden hankintoja, mikä saattaa kertoa enemmän yritysten varautumisesta tuotannon lisäämiseen kuin kasvun lopahtamisesta.

lutus lisääntyä tätä hitaammin. Myös investoinnit kohoavat.

EUROALUE TOIPUU HYVÄÄ VAUHTIA

Euroalue yllätti myönteisesti toisella neljänneksellä, kun sen kaikki kysynnän pääerät kohosivat ja vauhdittivat kokonaistuotannon harvinaisen suureen prosentin nousuun edellisestä neljänneksestä. On vaikea uskoa, että sama tahti voisi jatkua edes vuoden jälkipuoliskolla puhumattakaan vuodesta 2011. Saksan talous kohentui nopeinta tahtiaan maan yhdistymisen jälkeen. Myös muut suuret euromaat olivat nousussa, ja kokonaistuotanto supistui ainoastaan Kreikassa. Vuodentakaiseen verrattuna euroalueen talous kasvoi vajaa 2 prosenttia.

Arvioimme euroalueen BKT:n lisääntyvän ennusteajaksolla 2010-2012 melko vaatimatonta 1½

prosentin vuosivauhtia. Kuluvan vuoden kasvuarviota on nostettu hieman. Voimistunut kansainvälinen kysyntä ja heikentynyt euro ovat auttaneet teollisuutta saamaan uusia tilauksia, ja tuotantomäärien lupaava nousu on jatkunut. Vuositasolla tarkasteltuna talouskasvu on pitkälti viennin varassa, kun kotimainen kysyntä pysyy heikkona. Emme odota merkittävää parannusta työllisyyteen, joten yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuudet näyttävät toistaiseksi maltillisilta. Investoinneille kirjataan nousua vasta vuonna 2011.

Euroalueen kuluttajahintojen nousu vauhdittuu tänä vuonna 1.5 prosenttiin ja vuonna 2011 vielä hieman lisää. Euroopan keskuspankki pääsee inflaatiotavoitteeseensa ja tavoitteelleen uskollisena tuskin nostaa ohjaukorkoaan ennen kevättä 2011. Arvioimme lyhyiden markkinakorkojen kohoavan prosentin tuntumaan kuluvan vuoden lo-

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2009*	Määrän muutos, %					Keskimäärin	
		Edellisestä vuodesta					2005→09	2010→14 [†]
	2009*	2009*	2010*	2011 [†]	2012 [†]			
Bruttokansantuote								
markkinahintaan	170.3	-8.0	3½	4	2½	1.0	3	
Tuonti	59.8	-18.1	4½	9	5½	2.3	5½	
- tavarat	41.3	-21.2	8½	10½	6	0.7	7	
- palvelut	18.5	-9.1	-5	5	3	7.3	1½	
Kokonaistarjonta	231.1	-11.1	4	5½	3½	1.4	3½	
Vienti	64.0	-20.3	6	9	4½	1.9	5½	
- tavarat	45.0	-23.1	9	10	5	0.4	6½	
- palvelut	19.1	-11.3	0	5	3½	7.1	3	
Investoinnit	33.4	-14.8	2½	8	5½	-0.1	5	
- yksityiset	28.6	-17.4	2½	9	6	0.0	5	
- julkiset	4.8	6.1	2	1	3	-1.1	2½	
Kulut	137.0	-1.1	2	2	2	1.9	2	
- yksityinen	94.0	-1.9	2½	2	2	2.1	2	
- julkinen	43.0	1.2	½	1	1	1.4	1	
Varastojen muutos¹⁾	-3.4	-1.0	½	0	0	..	..	
Kokonaiskysyntä	231.1	-11.1	4	5½	3½	1.4	3½	
Kotimainen kysyntä	167.1	-5.6	3	3½	3	1.1	3	
Julkinen kysyntä	47.8	1.7	0½	1	1½	1.1	1	

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

pussa ja lähenevän 2 prosenttia vuotta myöhemmin. Euron oletetaan vahvistuvan ennustejakson aikana vähitellen 1.40 dollariin.

SUOMEN TALOUS PONNAHTI RIPEÄÄN NOUSUUN

Näytti pitkään siltä, että Suomi saa kiinni kansainvälisen kysynnän piristymisestä muuta Eurooppaa myöhemmin. Kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä Suomen kokonaistuotanto vihdoin ponnahti Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 1.9 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3.7 prosenttia vuotta aikaisemmasta. Samalla poistui odotetusti se tilastokummajainen, että Suomi olisi ollut vielä tammi-maaliskuussa taantumassa.

Tavaraviennin määrä kasvoi vuoden alkupuoliskolla 4½ prosenttia vuotta aikaisemmasta oltuaan ripeässä nousussa varsinkin toisella neljänneksellä. Teollisuudelle on kertynyt uusia tilauksia aikaisempaa enemmän, mikä vähitellen vahvistaa vielä normaalia heikompia tilauskantoja. Tammiheinäkuussa tehdasteollisuuden tuotanto lisää-

tyi Tilastokeskuksen volyyymi-indeksin mukaan 7½ prosenttia edellisvuodesta. Myös kotimainen kysyntä kääntyi toisella neljänneksellä selvään nousuun. Työllisyyden paraneminen ja kotitalouksien optimismin viriäminen vauhdittivat yksityisen kulutuksen kasvua, joka oli selvimmin nähtävissä auto- ja vähittäiskaupassa. Asuinrakentaminen ponkasi jyrkkään nousuun.

BKT:N KASVU VAUHDITTUU TILAPÄISESTI 3½-4 PROSENTTIIN

Suomen talous on lähtenyt uuteen nousuun aikaisemmin kuin kevään ennusteessa odotimme. Pelkästään alkuvuoden kehityksen ansiosta talous kasvaa tänä vuonna pari prosenttia siinäkin epätodennäköisessä tapauksessa, että nousu on pysähtynyt jo vuoden puolivälissä. Odotamme kysynnän vahvistumisen jatkuvan loppuvuoden ajan ja olemme nostaneet Suomen kokonaistuotannon kasvuarviomme kuluvaan vuoden osalta enemmän kuin kaksinkertaiseksi 3½ prosenttiin. Vuonna 2011 talouden arvioidaan kasvavan 4 prosenttia, mutta tämä näennäisesti suuri kasvu-

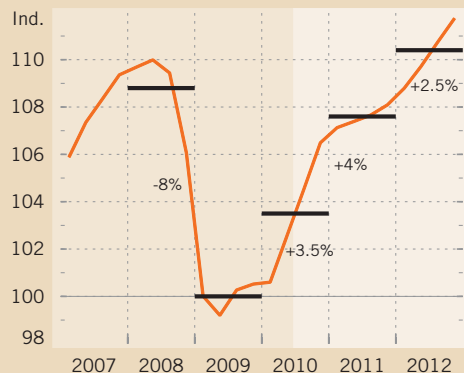
Kasvuluvut hämäävät

Oheinen kuva esittää Suomen bruttokansantuotteen neljännesvuosittain kausivaihtelusta puhdistettuna sekä jatkettuna kasvuennusteemme toteuttavalla uralla. Vaakapalkeilla on merkitty näkyviin kunkin kalenterivuoden aikana kertynyt (keskimääräinen) bruttokansantuote.

Kuvasta nähdään, että vuodelle 2011 ennustettu 4 prosentin talouskasvu itse asiassa olettaa, että talouden nousu rauhoittuu merkittävästi kyseisen vuoden aikana ja on heikoimmillaan vain 0.25 prosentin luokkaa edellisestä neljänneksestä.

Suuri kasvuluku perustuu valtaosin siihen vahvaan talouden nousuun, jonka oletamme ajoittuvan vuoden 2010 loppuun. Jos tämä nousu toteutuu, talous kasvaa vuonna 2011 runsaat 2.8 prosenttia siinäkin tapauksessa, että bruttokansantuote jää koko vuoden ajaksi vuoden 2010 lopun tasolle. Näin ollen ennuste olettaa, että 4 prosentin kasvusta kertyy vain 1.2 prosenttiyksikköä vuoden aikana ja loppu on niin sanottua kasvuperintöä.

BKT markkinahintaan viitevuoden 2000 hintoihin, 2009=100

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA. ETLA S10.2/b223

luku on harhaanjohtava. Ennuste olettaa nimittäin, että kansainvälisen kysynnän jäähtyminen vaimentaa vuoden 2011 aikana myös Suomen neljänneksestä toiseen lasketun kasvutahdin ainakin tilapäisesti hyvin vaimeaksi.

VIENTI VETÄÄ USEILLA ALOILLA HYVIN

Tavaraviennin nousu on ollut ripeää maaliskuun satamalakkujen jälkeen. Paperiteollisuuden ja metallien jalostuksen kaltaiset keskeiset vientialat ovat kyenneet kasvattamaan vientimääriään selvästi odotettua enemmän. Hyvät uutiset tärkeiltä vientialueilta (Aasiasta ja Euroopasta, erityisesti Saksasta ja Ruotsista) viittaavat siihen, että vientikysynnän voimistuminen jatkuu myös loppuvuoden aikana. Arvioimme tavaraviennin lisääntyvän sekä tänä että ensi vuonna 9-10 prosentin tahtia, joka ei kuitenkaan vielä riitä palauttamaan vientimääriä taantunutta edeltäneelle tasolle.

Kuluvana vuonna vientimääriään kasvattavat erityisesti juuri metallien jalostus (jopa 40 prosenttia) ja metsäteollisuus (runsaat 20 prosenttia). Myös koneiden ja laitteiden vienti kohoaa, mutta reippaampaan nousuun se pääsee vasta vuonna 2011. Ennuste olettaa, että sähkö- ja elektro-

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen taluskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä taluskehityksestä, taluspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitin, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmestyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestopilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

niikkateollisuuden viennin elpyminen lykkääntyy vuoteen 2011. Matkapuhelinvienin piristytessä on edellytyksiä sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden että koko tavaraviennin ennustettua paljonkin nopeammalle nousulle.

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2007	2008	2009*	2010 [€]	2011 [€]	2012 [€]
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	2.5	4.1	0.0	1.2	2.4	1.8
Ansiotason muutos, %	3.0	5.5	4.0	2.5	2.8	3.8
Työttömyysaste, %	6.9	6.4	8.2	8.4	7.7	6.9
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	4.2	3.5	1.3	1.2	1.5	1.4
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	5.3	1.7	-17.7	6.8	8.2	4.3
Euribor 3 kk, %	4.3	4.6	1.2	0.8	1.5	2.3
EU27-maiden BKT:n muutos, %	3.0	0.9	-4.2	1½	1½	1½
- EMU-maat	2.6	0.4	-4.1	1½	1½	1½
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2.4	3.7	0.8	1.5	1.7	1.5
- EMU-maat ¹⁾	2.1	3.3	0.2	1.5	1.7	1.5
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	5.2	4.1	-2.3	-2.7	-1.8	-1.0
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	35.2	34.2	44.0	47.4	48.5	50.2

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

ASUINRAKENTAMINEN VETÄÄ INVESTOINNIT KASVUUN

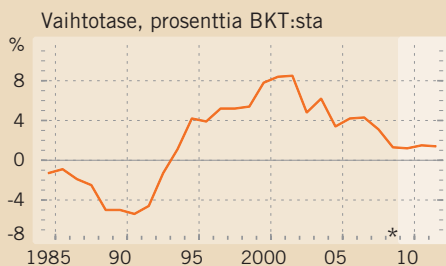
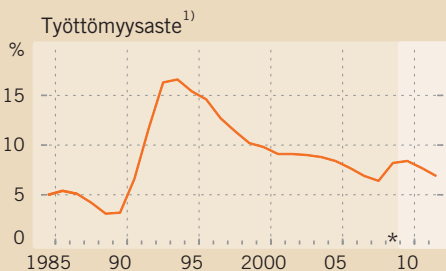
Investointien näkymät ovat huomattavasti va-
loisammat kuin keväällä. Kaikissa investointi-
vararyhmissä nousukäänte näyttää ajoittuvan
kuluvaan vuoteen. Asuinrakentamisen odotta-
mattoman jyrkkä 25 prosentin nousu vetää yksi-
tyiset investoinnit jo kuluvaan vuonna 2½ pro-
sentin kasvuun. Rakentaminen lisääntyy selvästi,
vaikka liikerakentaminen vielä vähenee tänä
vuonna. Kone- ja laiteinvestoinnit supistuvat hie-
man viime vuodesta. Vuonna 2011 investointien
kasvu kiihtyy 8 prosenttiin. Kone- ja laiteinves-

toinnit käynnistyvät, kun teollisuuden käyttöas-
teet kohoavat ja palvelualojen tuotanto piristyy.
Asuinrakentaminen jatkuu vireänä ja myös muu
talonrakentaminen lisääntyy selvästi. Julkisten
investointien kasvu jää 1-2 prosenttiin vuodessa
valtion ja kuntien rahoitusvaikeuksien vuoksi.

TYÖLLISYYS PARANEE JO

Työllisyys on yllättänyt myönteisesti jo pitkän ai-
kaa, ja vuoden alkupuolella näkymät paranivat

Taloudellinen kehitys

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/y01

ETLAn sähköisten raporttien määrä kasvaa

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi
ETLassa seurataan talouden kehitystä myös huomatta-
vasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on
mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen
ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin
50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys,
kulutusrakenteen muutos, suhteellisten hintojen liikkeet
ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLassa käytettä-
vän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa
vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn koti-
sivuilla.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimi-
alojen kannattavuuden kehitystä liiketaloudellisten ja
kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuus-
ennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Rapo-
rtissa esitetään ennusteet toimialojen yksikkötyökustan-
nusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti
ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tie-
dostona ETLAn kotisivuilla.

Kilpailukykyraportissa arvioidaan teollisuuden toi-
mialojen kustannuskilpailukykyyn kehitystä suhteellisten
yksikkötyökustannusten avulla. Raportissa esitetään toi-
mialojen kustannuskilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden,
kuten tuotavuuden, työvoimakustannusten ja valuutta-
kursssien kehitys. Kustannuskehitystä verrataan 14 tär-
keimpään kilpailijamaahan. Raportti ilmestyy kerran vuo-
dessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilla.

Voit tutustua tarkemmin raportteihin ETLAn kotisivulta:
www.etla.fi

lisää. Työllisten määrä kääntyi nousuun ja työttömien laskuun. Kuluvana vuonna työttömyysaste vielä kohoaa, mutta jää paljon pelättyä matalammaksi 8.4 prosenttiin. Vuodesta 2011 alkaen työllisten määrä kohoaa runsaan prosentin vuosivauhtia. Runsas eläkkeelle siirtyminen hillitsee työvoiman tarjonnan kasvua ja painaa työttömyysasteen jo vuonna 2012 alle 7 prosentin. Ennustevuosina uusia työpaikkoja odotetaan syntyvän erityisesti palvelualueille. Julkisella sektorilla rahoitusongelmat rajoittavat työllistämismahdollisuuksia.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JARRUTTAA KULUTUSTA

Kotitalouksien reaaliostovoima lisääntyy vaatimattomasti ja hillitsee yksityisen kulutuksen paranemista. Kansantalouden palkkasumman kasvu nopeutuu työllisyyden parantuessa, vaikka uudet palkkaratkaisut ovat luultavasti taantuman jälkeen melko maltillisia. Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen lisää tulonsiirtoja, ja eläkeläiskotitalouksien merkitys kuluttajina kasvaa. Ostovoimaa nakertavat korkojen nousu, inflaati-

on kiihtyminen ja verotuksen kiristyminen. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna määrällisesti 2½ prosenttia ja vuosina 2011-2012 noin 2 prosentin vauhtia.

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU KIIHTYY PARIIN PROSENTTIIN

Talouden vaimea aktiviteetti ja matalat korot ovat pitäneet kuluttajahintojen nousun vaatimattomana. Kuluvana vuonna kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 1.2 prosenttia. Markkinakorot ovat kohonneet, eikä elintarvikkeiden arvonlisäveron alennus enää jarruta inflaatiota syyskuun jälkeen. Vuoden lopulla inflaatio kiihtyy 2 prosentin tuntumaan, jossa sen arvioidaan pysyvän myös vuonna 2011.

JULKISEN SEKTORIN VELKAANTUMINEN EI PYSÄHDY

Ennustamamme 3½-4 prosentin talouskasvu vuosille 2010-2011 ei ole niin nopeaa, että se riittäisi kääntämään valtiontalouden rahoitusaliijäämäksi. Tarvitaan uusia valintoja ja päätöksiä toimenpiteistä, joilla valtiontalou-

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2011 ^E				2012 ^E				2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.30	1.30	1.30	1.30	1.40	1.40	1.40	1.40	1.31	1.30	1.40
JPY	110	110	110	110	110	110	110	110	116	110	110
GBP	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.82	0.85	0.82	0.82
Ohjauskorot											
FED	0.25	0.25	1.0	1.25	1.5	1.75	2.0	2.25	0.25	0.69	1.88
EKP	1.00	1.30	1.50	1.75	2.0	2.0	2.50	2.50	1.0	1.39	2.25
Markkinakorot											
Libor 3 kk	0.3	0.6	1.0	1.3	1.5	1.8	2.0	2.3	0.4	0.7	1.8
Euribor 3 kk	1.3	1.4	1.6	1.9	2.0	2.2	2.4	2.7	0.8	1.5	2.3
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	78	79	80	81	81	82	83	84	77	80	83
Muu kuin energia vuosimuutos, %	20.4	14.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	31	10	2

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

den tasapainottumista vauhditetaan. Ilman uusia toimia valtion alijäämä kohoaa kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna kuluvana vuonna noin 5½ prosenttiin ja alenee vajaaseen 4 prosenttiin vuonna 2012. Alijäämän vuoksi valtion velka kasvaa ennustejakson lopulla 92 miljardiin euroon eli 45 prosenttiin kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna.

Koko julkisen talouden rahoitusasema kohe-
nee kuluvan vuoden 2.7 prosentin alijäämästä
prosentin suuruiseen alijäämään vuonna 2012.
Kuntasektori on lievästi alijäämäinen ja eläkejär-
jestelmä selvästi ylijäämäinen. Julkisyhteisöjen
EMU-velka kohoaa ennustejakson lopulla 50 pro-
senttiin.

Kansainvälinen suhdannekehitys

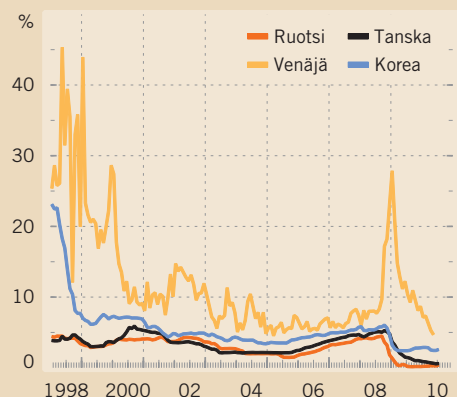
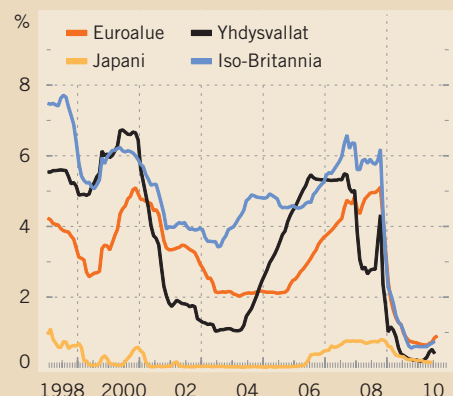
Maailman kokonaistuotanto on toipunut syvästä taantumasta vuoden 2009 alkupuoliskolta alkaen. Nousu on kuitenkin ollut alueellisesti hyvin epäyhtenäistä. Kehittyvät Aasian maat nousivat ensin Kiina-vetoisesti. Kiina on jo alkanut hillitä voimakkaasti elvyttävää talouspolitiikkaansa. Yhdysvalloissa kasvu käynnistyi vuoden 2009 toisella ja euroalueella sen kolmannella neljänneksellä, mutta molemmissa melko vaisuna. Yhdysvaltain kasvu oli aluksi euroaluetta nopeampaa, mutta se on kuluvana vuonna hidastunut selvästi, kun taas euroalueen kasvu on vuorostaan vauhdittunut osittain poikkeuksellisten tekijöiden vuoksi. Teollisuusmaissa tuotanto on edelleen selvästi alle potentiaalilin. Se hillitsee investointeja ja jarruttaa varovaisen velanoton ohella talouskasvua ja pienentää inflaatiopaineita. Maailmantalouden kriisiä edeltäneet vaihtotaseiden epätasapainot eivät ole teollisuusmaiden syvästä taantumasta huolimatta olennaisesti korjautuneet.

Maailmantalouden elpyminen poikkeuksellisen syvästä, talveen 2008/2009 ajoittuneesta taantumasta, on ollut hyvin erilaista eri puolilla maailmaa. Taantumasta aiheuttanut finanssikriisi johti syksyllä 2008 yhtäaikaiseen paniikkijarrutukseen kaikkialla maailmassa, kun yritykset pyrkivät varovaisuussyistä minimoimaan ostonsa ja varastonsa. Tammikuuhun 2009 mennessä maailmankaupan määrä romahti yli viidenneksen huhtikuussa 2008 saavuttamastaan huipusta.

Maailmantalous ja -kauppa ovat elpyneet ennennäkemättömän voimakkaalla laman torjuntapolitiikalla ja siihen sisältyvällä julkisen talouden tuella sekä julkisen sektorin pääomatuella rahoitusjärjestelmälle. Rahapolitiikassa turvautttiin epätavanomaisiin keinoihin sen jälkeen, kun ohjaukorot oli painettu nollan tuntumaan. Keskuspankit kasvattivat taseitaan, kun ne ostivat markkinoilta mitä erilaisimpia arvopapereita tukeakseen markkinoita. Keskuspankiluototuksen juoksuaikoja pidennettiin ja ehtoja kevennettiin.

Finanssipolitiikan puolella annettiin taantumas- sa automaattisesti lisääntyvien menojen kasvaa, vaikka tulot putosivat, ja rakennettiin historiallisen suuria elvytyspaketteja. Julkiset sektorit velkaantuivat ennennäkemättömän nopeasti. Rankka velkaantumistahti on herättänyt epäilyjä erityisesti euroalueen pienten valtioiden velanhoitokyvystä. Epäluulo johti spekulatioihin euroalueen hajoa-

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S10.2/k05

misesta, mutta ne torjuttiin ongelmamaiden budjettipolitiikan kiristämisen, Kreikan erityispakettilla sekä laajalla euroalueen maiden velanhoitoa takaavalla 750 miljardin euron paketilla.

Kehittyvät maat toipuivat finanssi- ja talouskriisistä melko nopeasti Kiinan harjoittaman erityisen voimakkaan elvyttävän ja infrastruktuuria kehittävän politiikan tuella. Kiinassa talouspolitiikkaa on jo jouduttu ylikuumenemisen pelossa kiristämään.

Teollisuusmaissa kokonaistuotannon kasvu on johtunut paitsi voimakkaasta elvytyksestä, myös varastojen purkamisen kääntymisestä niiden täydentämiseen. Julkiset sektorit ovat velkaantuneet

huolestuttavasti ja keskuspankkien taseet nousseet keskeisissä maissa moninkertaisiksi. Nyt keskeinen kysymys on, miten ja milloin talouspolitiikan suunta pystytään kääntämään. Finanssipolitiikka kiristyy ensi vuonna automaattisesti, kun määräaikaisiksi räätälöidyt elvytystoimet päättyvät, ellei sitten tehdä uusia elvytyspäätöksiä. Rahapolitiikan epätavanomaisten keinojen osalta tilanne on samankaltainen. Korkojen nostamisessa oltaneen varovaisia. Toistaiseksi korkoja on nostettu vain muutamissa erityisen nopeasti elpyneissä maissa kuten Australiassa, Norjassa ja Ruotsissa.

Maailman eri alueiden epätahtinen elpyminen näkyy selvästi tuotannon tasoissa. Monissa kehittä-

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote							Kuluttajahinnat ²⁾						
	Paino ¹⁾		Keskimäärin					Keskimäärin						
	2007	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2009→13 ^E	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2010→14 ^E	
Maailma	100.0	2.4	-1.2	4½	4	4	4	..	..	..	..	..	..	
Pohjois-														
Amerikka	23.2	0.4	-2.6	2½	2½	3	2½	3.7	-0.2	1.7	1.8	2.1	2.4	
Yhdysvallat	21.3	0.5	-2.6	2½	2½	3	2½	3.8	-0.3	1.7	1.8	2.1	2.4	
EU27	22.4	0.1	-4.3	1½	1½	1½	2	3.1	0.3	1.7	1.9	1.7	1.7	
Euroalue	16.0	0.5	-4.1	1½	1½	1½	2	3.1	0.3	1.5	1.7	1.5	1.5	
Saksa	4.3	1.1	-4.8	3	2	2	2	2.6	0.3	1.2	1.4	1.6	1.3	
Ranska	3.1	-0.1	-3.0	1½	1½	1½	1½	2.8	0.1	1.6	1.8	1.8	1.8	
Italia	2.7	-1.2	-5.1	1½	1½	1½	1½	3.4	0.8	1.5	1.7	1.8	1.6	
Suomi	0.3	0.9	-8.0	3½	4	2½	3	4.1	0.0	1.2	2.4	1.8	1.8	
Muut														
Iso-Britannia	3.3	-0.1	-4.9	1½	2	2	2	3.6	2.2	3.0	2.5	2.0	2.2	
Ruotsi	0.5	-0.4	-5.2	4	2½	2½	2½	3.4	-0.3	1.0	1.5	1.3	0.6	
Venäjä	3.2	5.6	-7.9	5	4½	4½	5	14.1	11.7	6.5	7.0	5.0	8.7	
Aasia	30.4	4.9	2.9	7½	6½	6	6	5.3	1.6	3.6	2.7	2.6	2.8	
Japani	6.5	-1.4	-5.2	2½	1½	1½	2	1.4	-1.4	-1.0	-0.3	0.2	0.0	
Kiina	10.8	9.6	9.1	10½	10	9½	9½	5.9	-0.7	3.0	3.0	3.0	3.0	
Intia	4.5	7.3	5.7	8½	8½	8	8	8.3	10.9	13.0	5.0	4.0	0.0	
NIE4 ³⁾	3.8	1.7	-0.9	7	4½	4½	5	4.5	1.3	2.4	2.6	2.7	2.6	
Teoll.maat	56.4	0.2	-3.5	2½	2	2½	2½	3.4	0.0	1.5	1.6	1.8	1.9	

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

tyvissä Aasian maissa tuotanto ylittää jo selvästi aiemmat tuotantoennätykset. Teollisuusmaissa ollaan tyypillisesti vielä selvästi edellisten tuotantohuippujen alapuolella. Tällainen merkittävä olemassa olevan kapasiteetin vajaakäyttö (eli syvä ”tuotantokuilu”) rajoittaa investointien laajamittaista käynnistymistä ja työllisyyden paranemista, mikä lisää uuden nousun epävarmuutta. Toisaalta tuotantokuilu kiristää kilpailua ja pienentää inflaatiopaineita.

Maailmantalouden kasvu näyttää lähivuosina ensisilmäyksellä hyvältä. BKT lisääntyy tänä vuonna 4.5 prosenttia ja parina seuraavanakin vuonna 4 prosenttia vuodessa. Kasvunumeroita kaunistaa kuitenkin taantumien aiheuttama alhainen vertailutaso. Kehittyneet maat saavuttavat ennen kriisiä vallinneen tason vuonna 2011. Kehittyvien maiden tuotannon ennustetaan olevan tuolloin viidenneksen korkeampi kuin ennen kriisiä.

YHDYSVALTOJEN TALOUS ON VEITSETERÄLLÄ

Yhdysvaltojen irtiotto taantumasta sujui aluksi nopeasti, kun varastosykli kääntyi kasvua voimakkaasti tukevaksi. Kuluva vuoden alkupuoliskon aikana varastojen tuki osoittautui aiemmin arvioitua heikommaksi. Sen ohella vientiä nopeammin

lisääntynyt tuonti nakersi kotimaisen tuotannon kasvua. Yksityinen kulutus tuki kysynnän kasvua, vaikka säästämisaste pysyi korkeana. Kasvun ennakoitaan jatkuvan hitaana vuoden loppupuoliskolla. Yksityisen kulutuksen tuki kysynnän kasvulle ei jatku voimakkaana, koska heikko työmarkkinakehitys pitää kotitaloudet varovaisina. Työttömyysaste nousi elokuussa jo 9.6 prosenttiin ja laaja työttömyysaste peräti 16.7 prosenttiin. Jälkimmäisessä otetaan huomioon ne, jotka eivät löydä kokoaikatyötä tai ovat luopuneet työnhausta kokonaan.

Varastokysyntä ei tasokorjauksensa jälkeen voi enää tukea kasvua olennaisesti. Viennin kasvua rajoittavat länsivientimarkkinoiden laimea vientikysyntä, kehittyvien maiden vahva kysyntä sekä suhdannetilanteeseen nähden kallis dollari. Finanssipolitiikan tuki kääntyy ensi vuonna kiristäväksi, vaikka presidentti Obaman ehdottama infrastruktuurielvytys käynnistettäisiin. Presidentti Bushin vuosina 2001 ja 2003 väliaikaisiksi aiotuja tuloverojen kevennyksiä tosin jatkettaneen ainakin pieni- ja keskituloisille heikon suhdannetilanteen takia. Niiden piti päättyä tänä vuonna. Riski talouden uudesta notkahduksesta lisääntyi kesän mittaan selvästi. Rahapolitiikan keinot al-

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2010→14 ^E	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2010→14 ^E
OECD	0.0	-1.4	1½	1½	2	1½	-1.9	-11.1	1½	3	4	3½
Yhdysvallat	-0.2	-1.2	1½	2	2	2	-3.7	-14.1	5	4	6	5½
EU27	0.6	-2.2	½	1½	2	1½	-0.5	-10.1	-1	2½	3	3
Euroalue	0.3	-1.2	½	1	1½	1½	-1.0	-11.5	-2	2½	3½	2½
Saksa	0.3	-0.2	-1	1½	1½	1	2.3	-10.1	4	3½	3½	3½
Ranska	0.5	0.7	1½	1	2	1½	0.4	-7.0	-3	2½	2	1½
Italia	-0.8	-1.8	½	1	1	1	-3.0	-12.2	3	4½	3	4
Suomi	1.7	-1.9	2½	2	2	2	-0.4	-14.8	2½	8	5½	5
Muut												
Iso-Britannia	0.5	-3.5	½	1	1	1½	-5.0	-15.0	2½	2	3	3½
Ruotsi	-0.2	-0.8	3	3	2	2	1.4	-16.0	3	4	5	4½
Japani	-0.6	-1.1	2	½	1	1	-2.6	-14.1	-½	2	2½	2½

Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

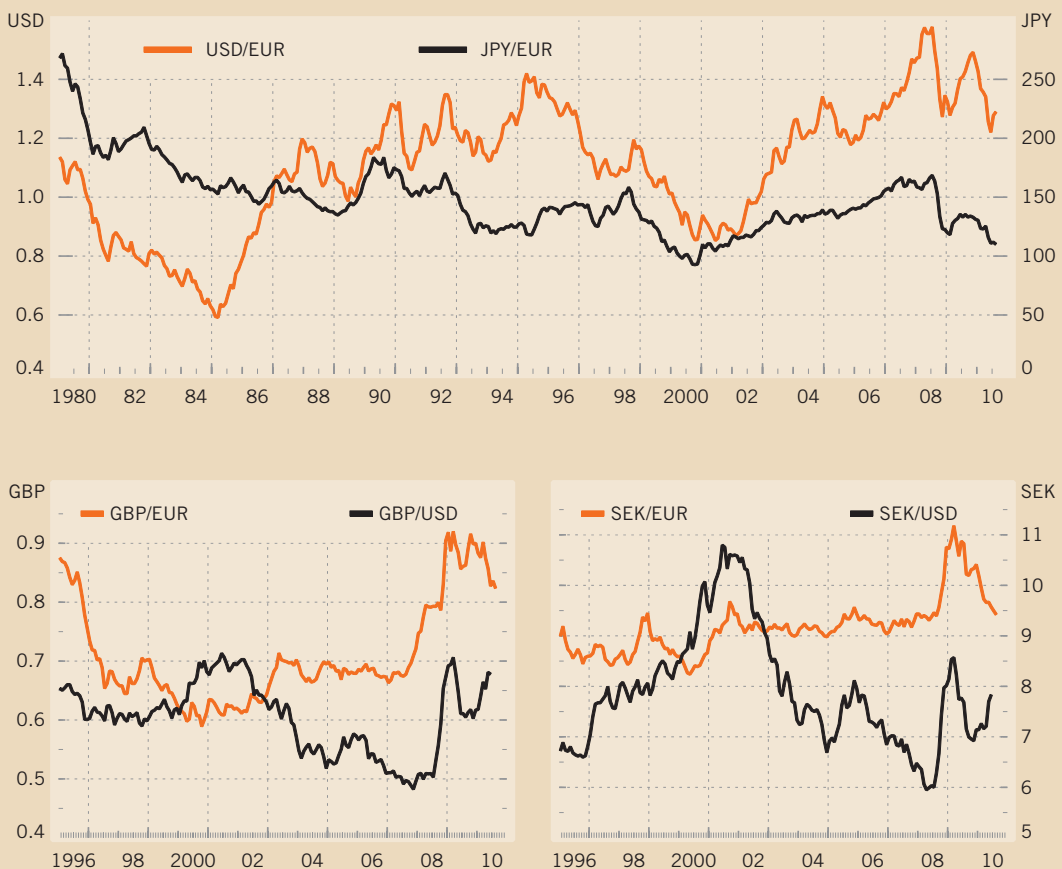
kavat olla vähissä, mutta keskuspankki lisänee arvopaperihankintojaan, jos tilanne heikentyy. Ennustemme odottaa kasvun pysyvän hitaana ensi talvena.

Yhdysvaltojen julkinen sektori on velkaantunut lamanvastaisessa taistelussa rajusti. Ensi vuonna velan BKT-suhteen odotetaan nousevan lähelle 110 prosenttia. Budjettivaje pienentyy, mutta jäänee kahdeksan prosentin tuntumaan. Julkisen talouden tasapaino on pitkällä tähtäimellä

huolestuttava, vaikka taantuman hoidon kustannukset saataisiin hallintaan talouskasvun vahvistumisella. Siirtolaisuuden ansiosta väestön ikääntyminen ei vielä ole samanlainen haaste kuin esimerkiksi Euroopassa tai Japanissa. Sen sijaan ongelmia tuottaa terveydenhuolto, jonka menot kasvavat ennen pitkää nopeasti väestön ikääntyessä ja terveydenhoitopalvelujen kallistuessa.

Heikko talouskasvu pitää inflaatiopaineet kurissa, joten ohjauksorkojen odotetaan pysyvän alhaisi-

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S10.2/k04

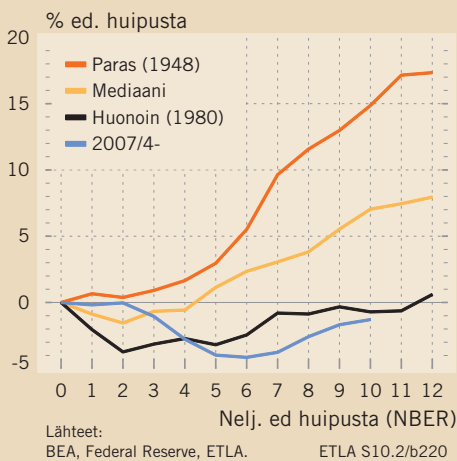

TYÖLLISYYS KÄÄNTYY PAREMPAAN HITAASTI

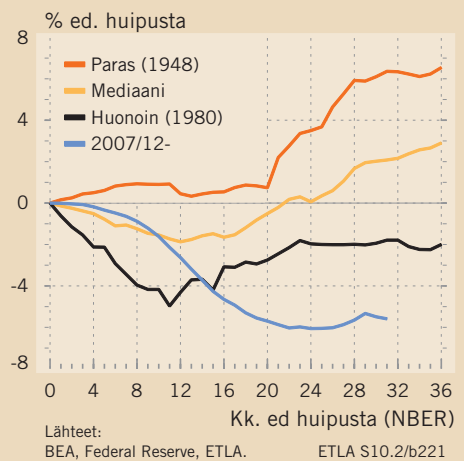
Yhdysvaltojen talouden suhdannenousut ovat aikaisempaa vaimeampia. Tuotanto ja etenkin työllisyys ovat kohentuneet nousuvaiheessa selvästi hitaammin kuin ennen. Työllisyys on parantunut vuoden 2007 lopun suhdannehuipun jälkeen hitaammin kuin minään muuna suhdannejaksona toisen maailmansodan jälkeen. Tämä on ollut kokonaistuotannon hitain kasvujakso, vaikka kapasiteetin vajaa käyttö olisi mahdollistanut nopean nousun alhaiselta lähtötasolta. Nousun vaimeus selittyy muun muassa vuosituhannen alun voimakkaalla rakennusboomilla, jonka lopahdettua työttömäksi jääneiden ammattitaito ei sovellu hyvin muille aloille. Rakentaminen on edelleen hyvin laimeaa, eikä alalla ole näköpiirissä voimakasta elpymistä.

Rahoitus- ja finanssikriisi helpottaa vähitellen, mutta se vaikeuttaa normaalin talouskasvun käynnistymistä. Keskuspankin pyrkimys rahamarkkinoiden normalisoimiseen markkinaostoin on rauhoittanut markkinoita, mutta ei vielä ole onnistunut palauttamaan niiden toimintaa entiselleen. Riskinotto on vähentynyt ja velanotto on varovaista. Talous on eräänlaisessa likviditeettitiloukussa, kun korkoja ei voi enää laskea. Nobelisti Paul Krugman on jo pitkään arvostellut elvytyksen riittämättömyyttä. Presidentti Obama pyrkii parantamaan tilannetta mm. lisäämällä panostuksia infrastruktuuriin. Toimeenpano on kuitenkin vaikeaa lähestyvien vaalien ja republikaanien vastustuksen takia. Vastustajien mukaan elvytys ei onnistu. Se vain lisää velkaa. Kumpikin osapuoli on hyvin vakuuttunut omasta tulkinnsaastaan.

USA:n BKT-syklit 1948-2010

USA:n työllisyyscyclit 1948-2010

na pitkälle ensi vuoteen. Keskuspankki aloittanee rahapolitiikan väistämättömän kiristysten vasta kun kasvunäkymät vahvistuvat. Kiristys alkaa markkinoiden likviditeettiä pienentämällä. Normaalin avomarkkinamyntien ohella keskuspankki myy kriisin aikana hankkimiaan arvopapereita. Toisaalta uuden taantumun ja hintatason laskun (deflaatio) uhka saisi keskuspankin jatkamaan arvopaperiostojaan. Joukkovelkakirjojen markkinainformaation perusteella deflaatoriski on kohonnut, mutta tuottoerot viittaavat 10 vuoden sihdillä vielä noin 1.5 prosentin inflaatioon.

EUROALUEEN TALOUSKEHITYS EPÄYHTENÄISTÄ

Euroalueen talouskasvu on yllättänyt myönteisesti tänä vuonna. Kausitasoitettu kokonaistuotanto lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.3 prosenttia ja toisella neljänneksellä peräti prosentin edellisestä neljänneksestä. Heti taantumun jälkeen euroalueen nousu oli hidasta. Vuodentakaiseen verrattuna talouden supistuminen muuttui prosentin kasvuksi vasta vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä. Toisella neljänneksellä tuotanto oli jo 2.2 prosenttia vuodentakaista suurompi.

Kasvun käynnistivät voimakas talouspoliittinen työntö sekä varastojen purkamisen vaihtuminen niiden täydentämiseksi. Toisen neljänneksen nousua vauhditti Saksan riipeä vientivetoinen kasvu, jota euron heikentyminen ja maailman-kaupan piristymisen tukivat. Saksan kokonaistuotanto lisääntyi peräti 2.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä eli 9 prosentin vuosivauhtia. Vienti lisääntyi 8.2 prosenttia. Ulkomaankauppa lisäsi Saksan talouskasvua 0.8 prosenttiyksikköä, kun tuonnin nousu jäi yli prosenttiyksikön viennin kasvua pienemmäksi. Varastot on nähtävästi normalisoitu. Varastovaikutus jäi vain kymmenesosaan edellisen neljänneksen prosenttiyksiköstä. Yksityinen kulutus kääntyi 0.6 prosentin kasvuun kolme neljännestä jatkuneen supistumisen jälkeen. Rakennusinvestoinnit ponkaisivat runsaan 5 prosentin kasvuun, kun poikkeuksellisen kylmä talvi siirsi rakentamista talvesta kevääseen.

Muiden euromaiden kasvuluvut jäivät selvästi Saksaa pienemmiksi. Velkaongelmaisen Kreikan talous supistui, ja muidenkin ongelmamaiden (Portugali, Espanja ja Italia) kokonaistuotannot lisääntyivät vain vähän. Edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna vain Suomi pystyi toisella neljänneksellä yhtä nopeaan 3.7 prosentin kasvuun kuin Saksa.

Euroalueen kysyntä nojasi alueellisesti pitkälti Saksan vetoon. Kaikki kysyntäerät lisääntyivät toisella neljänneksellä. Erityisesti kohosivat vienti (4.4 prosenttia) ja kiinteät investoinnit (1.8 prosenttia). Yksityinen ja julkinen kulutus nousivat molemmat 0.5 prosenttia. Varastojen tuki putosi ensimmäisen neljänneksen 0.8 prosenttiyksiköstä 0.2 prosenttiyksikköön.

Luottamus euroalueen talouskehitykseen on vahvistunut ”normaalitasolle”, ja kuluttajien luottamus on vahvistunut selvästi. Euroframe-mittari ennakoii euroalueen BKT:n kasvavan vahvasti vuoden loppupuoliskolla. Mittari luultavasti yliarvioi kasvun voimakkuuden. Sen perusaineistoa ovat odotusmuuttajat antavat ehkä liian myönteisen kuvan, koska lähtötaso on huono. Kasvu todennäköisesti hidastuu vuoden jälkipuoliskol-

Euroalueen talouslukuja, %

	2008	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
Yksityinen kulutus	0.1	-1.1	½	1	1½
Julkinen kulutus	2.3	2.4	1½	1	1
Kiinteät bruttoinv.	0.7	-11.3	-2	3	3½
Kotimainen kok.kys.	0.7	-2.5	1	1½	2
Vienti	0.0	-13.0	10	5	4
Tuonti	0.1	-11.6	8½	5½	4½
BKT	0.5	-4.1	1½	1½	1½
Teollisuustuotanto	-1.9	-15.2	6½	4½	2½
Inflaatio, HICP	3.2	0.3	1.5	1.7	1.5
Työttömyysaste	7.6	9.4	9.9	10.0	9.9
Julk. sek. tasapaino,					
per BKT	-1.9	-6.3	-6.4	-5.3	-4.4
Julk. sek. velka,					
per BKT	69.7	78.7	82.8	87.0	90.3

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

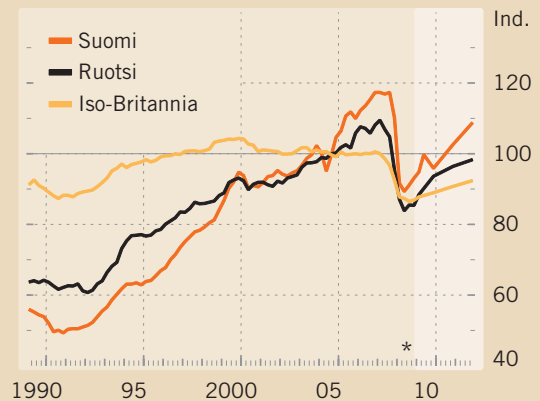
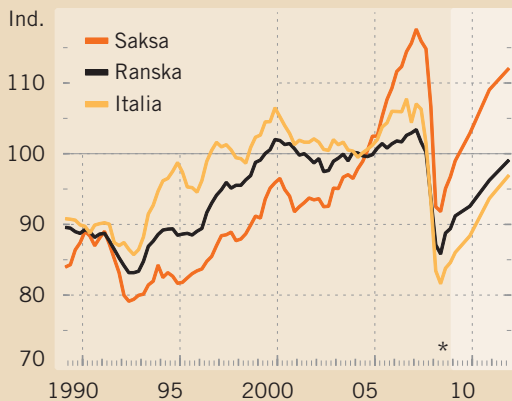
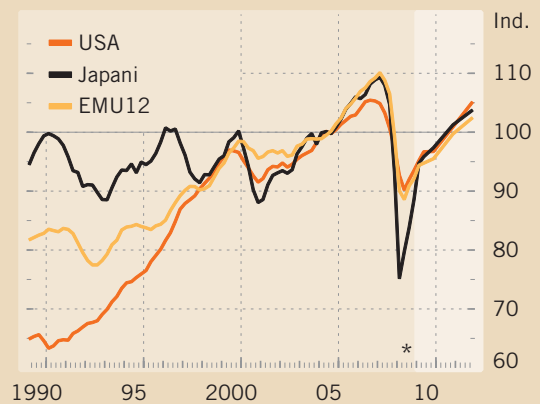
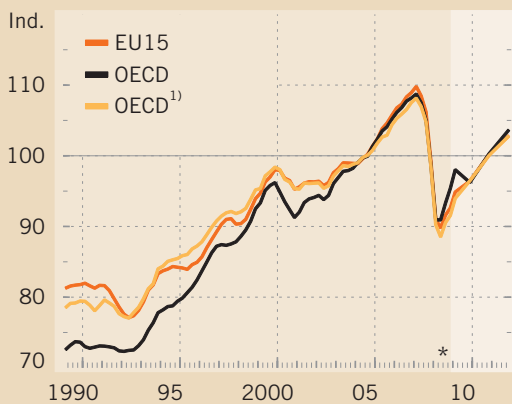
la. Euroalueen talouskasvun odotetaan kuitenkin vauhdittuvan tänä vuonna keskimäärin 1.5 prosenttiin viennin ja julkisen kulutuksen vauhdittamana. Vuosina 2011-2012 viennin ja julkisen kysynnän tuki vähenee, mutta investoinnit käynnistyvät, kun kapasiteetin käyttöaste suurenee ja kapasiteetti vanhenee.

EU-maat ovat velkaantuneet reilusti mittavan elvytyksen takia. Niin sanottujen PIIGS-maiden (Portugali, Irlanti, Italia, Kreikka ja Espanja) vel-

kaantuminen lähenee jo kriisirajoja. Näiden maiden pitkät korot – valtion joukkovelkakirjalainojen tuotot – ovat kohonneet selvästi esimerkiksi suhteessa Saksaan.

Euroalueen ulkopuoliset EU-maat ovat selvinneet finanssi- ja talouskriisistä vaihtelevasti. Iso-Britannia kärsi taantumasta euroaluetta enemmän suuren rahoitussektorin ja asuntomarkkinaongelmien takia. Talous alkoi elpyä tänä vuonna, mutta suurten julkisen sektorin leikkausten takia talous-

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2005 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S10.2/k01

EUROALUE TESTISSÄ

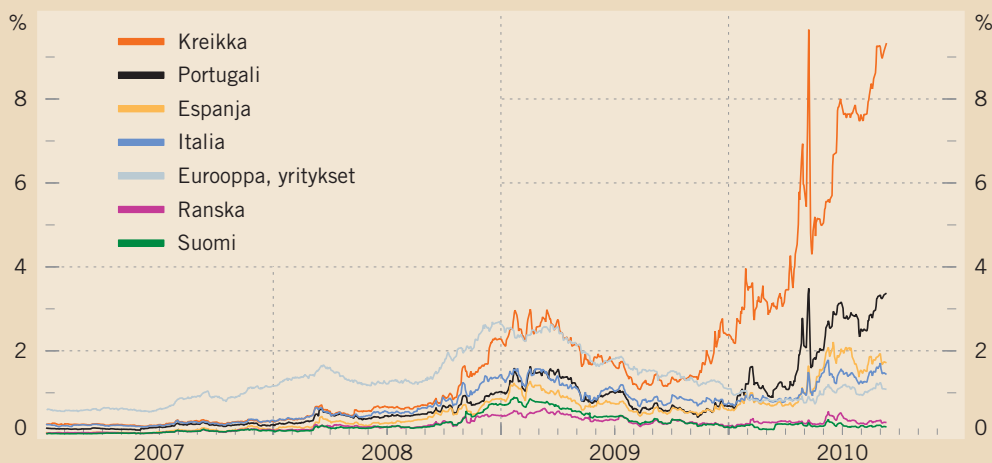
Kansainvälinen rahoitus- ja talouskriisi toi päivänvaloon sen, että Kreikan talouden epätasapaino oli paljon odotettua pahempi. Julkisen sektorin budjettivajeen ennakoitiin alun perin jäävän kahteen prosenttiin (kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna), mutta arvio muutettiin helmimaaliskuussa peräti 13.6 prosenttiin. Julkinen velka nousi 115 prosenttiin kokonaistuotannosta. Uskomattoman suuri tarkistus johtui vain osaksi taantumasta. Kreikkalaisten tilastojen manipuloiminen mittaluokka ja kikkailu EMU-jäsenyysskriteerien täyttämiseksi paljastuivat.

Kreikan kriisi juontaa juurensa eurojäsenyyteen. Jäsenyyden ansiosta Kreikan korot laskivat selvästi, koska rahoitusmarkkinat pitivät kaikkia euromaita riskeiltään lähes samanlaisina. Vuoden 1998 jälkipuoliskolla, pari vuotta ennen EMU-jäsenyyttä, Kreikan 10 vuoden joukkovelkakirjo-

jen tuotto oli 7.8 prosenttia ja korkoero Saksaan yli 3.5 prosenttiyksikköä. Jäsenyyden toteuduttua pitkä korko oli vuonna 2001 vain vajaat puoli prosenttiyksikköä korkeampi kuin Saksan korko, 5.3 prosenttia. Matala korkotaso tuki sekä yksityisen että julkisen sektorin kasvuhakuista velkaantumista. Kreikan talous saavutti nopeassa tahdissa vauraampia euromaita. Ennen eurojäsenyyttä vuonna 2000 Kreikan BKT oli asukasta kohden kolme neljäsosaa euroalueen keskiarvosta. Vuoteen 2008 mennessä Kreikka oli kirinyt 12 prosenttiyksiköllä 87 prosenttiin.

Kreikan kasvu oli sen kriisiä edeltäneenä jäsenyysaikana noin puolitoista prosenttiyksikköä nopeampaa kuin euromaissa keskimäärin ja hyvin tasapainotonta. Talouden kasvuedellytyksiä rapautti yli prosenttiyksikön muita euromaita nopeampi inflaatio. Kreikkalaisten tuotteiden

Valtion 10 vuoden JVK-tuottojen ero Saksaan eräissä maissa, %-yksikköä

kilpailukyky heikkeni ja julkisen sektorin rajun velkaantumisen ohella vaihtotaseen vaje syveni vauhdilla. Vaihtotaseen vajeen BKT-suhde oli vuonna 2009 lähes 14 prosenttia.

Portugalin, Irlannin, Espanjan ja Italian talouskehityksessä on samoja piirteitä kuin Kreikan. Niidenkin budjettivajeet ovat ongelmallisen syvät, mutta taloudet ovat muuten Kreikkaa vakaammalla pohjalla. Näidenkin maiden maksukykyä alettiin vahvasti epäillä, kuten korkoerojen kehityksestä voi havaita.

Kreikka ajautui keväällä 2010 lähelle maksuvalmiuskriisiä, kun sen valtionlainojen riskilisät nousivat rajusti. Tilanteen pelastivat muut euromaat ja Kansainvälinen valuuttarahasto kolmivuotisella 110 miljardin euron tukipaketilla. Kreikka sitoutui mittaviin talouden tervehdyttämistöimiin.

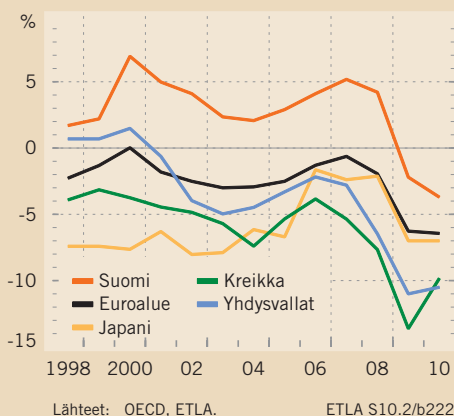
Suuresta tukipaketista huolimatta epävarmuus jatkui ja markkinoiden rauhoittamiseksi Euroopan keskuspankin oli taivuttava euromaiden joukkovelkakirjojen oston. Lisäksi euromaat loivat Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa 750 miljardin euron laina- ja takauspaketin.

Poikkeuksellisen laajat toimet eivät ole hälventäneet markkinoiden pelkoa velkajärjestelyistä. Päinvastoin, riskilisät nousivat monestakin syystä syyskuussa uudelleen lähelle aikaisempia huipputasoja. Tukipaketin kehittäminen tapahtui ensinnäkin turhan hitaasti ja politikointi asian ympärillä vähensi sen ensivaikutusta. Toiseksi, Kreikan velvoitteet ovat ankaria kreikkalaisille. Kreikan pitäisi pystyä alentamaan julkisen sektorin ns. primääritäseen (nettovelkaantuminen pl. korkomaksut) BKT-suhdetta 13.5 prosenttiyksiköllä vain viidessä vuodessa. Suomen vastaava 13.6 prosenttiyksikön pienennys 1990-luvun alun lamassa kesti seitsemän vuotta nykytilannetta paremmassa kansainvälisessä taloustilanteessa. Lisäksi markan devalvoitumisella oli tärkeä osa sopeutumisessa. Kreikalta tämä keino puuttuu. Velkavakuumusten hinnoista (CDS) tai korkoeroista päätellen markkinat arvioivat Kreikan lainojen uudelleenjärjestelyn todennäköisyyden edelleen hyvin suureksi.

Kyseessä on järjestelmäkriisi, joka uhkaa vakavasti euroalueen yhtenäisyyttä. Vakauserä ja kasvusopimus ei ollut riittävän vahva työkalu nyt rahaliitossa olevien euromaiden finanssipolitiikan koordinaatioon. Ongelma ei kuitenkaan ole niinkään itse sopimus kuin sen poliittinen tulkinna. Suunnitteilla olevat sopimuksen tarkistukset ja kriisien hallinnan institutionalisointi eivät auta, jos niihin ei liitetä vahvaa toimeenpanovaltaa. Sopimuksen vaatimusten täyttäminen ei ole helppoa, koska euromaat kärsivät edelleen rahoitus- ja talouskriisistä. Euron heikentyminen keventää tilannetta, mutta se ei kuitenkaan tue taloutta läheskään samassa mitassa kuin esimerkiksi heikko marka Suomea 1990-luvun alkupuoliskolla.

Euroalueen velkamaiden ongelmat tuovat selkeästi esiin kilpailukyvyyn menettämisen vaarat rahaliiton oloissa. Yksittäisen maan kilpailukyvyyn palauttamiseen ei ole helppoja ja nopeita keinoja, koska raha- ja valuuttakurssipolitiikka muotoutuu koko euroalueen tarpeiden mukaan. Meneillään olevat euroalueen instituutioiden uudistukset ovat todella tarpeen.

Julkisen sektorin budjettijäämät eräissä maissa, % BKT:sta

kasvun odotetaan olevan hidasta. Matalat korot ja veronkevennykset ovat tukeneet Tanskan nousua taantumasta yksityisen kulutuksen tukemana. Ruotsin talous on vahvassa vedossa viennin vetämänä, joskin myös rakennusinvestoinnit ja yksityinen kulutus lisääntyvät tänä vuonna myös nopeasti. Puola selvisi finanssikriisistä selvästi muita Keski- ja Itä-Euroopan maita paremmin. Talouskasvu hidastui selvästi vuonna 2009, mutta BKT ei supistunut.

Norja ja Venäjä ovat Euroopan merkittäviä öljyntuottajia ja pitkälti tästä syystä vaihtotaseellaan merkittävästi ylijäämäisiä. Tästä yhtäläisyydestä huolimatta talouskehitys oli kriisin aikana hyvin erilainen. Norjan talous notkahti 1.4 prosenttia vuonna 2009, mutta Venäjän talous romahti vajaat 8 prosenttia. Näissä maissa taantumaa vahvisti raakaöljyn hinnan jyrkkä pudotus ennätystasolta alle 40 dollariin tynnyriltä. Öljyntuojamaissa hinnan lasku pehmensi taantumaa. Vuoden 2009 aikana raakaöljyn hinta kaksinkertaistui vuoden 2008 lopun pohjanoteerauksista. Norjan kokonaistuotanto on lisääntynyt hieman euroaluetta hitaammin viime vuoden kolmannelta neljännekseltä alkaen. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä Norjan kokonaistuotanto polki liki paikoillaan, ja vuoden keskikasvun odotetaan jäävän lähes prosenttiyksikön hitaammaksi kuin euroalueella. Venäjä toipuu Norjaa nopeammin, mutta sen selittää taantumassa alhaiseksi painunut tuotannon vertailutaso.

AASIA PYSYY MAAILMANTALouden VETURINA

Aasian talouskasvu pysyi viime vuonna vajaassa kolmessa prosentissa, vaikka Japanin bruttokansantuote supistui yli viisi prosenttia. Kiina tuki muun Aasian kysyntää, myös Japanin, voimakkaalla investointivetoisella elvytyksellä, jonka koko oli OECD:n mukaan vuosina 2009-2010 karkeasti 5.8 prosenttia kokonaistuotannon arvosta vuodessa eli kaksinkertainen Yhdysvaltojen suureen pakettiin verrattuna.

Finanssikriisi supisti Kiinankin vientiä rajusti. Kiinan BKT notkahti, mutta talous saatiin oikaistua nopeasti elvytyksen avulla. Vuoden 2008 viime-

sen neljänneksen talouskasvu oli kiinalaisittain heikko, 6.8 prosenttia vuotta aiemmasta. Vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä kasvu jäi 6.1 prosenttiin, vaikka talouden aktiviteetti alkoi jo voimistua. Kuluvan vuoden alussa kasvu ponkasi jo 11.9 ja toisella neljänneksellä 11.1 prosenttiin. Kasvu kiihtyi jo turhan nopeaksi resurssihin nähden, ja hallitus on ylikuumenemisen pelossa pyrkinyt rauhoittamaan talouden aktiviteettia. Kiinan bruttokansantuotteen odotetaan nousevan tänä vuonna yli 10 prosenttia viime vuotta korkeammaksi. Vuosina 2011-2012 kasvu hidastuu, mutta pysyy 10 prosentin tuntumassa.

Kiinan veto piti yllä Aasian muiden talouksien vientikysyntää, kun länsimarkkinat olivat hyvin vaisut. Se tuki myös Japania, jonka talouskasvu on pysynyt hitaana. Japani alkoi nousta taantumasta vasta vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä. Kokonaistuotanto oli kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 4.7 prosenttia ja toisella 2.4 prosenttia vuodentakaisista korkeampi. Talous on kuitenkin kaikkea muuta kuin vakaalla pohjalla. Deflaatio eli yleinen hintatason lasku jatkuu ja pitää kotimaista kysyntää vaikeana. Jenin nopea vahvistuminen vaikeuttaa vientiä. Jeni nousi syyskuun alussa Yhdysvaltojen dollariin suhteen kalleimmilleen 15 vuoteen. Japanin BKT:n odotetaan lisääntyvän tänä vuonna runsaat kaksi prosenttia. Parina seuraavana vuonna kasvu jäänee sitä hitaammaksi.

RAAKA-AINEET KALLIITA, HINTOJEN NOUSU TASAANTUNUT

Monien raaka-aineiden hinnat nousivat vuoden 2008 puolessa välissä uusiin (nimellisiin) ennätyksiin. Energia kallistui vuoden 2001 kolmannelta neljänneksestä 4.7-kertaiseksi ja muiden kuin energiaraaka-aineiden hinnat nousivat kolminkertaiseksi dollariin pohjaisen HWWI-indeksin mukaan. Hinnan nousu oli nopeinta periodin loppupäässä. Vastaavaa nousua ei nähty edes 1970-luvun alussa, jolloin raaka-aineiden nimelliset ja reaali hinnat nousivat rajusti. Keskipäivän 2008 tienoilla hinnat kääntyivät jälleen laskuun. Energian dollarihinnat romahtivat loppuvuoden aikana finanssi- ja talouskriisin pyörteissä alim-

Raaka-aineiden maailmanmarkkina-hinnat, 2000=100

12 kk:n muutokset

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

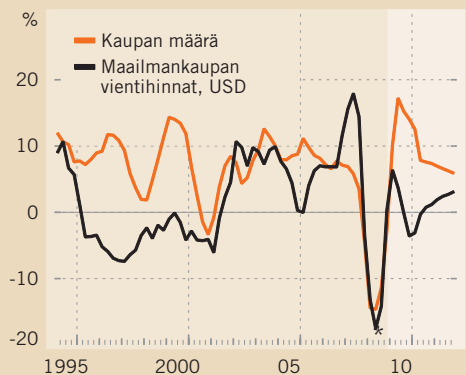
Lähteet: HWWA, Suomen Pankki. ETLA S10.2/k03

millaan keskimäärin alkuvuoden 2005 tasolle. Ei-energiaraaka-aineet halpenivat alkuvuoden 2006 tasolle.

Raaka-aineet halpenivat kriisin aikana oikeastaan yllättävän vähän, ja hinnat kääntyivät pohjakoetustensa jälkeen nopeasti nousuun. Heinäkuussa raaka-aineet olivat HWWI-indeksin mukaan keskimäärin jo 62 prosenttia korkeammat kuin vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä. Raakaöljy oli 70 prosenttia kalliimpaa ja muiden kuin energiaraaka-aineiden hinnat nousivat indeksin mukaan 55 prosenttia.

Hintojen raju nousu 2000-luvun alkuvuosina ja raaka-aineiden pysyminen kalliina pariin edelliseen vuosikymmeneen verrattuna selittyvät pitkälti maailmantalouden rakennemuutoksella. Kiinan talouden modernisointi ja avautuminen johtivat maan hyvin nopeaan teollistumiseen. Omat mitattavat raaka-ainevarat eivät riittäneet kysynnän tyydyttämiseen, joten Kiinasta tuli merkittävä raaka-aineiden tuojia. Kiinan kysyntä ja sen muutokset ovat tätä nykyä keskeisimpiä tekijöitä raaka-aineiden hintojen muodostumisessa. 2000-luvun alussa raaka-aineiden kysynnän taso nousi pysyvästi, ja se pitää raaka-aineet kalliina jatkossakin.

Maailmankauppa, %-muutos

Lähteet: OECD, IMF.

ETLA S10.2/k06

Toinen merkittävä tekijä on sijoitusten raju kasvu raaka-aineiden johdannaismarkkinoilla 2000-luvun aikana. Sijoitukset ovat nousseet karkeasti samassa tahdissa kuin hinnat. Raaka-ainejohdannaisten hinnat vaikuttavat markkinoihin, jos ne johtavat kysynnän muutoksiin. Valtaosa esimerkiksi futuurein tehtävistä operaatioista eliminoidaan vastakaupoin ennen toimituksia, jolloin niillä ei ole hintavaikutusta. Periaatteessa pysyvä nettovedonlyönti perustekijöihin nähden korkeamman hinnan puolesta lisää varastoja, jos lyödään vetoa hintojen nousun puolesta ja varastot ovat suuret. Tällöin hintakäyrä on ajan suhteen nouseva (ns. contango). Vedonlyönti nostaa hintakäyrää ja lisää varastoja, mikä ennen pitkää johtaa hintojen laskuun. Hintakäyrän muoto säilyy kuitenkin nousevana. Nouseva hintakäyrä on usein merkki vaimeasta markkinatilanteesta. Kun hintakäyrä on laskeva (ns. backwardation) markkinat ovat kireät ja tuottajat varautuvat toimitusvaikeuksiin. Käteishinnan nousu kääntää hinnat ennen pitkää laskuun.

Raaka-aineet ovat muita kuin energiaraaka-aineiden hintoja kuvaavan Grilli&Young-indeksin mukaan nimellisesti huippukorkeat. Hinnat ovat myös melko korkeat, jos niitä tarkastellaan reaali-hinnoin eli vertaamalla niitä teollisuustuotteiden hintoihin. Näin tarkasteltuna hinnat ovat 1980-luvun alkuvuosien tasolla. Pidemmässä juoksussa 1900-luvun alun jälkeen reaali-hinnat ovat kuitenkin trendimäisesti laskeneet.

Raaka-aineiden odotetaan pysyvän nimellisesti kalliina, joskin tendenssi reaali-hintojen laskuun säilyy. Voimakas hintojen heilahtelu jatkuu ennustevuosina. Raakaöljyn hinnan odotetaan olevan ensi vuonna keskimäärin lähes 80 dollaria tynnyriltä. Vuonna 2012 hinta on hieman tätä korkeampi. Muiden kuin energiaraaka-aineiden hintojen jyrkin nousu lienee olevan ohi. Hintojen arvioidaan nousevan ensi vuonna vajaan kymmenyksen ja seuraavana vuonna pari prosenttia.

MAAILMANKAUPPA

Maailmankaupan määrä romahti tammikuuhun 2009 mennessä huipustaan (huhtikuu 2008)

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suhdannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikalvoja ja suhdannekehityksen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisa joukko muita hyödyllisiä www.sivuina osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suhdannejulkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestotilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).
Verkkoversio vuonna 2011 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh>
<http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD COMMODITY PRICES – raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat

-katsaus sisältää ennusteet mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien hintakehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Mukana on myös katsaus tärkeimpien hyödykkeiden markkinatilanteeseen. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja lokakuussa.
Kestotilauksena 160 euroa.

Tilaajakohtaisella käyttäjätunnuksella toimiva World Commodity Prices -verkkoversio maksaa vuonna 2011 308 euroa.

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

yli viidenneksen. Maailmankaupan dollarihinnat putosivat huhtikuuhun 2009 mennessä hieman määrää enemmän ennätyksestään (heinäkuu 2008), joten kaupan arvo suorastaan romahti. Kaupan pudotus tapahtui ennennäkemättömän yhtäaikaisesti, mutta taantuma kohteli erityisen rankasti viennistä riippuvia ulkomaankaupassaan ylijäämäisiä kehittyviä maita. Esimerkiksi Japanin, Etelä-Korean, Saksan ja Suomen vientimäärät putosivat maailmankauppaa nopeammin. Myös tuonti supistui jyrkästi, mutta yhteisvaikutus oli ylijäämämaissa tuntuvasti haitallisempi kuin alijäämämaissa. Kiinassa, maailman suurimmassa ylijäämämaassa, vientiromahdusta korvasi tuonnin supistumisen ohella nopeassa tahdissa käynnistynyt infrastruktuuri-investointihin perustunut elvytys.

Pohjakosketustensa jälkeen niin maailmankaupan määrä kuin hintakin ovat nousseet selvästi. Määrät alkoivat hollantilaisen CPB-tutkimus-

laitoksen mukaan nousta tammikuussa 2009 ja hinnat huhtikuussa 2009. Kesäkuussa 2010 maailmankaupan määrä oli palautunut lähellet entistä ennätystään kehittyvien maiden kaupan kasvun ansiosta. Teollisuusmaiden kauppa jäi vielä selvästi alle edellisten ennätysten. Ulkomaankaupasta riippuvat maat ovat hyötäneet tästä palautumisesta vaihtelevasti.

Ulkomaankaupan määrä supistui vuonna 2009 vain 12.8 prosenttia, koska kauppa kääntyi nousuun jo vuoden alussa. Hinnat halpenivat 11.7 prosenttia. Tänä vuonna kaupan määrän odotetaan olevan runsaat 16 prosenttia viimevuotista korkeampi. Kaupankäynnin arvioidaan hidastuvan loppuvuoden aikana ja olevan vuoden lopussa vain 8 prosenttia suurempi kuin tammikuussa. Ensi vuoden kasvuksi odotetaan yhdeksää prosenttia. Maailmankaupan dollarihinnat nousevat tänä vuonna vajaat kaksi prosenttia ja vuosina 2011-2012 keskimäärin parin prosentin vauhtia.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

TAVARAVIENTI KÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA NOIN 9 PROSENTIN KASVUUN

ETLA ennustaa, että Suomen tavaravienti kasvaa tänä vuonna noin 9 prosenttia viime vuodesta. Oletimme jo keväällä, että vientikysyntä vahvistuu selvästi vasta kuluvan vuoden puolivälissä. Viime kuukausina keskeisten toimialojen kuten metallien jalostuksen ja paperiteollisuuden vienti on kuitenkin lisääntynyt selvästi odotettua enemmän. Varsinkin vienti Saksaan, Ruotsiin ja Alankomaihin on vahvassa kasvussa. Sen sijaan vienti

Venäjälle on jäänyt viimevuotista pienemmäksi. Myös sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin odotetaan elpävän vielä loppuvuoden aikana. Olemme siksi nostaneet vienniennustetta prosenttiyksiköllä. Palvelut mukaan lukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 6 prosenttia.

Vientikysyntä heikkenee hieman ensi vuoden aikana, mutta tavaraviennin arvioidaan silti lisääntyvän noin 10 prosenttia.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ²⁾	
	Mrd. e 2009*	%-osuus 2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	Keskimäärin 2005→09	2010→14 ^E
Maa- ja metsätalous sekä kaivannaistoiminta	0.5	1.2	-0.3	-14.5	15	-7	4	1.3	3
Puutavateollisuus	1.7	3.7	-18.2	-23.4	21	16	10	-9.6	9
Paperiteollisuus	7.0	15.6	-8.9	-19.5	27	11	2	-5.5	8
Graafinen teollisuus	0.0	0.0	-16.4	-15.0	7	7	2	-58.3	3
Metallien jalostus	4.0	8.9	-9.3	-18.9	40	6	4	-5.1	10
Metallituotteet	1.0	2.2	0.0	-22.7	7	11	5	-0.1	5
Koneet ja laitteet	6.6	14.7	3.2	-29.9	10	20	4	1.4	8
Kulkuneuvot	3.1	6.8	-5.4	-38.3	-7	-16	20	0.7	7
Elektroniikka- ja sähköteoll.	9.3	20.6	1.1	-46.6	-6	15	7	-2.1	5
Elintarviketeollisuus	1.1	2.5	1.4	-10.5	-1	7	3	3.1	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.6	1.3	-4.2	-13.7	-5	6	2	-2.5	1
Kemianteollisuus	7.8	17.3	1.5	-7.1	13	6	3	2.1	5
Muu teollisuus	2.4	5.3	..	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti yht.³⁾	45.0	100.0	2.9	-23.1	9	10	5	0.4	6
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	35.8	79.4	-4.1	-21.2	17	8	4	-2.0	7
Tavara- ja palveluvienti³⁾	64.0	...	6.3	-20.3	6	9	5	1.9	5

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

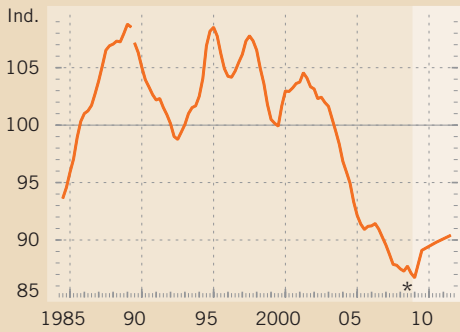
³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

KONETEOLLISUUDEN VIENTI KÄÄNTYI KESÄLLÄ VAHVAAN KASVUUN

Suomen viidestä suurimmasta toimialasta vain paperiteollisuuden ja metallien jalostuksen vienti kasvoi ensimmäisellä vuosipuoliskolla vuodentakaisesta. Kuitenkin myös koneiden ja laitteiden vienti kääntyi kesällä vahvaan nousuun, mutta alkuvuoden vientimäärä jäi edellisvuotista pienemmäksi.

Vaihtosuhte (2000=100)

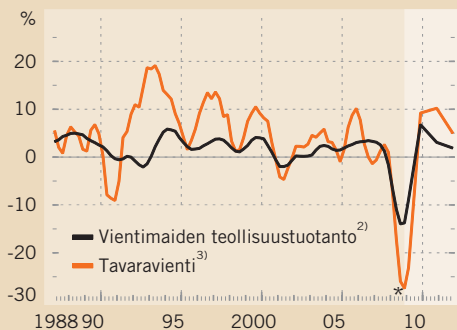
Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä ¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

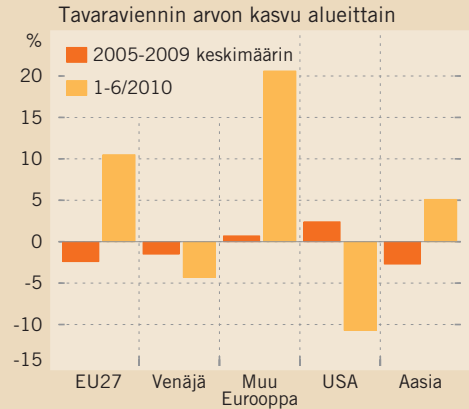
2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

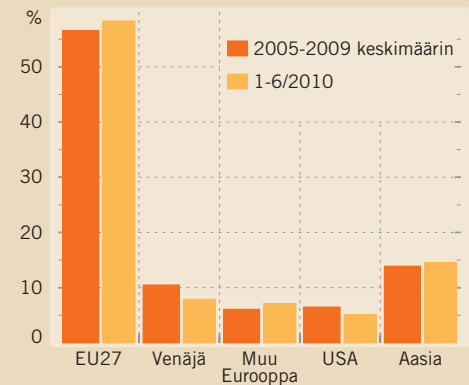
Lähteet: Tullihallitus, OECD.

ETLA S10.2/x01

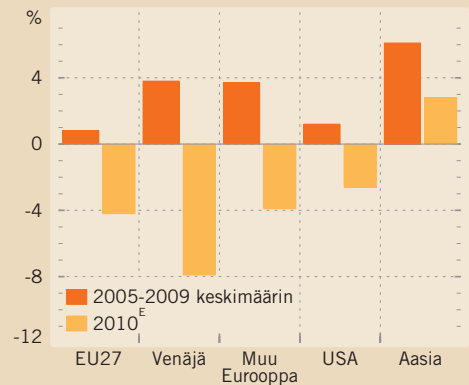
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S10.2/x08

Sähkö- ja elektroniikkateollisuus, koneiden ja laitteiden valmistus, paperiteollisuus, metallien jalostus ja kulkuneuvojen valmistus ovat ne toimialat, jotka pystyvät heilauttamaan tavaraviennin kasvulukuja. Muiden toimialojen osuus viennistä on niin pieni, että edes suuret muutokset niiden viennissä eivät vaikuta kokonaisviennin kasvuun tai supistumiseen.

Ennustamme monelle toimialalle tälle vuodelle varsin suuria viennin kasvulukuja. Nykytilanteessa suuret kasvuluvut ovat kuitenkin harhaanjohtavia. Kun vienti on ensin supistunut poikkeuksellisen voimakkaasti ja sitten kääntyy nousuun, kasvuluvut voivat olla hyvin suuret vaikka vientimäärät eivät nousekaan kovin paljon absoluuttisesti.

Viestintälaitteiden osuus koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli tammi-kesäkuussa enää 34 prosenttia, kun ryhmän viennin arvo supistui 43 prosenttia vuodentakaisesta. Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus toimialan viennistä oli 32 prosenttia ja niiden viennin arvo supistui vain 15 prosenttia viimevuotisesta. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli 9 prosenttia ja niiden vienti kasvoi arvoltaan 6 prosenttia. Kasvussa olivat myös sähköjohdot ja kytkentälaitteet, säteilylaitteet, elektroniset komponentit ja piirilevyt, sähkölamput ja -valaisimet. Tietoliikennevälineitä valmistavan Nokian viennin kehitys vaikuttaa edelleen merkittävästi koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientilukuihin, vaikka viestintälaitteiden osuus viennistä on huomattavasti pienentynyt. Nokia arvioi edelleen, että toimialan matkaviestimien kappalemääräinen myynti kasvaa tänä vuonna noin 10 prosenttia viimevuotisesta.

Teknologiaeteollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uusien vientitilausten arvo jäi huhti-kesäkuussa 2 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli kuitenkin 2 prosenttia edellisvuotista suurempi. Toisella neljänneksellä uusien tilausten arvo kasvoi 34 prosenttia edel-

lisestä neljänneksestä. Toimialalle on ominaista, että tilauskanta voi muuttua hyvinkin nopeasti, koska matkapuhelimien toimitusaika on hyvin lyhyt. Alkuvuoden hyvin heikon vientikehityksen takia arvioimme, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärä tänä vuonna jää noin 6 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi.

Koneiden ja laitteiden vienti Eurooppaan väheni tammi-kesäkuussa arvoltaan 18 prosenttia edellisvuodesta ja sen osuus koko toimialan viennistä laski 54 prosenttiin. Aasiaan vietyjen tavaroiden arvo oli 7 prosenttia vuodentakaisesta suurempi ja sen osuus alan viennistä oli 26 prosenttia. Vienti Pohjois-Amerikkaan pieneni 13 prosenttia (sen osuus oli 7 prosenttia). Koneiden ja laitteiden viennin pohja saavutettiin vasta kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Kausitasoitettu vientimäärä kääntyi huhtikuussa nousuun ja sen jälkeen elpyminen on jatkunut vahvana. Kesäkuussa kasvuvauhti kohosi 29 prosenttiin. Kone- ja metallituoteteollisuuden uusien vientitilausten arvo kasvoi huhti-kesäkuussa 68 prosenttia vuodentakaisesta. Vientitilauskanta oli kuitenkin 21 prosenttia edellisvuotista pienempi. Viimeaikaisen vahvan elpymisen ansiosta koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan tänä vuonna kääntyvän noin 10 prosentin kasvuun.

Teollisuuden suurista toimialoista paperiteollisuus on se, joka yleensä taantuman jälkeen pärjää parhaiten metallien jalostuksen ohella. Vuoden 2008 lopun syvän pudotuksen jälkeen paperiteollisuuden vientimäärä kääntyi melko nopeasti nousu-uralle jo viime vuoden alussa, ja kuukausittaiset vientimäärät kohosivat tasaisesti koko viime vuoden ajan. Paperiteollisuuden elpymistä häiritsi kuitenkin kuluvan vuoden maaliskuun puolivälissä alkanut satamalakko, joka onneksi loppui lyhyeen. Viime kuukausina vientimäärät ovat nousseet jo lähelle vanhoja normaalilukemia. Paperiteollisuuden viennin arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 25 prosenttia, kun vielä keväällä ennustimme 10 prosentin nousua.

Koko maailman teräksen tuotanto kasvoi kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 25 prosenttia vuo-

dentakaisesta. Kiinan tuotanto lisääntyi kuitenkin vain 18 ja koko Aasian 21 prosenttia. EU27-maiden tuotanto sen sijaan lisääntyi peräti 41 pro-

senttia, muun Euroopan 14 ja Pohjois-Amerikan huikeat 55 prosenttia. Suomessa teräksen tuotanto kasvoi tammi-heinäkuussa 52 prosenttia.

Viennin vahva kasvu Ruotsiin ja Alankomaihin kasvatti selvästi EU-maiden osuutta viennistämme

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta kohosi kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 58.3 prosenttiin ja EU15-maiden osuus 50.7 prosenttiin. Ruotsi nousi Suomen tärkeimmäksi vientimaaksi, kun sen osuus kasvoi 11.8 prosenttiin. Saksa putosi Suomen toiseksi merkittävimmäksi vientimaaksi, vaikka sen osuus nousi 10.6 prosenttiin. Alankomaiden osuus kohosi tuntuvasti, 7.8 prosenttiin, mutta Ison-Britannian laski 5 prosenttiin.

Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli toiseksi tärkein vientialue, ja sen osuus oli 12.4 prosenttia. Kiinan osuus koko tavaraviennistä kohosi 4.8 prosenttiin. Japanin osuus oli 1.7 prosenttia. Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli kolmanneksi merkittävin vientialue, mutta sen osuus laski 10.8 prosenttiin. Venäjä pysyi vielä kolmanneksi suurimpana vientimaana, mutta sen osuus oli enää 7.9 prosenttia. Pohjois-Amerikan vientiosuus laski 6.1 prosenttiin ja EFTA-maiden 4.2 prosenttiin. Lähi- ja Keski-idän osuus laski tuntuvasti 2 prosenttiin, ja Etelä-Amerikan osuus oli niinikään 2 prosenttia.

Kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa vienti EU27-alueelle kasvoi arvoltaan 11 prosenttia ja vienti euroalueelle 9 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 6 prosenttia.

Ensimmäisellä vuosipuoliskolla vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) kasvoi 10 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo sen sijaan supistui 18 prosenttia, kun vienti Arabiemiirikuntiin väheni 19 ja Saudi-Arabiaan 30 prosenttia vuodentakaisesta. Venäjän-vientimme supistui 4 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Pohjois-Amerikkaan supistui 6 prosenttia ja Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo väheni 12 prosenttia edellisvuodesta.

Tavaraviennin määrä kasvoi ensimmäisellä vuosipuoliskolla vajaat 5 prosenttia

Tavaraviennin määrä supistui vuonna 2009 ennakkotietojen mukaan 23.1 prosenttia edellisvuodesta. Kansantalouden tilinpidon syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä supistui vielä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3.3 prosenttia vuodentakaisesta, mutta kääntyi toisella neljänneksellä 12 prosentin kasvuun. Tavaraviennin määrä kasvoi siten ensimmäisellä vuosipuoliskolla 4.6 prosenttia vuodentakaisesta.

Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä väheni ensimmäisellä neljänneksellä 8.8 prosenttia, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 16.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Heinäkuussa tavaraviennin määrä kasvoi Tullin tilastojen mukaan 8.5 prosenttia vuodentakaisesta.

Eniten väheni tammi-kesäkuussa kulkuneuvojen viennin määrä, 34 prosenttia. Autojen vienti väheni saman verran kuin laivatoimitukset. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti putosi laskelmiemme mukaan 31 prosenttia vuodentakaisesta. Koneiden ja laitteiden vientimäärä oli vajaat 11 prosenttia viimevuotista pienempi. Tevanake-teollisuuden vienti väheni vajaat 3 prosenttia, metallituotteiden ja elintarviketeollisuuden noin 2 prosenttia vuodentakaisesta. Rakennusaine-teollisuuden vienti jäi edellisvuoden lukemiin. Kaikkien muiden toimialojen vienti on sen sijaan jo kääntynyt kasvuun. Metallien jalostuksen vienti on erityisen voimakkaassa nousussa, sillä kasvua kertyi tammi-kesäkuussa peräti 52 prosenttia viimevuotisesta. Myös paperiteollisuus on noussut taantumasta, alan vientimäärä lisääntyi 23 prosenttia. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkkeet) vienti kasvoi 19 prosenttia edellisvuodesta. Kumi- ja muovituotteiden sekä puutavarateollisuuden vienti lisääntyi 14-15 prosenttia. Öljytuotteiden vientimäärä lisääntyi laskelmiemme mukaan noin 3 prosenttia.

Tavaroiden vientihinnat laskivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 10.9 prosenttia edellisvuodesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla vientihinnat nousivat keskimäärin 2.6 prosenttia viimevuotisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 1.9 prosenttia edellisvuodesta.

Metallien jalostuksen tuotanto ja vienti kääntyivät kasvuun jo viime vuoden lopulla ja kesäkuussa vienti- ja tuotantoluvut olivat jo vanhoissa huippulukemissa. Koko metallien jalostuksen tuotanto kasvoi tammi-kesäkuussa 45 prosenttia ja vienti 52 prosenttia viimevuotisesta. Tältä pohjalta arvioimme, että Suomen metallien jalostuksen viennin määrä kasvaa tänä vuonna noin 40 prosenttia viimevuotisesta. Olemme siten nostaneet alan ennustetta melkoisesti, sillä keväällä ennustimme 20 prosentin kasvua.

Kulkuneuvojen vienti supistuu tänä vuonna noin 7 prosenttia. Olemme alentaneet toimialan vienninustetta, koska moottoriajoneuvojen vienti on kehittynyt odotettua heikommin. Niiden viennin määrä jää noin 9 prosenttia viimevuotisesta pienemmäksi. Laivateollisuuden vienti supistuu noin 3,5 prosenttia viimevuotisesta. Viime vuonna toimitettiin kaksi risteilylauttaa ja ensimmäinen jättiristeilijä. Tänä vuonna toimitetaan loka-marraskuun vaihteessa toinen 900 miljoonan euron arvoinen jättiristeilijä Yhdysvaltoihin ja joulukuussa luovutetaan 180 miljoonan euron arvoinen risteilylautta.

Moottoriajoneuvojen viennin arvo supistui kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 32 prosenttia vuodentakaisesta. Tärkeimmät vientimaat olivat Ruotsi, Saksa, Venäjä ja Norja mainitussa järjestyksessä. Vienti Ruotsiin lisääntyi arvoltaan 10 prosenttia, mutta vienti Saksaan supistui 49 prosenttia, Venäjälle 67 prosenttia ja Norjaan 14 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen viennistä 67 prosenttia oli kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa autojen viennistä. Autojen viennistä meni Saksaan 29 prosenttia, Ruotsiin 15 prosenttia, Venäjälle 14 prosenttia ja Norjaan 11 prosenttia.

Valtaosa autojen viennistämme Venäjälle on jälleenvientiä. Vielä viime vuonna Venäjän osuus oli vajaa kolmannes, vaikka taloustaantumaa ja Venäjän asettamat autojen tuontitullit vähensivät autojen viennistä merkittävästi. Ulkomaisten autojen tullimaksujen tarkoituksena on nostaa kotimaan tuotantoa, ja niiden seurauksena autojen tuonti Venäjälle romahti. Ulkomaisten autojen tuontitullit on jo nostettu 25 prosenttiin, ja Venäjä suunnittelee niihin vielä rajua korotusta. Autojen vienti Venäjälle pysyy siten myös lähivuosina hyvin heikkona.

Uudenkaupungin autotehtaalla Porschen Boxster ja Cayman urheiluautojen valmistus loppuu vuoden 2011 keväänä. Garia Golf -sähköautojen sarjatuotanto ja Think City -kaupunkisähköautojen valmistus aloitettiin Uudessakaupungissa viime vuoden joulukuussa. Valmistusmäärät ovat kuitenkin alussa suhteellisen pieniä. Fisker Karma -hybridisähköauton sarjatuotanto alkaa helmikuussa 2011.

VAIHTOSUHDE VAHVISTUU ENSI VUONNA

Suomen vaihtosuhde on 1990-luvun lopulta alkaen trendinomaisesti heikentynyt, koska erityisesti elektroniikan vientihinnat ovat voimakkaasti alentuneet. Öljyn ja muiden raaka-aineiden kallistumisen takia tuontihinnat nousivat voimakkaasti vuosina 2004-2008, kun taas vientihintojen nousu jäi hyvin lieväksi. Vuoden 2008 lopun jyrkän laskun jälkeen sekä vienti- että tuontihinnat kääntyivät viime vuoden jälkipuoliskolla uudelleen nousu-uralle, mutta halpenivat kuitenkin vielä keskimäärin edellisvuodesta, joten vaihtosuhde vahvistui hieman viime vuonna. Tänä vuonna vaihtosuhde heikkenee jälleen, kun tuontihinnat nousevat vientihintoja nopeammin. Vuosina 2011-2012 vaihtosuhde vahvistuu jonkin verran.

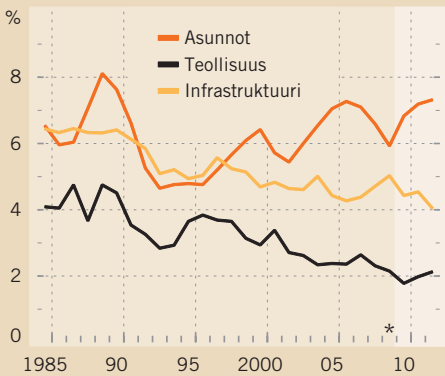
Investoinnit

YRITYSTEN INVESTOINNIT ROMAHTIVAT VIIME VUONNA

Taluskriisin seurauksena kiinteät investoinnit putosivat viime vuonna 15 prosenttia, ja niiden hinnat laskivat runsaalla 4 prosentilla. Tuotannon jyrkkä alamäki ja kannattavuuden romahtami-

nen vetivät yritysten investoinnit 20 prosentin laskuun. Tehdasteollisuudessa investoinnit putosivat 14 prosenttia, ja yksityisillä palvelualoilla ne supistuivat peräti 25 prosenttia. Asuinrakentamisen investoinneissa koettiin 14 prosentin lasku.

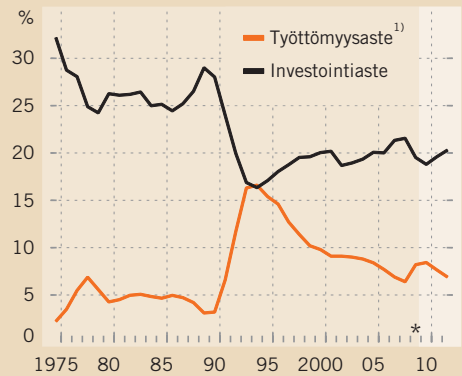
Investoinnit suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/i01

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

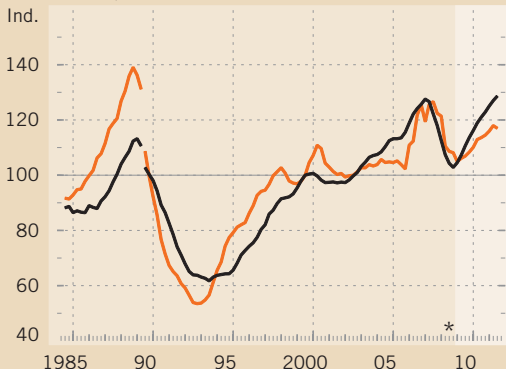
1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoitu.

ETLA S10.2/e06

Lähde: Tilastokeskus.

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990. Neljän neljänneksen liukuva summa.

Lähde: Tilastokeskus.

— Kone- ja laiteinvestoinnit
— Rakennusinvestoinnit

%-muutos

ETLA S10.2/i02

ASUNTOINVESTOINNIT ODOTTAMATTOMAN NOPEASSA KASVUSSA

Kausitasoitettujen lukujen mukaan investointien aallonpohja ohitettiin vuoden alussa. Investointien käänne kasvuun oli kuitenkin yksinomaan asuinrakentamisen ansiota. Kaikissa muissa pääomatavaratyypeissä investointien lasku jatkui vuoden toiselle neljännekselle saakka. Laaja-alaisempi investointien elpyminen toteutuu vuoden jälkipuoliskolla, jolloin yritysten talonrakentamisen ja niiden tuotannollisten investointien odotetaan vihdoin pääsevän kasvu-uralle.

Asuinrakentamisen nopean elpymisen ansiosta kokonaisinvestointien odotetaan kasvavan tänä

vuonna 2.5 prosenttia. Teollisuuden kapasiteetin käyttöasteiden kohotessa ja palvelualojen tuotannon kasvun vauhdittuessa yritystenkin investointitarpeet asteittain lisääntyvät.

Ensi vuonna kansantalouden investointien kasvun odotetaan vauhdittuvan 8 prosenttiin. Asuinrakennusinvestointien kasvu hidastuu merkittävästi ja putoaa kuluvalle vuodelle arvioidusta 25 prosentista 8 prosenttiin.

Yritysten investointien arvioidaan kohoavan ensi vuonna runsaalla 10 prosentilla. Investoinnit laajenevat likipitään samalla vauhdilla sekä teollisuuden että palvelualojen yrityksissä. Pal-

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2009*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Rakennukset	22.1	66.3	-1.7	-14.8	6	9½	6½	-0.5	6
Talonrakennukset	18.5	57.2	-2.0	-16.4	8½	10	7	-0.6	6½
- asuinrakennukset	9.9	32.3	-9.5	-13.4	26	8½	4	-3.0	8½
- muut talonrakennukset	8.6	24.9	8.1	-19.8	-13½	12½	11½	2.9	4
Maa- ja vesirakennukset	3.6	9.1	0.3	-3.8	-8	5½	3	0.1	1
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	8.8	25.6	4.0	-14.2	-1½	5	4½	0.9	3
Muut kiinteät investoinnit	2.6	8.1	-4.2	-16.3	-7½	5	5	-1.0	3
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	33.4	100.0	-0.2	-14.7	2½	8	5½	0.2	5

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2009*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Maa- ja metsätalous	1.6	4.8	-5.1	-4.3	0	1	1	0.5	1
Teollisuus	4.1	13.7	-11.4	-14.0	-10	15	10	-0.5	5
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.7	4.8	29.1	4.6	5	-10	0	5.2	-1
Rakentaminen	0.7	2.7	7.1	-26.3	-10	15	10	1.0	5
Asuntojen omistus	9.4	32.2	-9.6	-14.0	26	8½	4	-3.0	8½
Yksityiset palvelut	11.1	41.9	10.5	-24.2	-12½	11½	7½	2.6	3½
Yksityiset investoinnit	28.7	100.0	-0.2	-17.2	2½	9	5½	0.4	4½
Julkiset investoinnit	4.8	11.6	-0.7	6.1	2	1	3	-1.1	2½
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	33.5		-0.2	-14.7	2½	8	5½	0.2	5

velualoilla investointihankkeet painottuvat toimilarakentamiseen ja teollisuusyrityksissä ne kohdentuvat tuotantoprosessia tehostaviin kone- ja laitehankintoihin.

Verraten suurista kasvuluvuista huolimatta kansantalouden investointien määrä ei ennustejakson lopulla yllä taluskriisiä edeltäneen vuoden 2008 investointihuipun tasolle. Palvelualojen investoinnit jäävät peräti 20 prosenttia ja teollisuusyritysten 10 prosenttia edellistä suhdannehuippua alemmalle tasolle. Asuntoinvestoinneissa ylitetään vuoden 2008 investointitaso kirkkaasti, mutta synnä on poikkeuksellisen alhainen vertailutaso.

ASUINRAKENNUSINVESTOINNIT KOHOAVAT TÄNÄ VUONNA NELJÄNNEKSEN

Asuntolupa- ja aloitustietojen mukaan asuinrakennusinvestoinnit kohoavat tänä vuonna vauhdikkaasti, peräti 25 prosentilla. Nopean kasvupyrähdysten syitä ovat kolmatta vuotta jatkunut asuntoinvestointien lasku, matalalle painuneet korot ja valtion asuntojen uustuotantoa ja korjausrakentamista kiihdyttäneet elvytystoimet.

Ensi vuoden aikana asuntoinvestointien kasvu hidastuu merkittävästi, kun elvytys päättyy ja lainakorot kohoavat. Kuluvalta vuodelta periytyvän korkean vertailutason vuoksi asuntoinvestointien odotetaan kasvavan ensi vuonna 8 prosenttia.

Tänä vuonna maa- ja vesirakennusinvestointien lasku jatkuu, mutta valtion käynnistämien infra-hankkeiden myötä niiden odotetaan kohoavan ensi vuodesta lukien keskimäärin 5 prosentilla vuodessa. Julkisen sektorin investointien kasvua hidastaa kuntien heikko taloustilanne.

YRITYSTEN INVESTOINNIT KASVUUN ENSI VUONNA

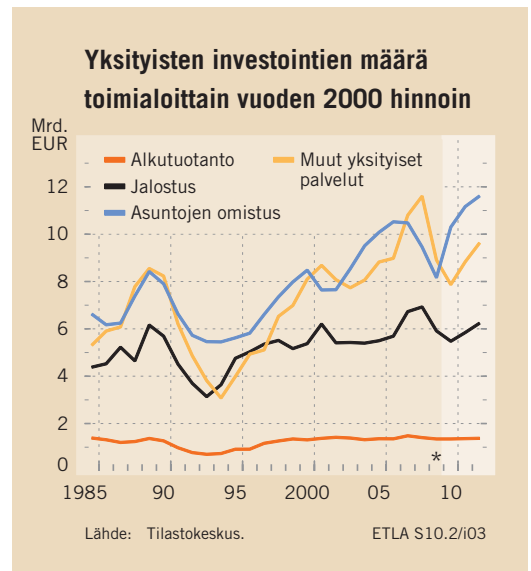
Yritysten ja yhteisöjen talonrakennusinvestoinnit supistuivat viime vuonna yli 20 prosenttia, ja niiden odotetaan putoavan tänä vuonna 13 prosenttia. Tehdasteollisuuden ja yksityisten palvelualojen investointiaktiiviteetin elpymässä muussa talonrakentamisessa päästään ennustejakson jälkipuoliskolla yli 10 prosentin vuosikasvuun.

Kone- ja laiteinvestoinnit sukelsivat viime vuonna 14 prosentilla, ja tänä vuonna niiden odotetaan jäävän kutakuinkin viimevuotiselle tasolle. Ensi vuonna yritysten tuotannolliset investoinnit elpyvät viennin kasvun ja parantuvan tuloskehityksen vauhdittamina.

Ensi vuodesta lukien kone- ja laiteinvestointien arvioidaan kasvavan noin 5 prosentin vuosivauhdilla. Tuotantokapasiteettia lisäävät investoinnit painottuvat teollisuuteen ja siellä korvaus- ja rationalisointi-investointeihin. Elinkeinoelämän keskusliiton uusimman kesäkuun investointitiedustelun mukaan teollisuuden investointinäykymät ovat valoisimmat pienessä alle 50 henkilön yrityksissä.

Muut kiinteät investoinnit (lähinnä ohjelmistoinvestoinnit) supistuvat edelleen tänä vuonna. Yritystoiminnan elpymisen ja tietopalvelujen kysynnän kasvun vetämänä niissäkin päästäneen ensi vuonna 5 prosentin kasvu-uralle.

Tehdasteollisuudessa investointien määrä vähennee tänä vuonna 5 prosenttia, ja ensi vuodesta lukien niiden arvioidaan laajenevan keskimäärin runsaan 10 prosentin vuosivauhtia. Tälle vuodel-

le arvioitu teollisuustuotannon tuotannon lisäys voidaan tyydyttää kapasiteetin käyttöastetta nostamalla.

Yksityisillä palvelualoilla investointien odotetaan ponnahtavan ensi vuonna yli 10 prosenttia ja sen jälkeen kasvun odotetaan hidastuvan 7 prosenttiin.

INVESTOINTIASTEKIN KÄÄNTYY NOUSUUN

Viime vuonna kokonaistuotannon jyrkkä lasku ja yritysten tulorahoituksen romahtaminen pakottivat lähes kaikki toimialat keventämään kustannusrakennetta ja karsimaan investointihankkeita. Kansantalouden investointiaste putosi viime vuonna 2 prosenttiyksiköllä 19.5 prosenttiin. Tänä vuonna sen lasku jatkuu 19 prosenttiin. Ensi vuodesta lukien investoinnit laajenevat kokonaistuotantoa nopeammin, ja investointiaste kohoaa ennustejakson lopulla 20.3 prosenttiin.

Yksityinen kulutus

PALKKASUMMA KÄÄNTYY LIEVÄÄN NOUSUUN

Kuluvana vuonna kotitalouksien palkkasumman arvioidaan kasvavan vajaat 2 prosenttia. Työpanos kasvaa hieman odotettua enemmän talouden elpymisen myötä, ja keskituntiansioiden nousu asettuu odotetusti runsaaseen 2 prosenttiin. Julkisen sektorin maksamien tulonsiirtojen vahvan kasvun ja vaimean inflaation tukemana kotitalouksien reaaliostovoima kasvaa prosentin verran.

Vuonna 2011 kotitalouksien reaaliostovoiman kasvu jatkuu edelleen prosentin tuntumassa. Palkkasumman kasvu voimistuu, mutta kiihtyvä inflaatio ja finanssipolitiikan lievä kiristyminen kaventavat reaaliostovoiman nousua.

Maa- ja metsätalousyrittäjien tulojen kasvun odotetaan jatkuvan tänä vuonna metsäteollisuuden kohentuneiden vientinäkymien vuoksi. Hyvän suhdannetilanteen myötä metsäteollisuuden osot yksityismetsistä kääntyivät vuoden 2009 loppulla selvään nousuun, ja kysynnän elpymisen myötä myös puun hinta on alkuvuoden aikana noussut noin 10 prosentin vauhdilla viime vuodesta. Elintarvikkeiden raaka-aineiden hinnat ovat toistaiseksi olleet lähes viime vuoden tasolla, mutta paine muun muassa viljan hinnannousuun on vahvistunut Venäjän heikon viljasadon vuoksi.

Laskennallisten asumistulojen nousun odotetaan vaimenevan, sillä korkotason arvioidaan kääntyvän loppuvuonna jo lievään nousuun. Myös energia kallistuu viime vuodesta. Muiden yrittäjätulojen kasvu jatkuu talouden aktiviteetin nousun myötä. Kotitalouksien omaisuustulojen odotetaan kääntyvän ennustejaksolla lievään nousuun yritystysten kannattavuuden kohenemisen myötä.

PALKKARATKAISUT AIEMPAA MALTILLISEMPIÄ

Suurin osa edellisistä liittokohtaisista tulosopimuksista päättyi kuluvan vuoden alussa. Uusien sopimusten perusteella palkkaratkaisu muodostuu ennustejaksolla selvästi aiempaa maltillisemmaksi. Valtaosa uusista palkkaratkaisuista on kaksivuotisia, ja sopimuskorotukset liikkuvat yhden prosentin tuntumassa.

Kuluvana vuonna keskituntiansioiden (ml. liukumat) arvioidaan nousevan runsaat 2 prosenttia. Kun työpanoksen odotetaan kääntyvän lievään nousuun, palkkasumman arvioidaan nousevan vajaat 2 prosenttia. Finanssipolitiikan odotetaan pysyvän toistaiseksi keveänä. Julkisen sektorin kotitalouksille maksamien tulonsiirtojen kasvua vauhdittaa myös suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle.

Elintarvikkeiden hinnat ovat laskeneet viime vuonna toteutetun elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisen vuoksi. Sen sijaan asumiskustannukset kääntyivät uudestaan kasvuun asun-

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E
Palkat	72.4	73.8	76.5	80.2	-1.2	1.9	3.7	4.7
Työnantajan sos. kulut	17.6	17.6	18.4	19.6	-3.0	0.5	4.6	6.0
Omaisuustulot	9.1	9.1	9.4	9.9	-19.6	0.9	3.3	5.3
Yrittäjätulot	11.2	11.4	11.3	11.4	20.1	2.2	-0.9	0.4
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-12.3	-11.7	-12.0	-13.4	-28.5	-4.7	2.5	12.0
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.4	-0.4	-0.4	-0.4				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	97.7	99.9	103.4	107.2	2.9	2.2	3.5	3.7

Lähde: Tilastokeskus.

tojen hintojen nousun, korkojen alenemisen pysähtymisen ja muun muassa energian kallistumisen vuoksi.

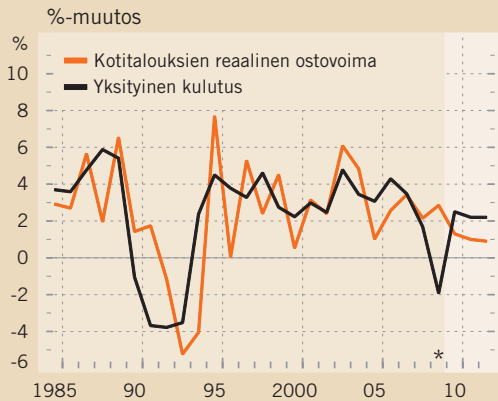
Aiempaa maltillisemmän palkkaratkaisun odotetaan hillitsevän kuitenkin muita kotimaisia kustannustekijöitä.

Tuontihintojen arvioidaan nousevan tänä vuonna noin 6 prosenttia, mutta nousun odotetaan vai-

menevan ensi vuonna yhteen prosenttiin. Tuontihintojen nousu painottuu raaka-aineisiin, ja esimerkiksi kulutushyödykkeiden tuontihinnat pysyvät lähes viime vuoden tasolla.

Vuoden 2010 kesällä arvonlisäveroa nostettiin 22 prosentista 23 prosenttiin, mikä vauhdittaa hie- man loppuvuoden inflaatiota. Keskimäärin kulutusmenojen hinnan odotetaan kohoavan tänä vuonna runsaan prosentin verran.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalin ostovoima ja säästämisaste

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Määrän muutos

Kulutuserä	Mrd. e 2009*	Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Kestokulutustavarat	7.7	-13.5	12	4½	5½	3.7	6½
Puolikestävät tavarat	8.1	-3.5	2	2½	2½	3.8	2
Lyhytikäiset tavarat	26.1	-1.5	1½	1	1½	1.0	1½
Palvelut	47.5	-1.5	1½	2	2	1.8	2
Muut ¹⁾	4.6	28.5	-5½	2	2	0.6	2½
Yksityiset kulutusmenot	94.0	-1.9	2½	2	2	2.0	2½
Kotitalouksien reaalin ostovoima²⁾		2.4	1	1½	2	2.0	2
Säästämisaste, %		4.0	2½	1½	1	0.1	1½

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

Kotitalouksien reaalitulojen arvioidaan kohoavan tänä vuonna prosentin verran vaimean inflaation ja nimellispalkkojen lievän nousu vuoksi.

REAALITULOJEN KASVU KÄÄNTÄÄ KULUTUSKYSYNNÄN LIEVÄÄN NOUSUUN

Viime vuonna kestokulutushyödykkeiden kysyntä heikkeni tuntuvasti talouden taantumasta ja epävarmuuden kasvun myötä. Muun muassa uusien autojen kysyntä supistui runsaat 30 prosenttia. Kuluvana vuonna kestokulutushyödykkeiden kauppa on odotusten mukaisesti kääntynyt vahvaan nousuun kuluttajien kohentuneen optimismin, matalan korkotason ja reaalisesta ostovoiman lievän kasvun vuoksi.

Sen sijaan puolikestävien tavaroiden, kuten vaatteiden ja jalkineiden, kysyntä on pysynyt alkuvuonna melko vaisuna. Myös palveluiden kysynnän kasvu on jatkunut vaimeana, sen sijaan päivittäistavarakaupan myynti on kasvanut 3-4 prosentin vauhdilla.

Yhteensä yksityisten kulutusmenojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna 2.5 prosenttia. Vähittäiskaupan myynnin odotetaan kääntyvän jo lähes 3 prosentin nousuun kotitalouksien piristyvän tulokehityksen ja vahvan optimismin myötä.

ENSI VUONNA KULUTUSMENOJEN KASVU JATKUU 2 PROSENTIN TUNTUMASSA

Vuonna 2011 kotitalouksien reaalisesta ostovoiman kasvun arvioidaan jatkuvan yhden prosentin tuntumassa. Työpanoksen kysyntä voimistuu ja palkkasumman kasvu vahvistuu jo 3.7 prosenttiin. Sen sijaan verotuksen odotetaan vähitellen kiristyvän.

Inflaation arvioidaan voimistuvan runsaaseen 2 prosenttiin, mikä kaventaa hieman reaalisesta ostovoiman kehitystä. Kulutusmenojen kasvun odotetaan jatkuvan 2.2 prosentissa. Kysynnän kasvu painottuu edelleen kestokulutushyödykkeisiin.

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2009*	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E
Työtulot	90.0	-1.6	1.6	3.9	5.0	63.3	60.2	58.9	58.8
- palkat	72.4	-1.2	1.9	3.7	4.7	50.9	48.6	47.5	47.3
- työnantajan sos.vak.maksut	17.6	-3.0	0.5	4.6	6.0	12.3	11.6	11.4	11.5
Kotitalouksien yrittäjätulot	11.2	20.1	2.2	-0.9	0.4	7.9	7.5	7.0	6.7
- yrittäjätulo maatal.	0.8	-4.9	7.0	2.0	2.0	0.6	0.6	0.5	0.5
- yrittäjätulo metsätal.	1.4	-27.3	15.0	5.0	1.0	1.0	1.1	1.0	1.0
- laskennallinen asuntotulo	4.2	102.6	-5.0	-10.0	-7.0	2.9	2.6	2.2	2.0
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	4.8	7.0	4.0	4.0	5.0	3.4	3.3	3.2	3.2
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	20.3	-40.1	37.4	14.6	8.0	14.3	18.4	19.9	20.4
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	20.7	-3.3	2.1	8.3	4.8	14.6	13.9	14.2	14.1
Kansantulo	142.2	-8.9	6.9	6.1	5.2	100	100	100	100
Poistot	29.2	-0.9	0.0	6.0	5.5				
Ensitulo ulkomailta	-0.1								
Bruttokansantuote markkinahintaan	171.3	-7.2	6.2	6.2	5.4				

Lähde: Tilastokeskus.

Vuonna 2009 työtulojen osuus kansantulosta koheni tuntuvasti yritysten kannattavuuden heikkenemisen vuoksi. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioidaan alenevan selvästi yritysten kannattavuuden kohenemisen myötä.

KULUTTAJIEN OPTIMISMI VAHVISTUU EDELLEEN

Kuluvan vuoden tammi-elokuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta kohentuivat entisestään. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat selvästi optimistisemmät kuin vuosi sitten. Oman taloutensa kuluttajat arvioivat kehittyvän myös viime vuotta suotuisammin.

Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat nyt selvästi aiempaa paremmaksi. Matalan korkotason myötä ajankohtaa pidettiin lainanoton kannalta edelleen hyvänä, ja kiinnostus suurempiin hankintoihin oli korkeampi kuin vuosi sitten. Säästämisaikomukset olivat hieman kohentuneet, mutta tasoltaan ne olivat selvästi aiempaa matalammalla tasolla.

LUOTTOJEN KYSYNTÄ KÄÄNTYI NOUSUUN

Markkinakorot ovat alentuneet poikkeuksellisen matalalle tasolle. Ohjauskorko on pysynyt ennallaan yhdessä prosentissa jo vuoden 2009 toukuusta lähtien. EKP:n odotetaan nostavan sitä aikaisintaan ensi talven aikana.

Luottojen kysyntä supistui selvästi vuoden 2009 aikana. Asunto- ja kulutusluottojen nostot vähenivät runsaat 19 prosenttia. Velkaantumisasasteen, eli luottokannan suhteen käytettävissä oleviin vuosituloihin, arvioidaan kuitenkin hieman kohonneen edellisestä vuodesta, noin 113 prosenttiin.

Veloista merkittävä osuus on asuntoluottoja. Viime vuonna niiden osuus kotitalouksien luottokannasta oli 86 prosenttia. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat noin 15.5 mrd. euroa. Tämä oli noin 16 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa uusien asuntolainojen korko oli vajaan 2 prosenttia, mikä oli lähes prosenttiyksikön matalampi kuin vuosi sitten. Matalan korkotason ja talouden aktiviteetin kasvun myötä kotitalouksien asuntoluottojen nostot olivat kohonneet kesäkuussa jo 20 prosenttia vuodentakaisesta. Myös kulutusluottojen kysyntä näyttää piristyvän selvästi.

Viime vuonna kotitalouksien säästämisasaste koheni 4 prosenttiin lähinnä muiden rahoituslähteiden supistumisen vuoksi. Tänä vuonna kotitalouksien säästämisasasteen arvioidaan kääntyvän laskuun kotitalouksien lisääntyneen optimismin vuoksi. Ennusteperiodilla muiden rahoituksen lähteiden arvioidaan kasvavan selvästi.

Julkinen talous

FINANSSIPOLITIIKKA KIRISTETÄÄN KAIKKIALLA

Maailmantalouden elpyminen on käynnistynyt poikkeuksellisen syvän talouskriisin jäljiltä. Suhdannenoususta povataan kuitenkin verraten vaatimatonta. Raha- ja finanssipolitiikan massiivinen elvytys päättyy ja valtioiden jättimäisen velkataakan takia finanssipolitiikkaa on pakko kiristää. Vakautuspolitiikan ohella teollisuusmaiden kasvumahdollisuuksia hidastaa lainanhoitokustannusten kohoaminen, kun rahoituslaitosten vakaaraisuusvaatimukset kiristyvät ja korot kääntyvät ennen pitkään nousuun.

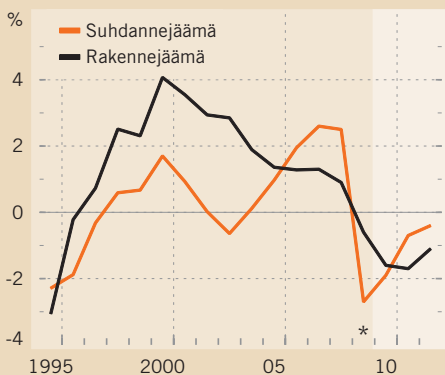
EU:n ja OECD:n arvioiden mukaan käynnistynyt maailmantalouden elpyminen pienentää ennätysuuriksi paisuneiden julkisten talouksien vajetta hitaasti. EU-maiden budjettivajeet suhteessa kokonaistuotantoon kohoavat tänä vuonna keskimäärin 7 prosenttiin, eikä alijäämien odoteta lähivuosina merkittävästi supistuvan. Myös Suomessa julkisyhteisöjen budjettivaje syvenee tänä vuonna ja valtion velkaantuneisuus kasvaa vielä usean vuoden ajan.

EU-MAIDEN JULKISET SEKTORIT RAKENNE- UUDISTUSTEN EDESSÄ

Useimmissa EU-maissa budjettivajeet ovat paisuneet sellaisiin mittoihin, ettei niistä nopeankaan kasvun avulla päästä eroon. Välimeren maissa budjettiongelmien ovat vieläkin suurempia, eikä niiden ylivelkaantuneisuus rajoitu yksin valtiontalouksiin. Suurimmista EU-maista mm. Ison-Britannian, Ranskan ja Saksan hallitukset ovat jo ilmoittaneet aikeistaan leikata rajusti julkisia menoja ja kiristää mm. kulutuksen verotusta.

Suomessa julkisen talouden tila ei ole olennaisesti euromaiden keskiarvoa parempi, kun lähtökohdaksi otetaan vertailukelpoinen eläkkeiden rahoitusjärjestelmän eroista puhdistettu valtion ja kuntien yhteenlaskettu 5.5 prosentin rahoitusvaje. Myös meillä valtion alijäämän supistaminen ja valtionvelan kasvun pysäyttäminen ovat työn ja tuskan takana. Ennusteessamme oletettu suotuisa talouskasvu ei siihen yksin riitä. Tarvitaan päätösperäisiä toimia tasapainottumisen vauhdittamiseksi.

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta

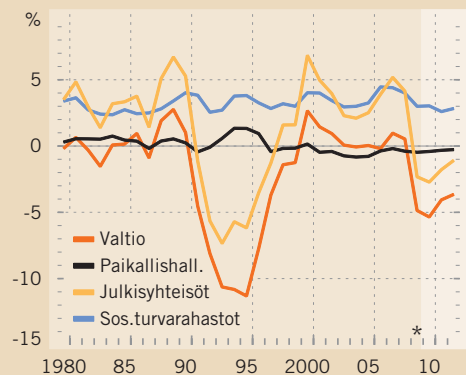

1) Pl. nettokorkomenot.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/g56

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/g43

Valtiontalouden vakautustoimenpiteiden ongelmallisuutta lisää se, että julkisen sektorin kokonaismenoista vain noin 40 prosenttia on eduskunnan vaikutuspiirissä. Julkisyhteisöjen vero- ja maksutuloista valtion päätettävissä on hieman suurempi osa, koska välillisen veron tuotto ohjautuu kokonaan valtiolle. Niinpä finanssipolitiikan mahdollisuudet taikka valtion velkaantumiskehitys riippuvat hallituksen, työmarkkinajärjestöjen ja kuntien yhteistyön onnistumisesta.

Yritystoiminnan ja työllisyyden parhaan mahdollisen kehityksen luomiseksi kolmikantayhteistyön tavoitteena tulisi olla verojen ja sosiaalivakuutusmaksujen nousun minimoiminen rajoittamalla julkisten menojen kasvua ja kustannusten kohonamista.

JULKISEN KYSYNNÄN OSUUS POIKKEUKSELLISEN KORKEA

Valtion ja kuntien kulutus- ja investointimenojen arvo lisääntyi viime vuonna yhteenlaskettuna 3.5 prosenttia, kun yksityisen tuotannon arvo väheni yli 10 prosentilla. Julkinen kysyntä hidasti kokonaistulojen laskua kaiken kaikkiaan noin 2.5 prosenttiyksiköllä.

Julkisten kulutus- ja investointimenojen kansantuoteosuuden nousua vauhdittivat valtion elvytystoimet. Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta nostettiin viime vuonna 10 prosenttiyksiköllä ja kansaneläkemaksun alentaminen toi niille pysyvää työvoimakustannussäästöä.

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

	Mrd. e					Muutos, %			
	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	9.4	7.1	7.5	8.0	8.5	-24.3	5	7½	6½
Välittömät verot	32.3	27.8	28.7	31.0	33.0	-13.9	3	8	6½
- josta yhteisövero	6.7	3.9	4.3	5.6	6.4	-42.3	10	31	15
Välilliset verot	23.9	23.2	23.7	25.4	26.6	-2.9	2	7½	4½
Sosiaalivakuutusmaksut	22.5	22.2	22.8	23.9	25.8	-1.3	2½	5	8
Tulot yhteensä	88.1	80.3	82.6	88.4	93.9	-8.8	3	7	6
Kulutusmenot	41.6	43.1	44.5	46.3	48.2	3.4	3½	4	4
Tukipalkkiot	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	0.9	½	½	½
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	32.9	35.0	36.8	38.8	40.7	6.6	5	5½	5
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	31.0	33.8	35.4	37.3	39.0	9.1	5	5½	4½
Korkomenot	2.9	2.6	2.5	3.0	3.7	-11.7	-2½	21	21½
Menot yhteensä	79.9	83.1	86.3	90.6	95.1	4.1	4	5	5
Säästö	8.2	-2.8	-3.7	-2.2	-0.7				
Poistot ja pääoman siirrot, netto	4.4	3.8	4.0	4.1	4.2	-12.0	3½	3	3
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	4.9	5.0	5.2	5.3	5.5	1.7	3	3½	3½
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	7.6	-4.0	-4.9	-3.5	-2.0				
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	4.1	-2.3	-2.7	-1.8	-1.0				
- valtio	0.5	-4.9	-5.4	-4.3	-3.9				
- paikallishallinto	-0.4	-0.5	-0.3	-0.1	0.0				
- sosiaaliturvarahastot	4.0	3.0	3.0	2.6	2.9				
BKT:n arvo	184.6	171.3	181.8	193.1	203.5				

¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

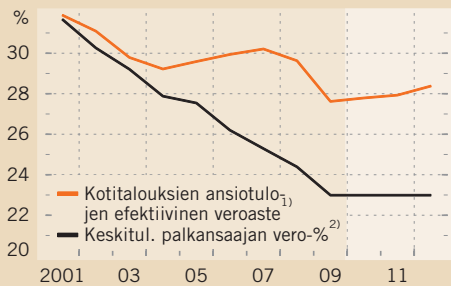

Kokonaistuotannon kasvun vauhdittuminen ja elvytystoimien purkautuminen kääntää julkisen kysynnän kansantuoteosuuden hitaaseen laskuun. Ennustejaksolla julkisen kysynnän osuus kokonaistuotannosta alenee viimevuotisesta 25.1 prosenttiin ennätystasosta vajaaseen 24 prosenttiin vuonna 2012.

Valtion ja kuntien alijäämien supistamiseksi julkisen kysynnän kasvua olisi kaikin tavoin hidastettava. Ilman aktiivisia toimenpiteitä (palkkamallit ja pidättyminen uusista hyvinvointiohjelmista) julkisen kysynnän osuus näyttää jäävän pitkän aikavälin 22 prosentin tasoa korkeammaksi.

Tasapainoisen budjetin tapauksessa julkisen kysynnän kansantuoteosuuden pysyvä nousu edellyttää verotuksen kiristämistä ja asiakasmaksujen korottamista. Kunnissa tähän työhön on jo ryhdytty nostamalla tulovero- ja kiinteistöveroprosentteja.

Kotitalouksien veroasteita

- 1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksettavat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.
 2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskmäär. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan. ETLAn ennuste vuodesta 2010 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S10.2/g53 hallituksen budjettiesitykset.

SOSIAALIMENOJEN KASVU KIIHTYY ENSI VUONNA

Julkisen kysynnän ohella myös sosiaalisten tuloinsiirtojen erittäin ripeä kasvu vaimensi merkittävästi suhdannelaskusta aiheutunutta kotitalouksien tulojen menetystä. Palkkasumman 1.5 prosentin laskusta huolimatta yhteenlasketut ansiotulot kohosivat 2 prosentilla. Suhteessa kansantuloon sosiaalimenojen osuus kohosi julkista kysyntääkin nopeammin, lähes 3 prosenttiyksiköllä vajaaseen 20 prosenttiin.

Työttömyyden kasvun takia työttömyysturvan menot lisääntyivät 35 prosentilla, ja niiden osuus ko-

Veroaste, % BKT:sta

	2008*	2009*	2010 [€]	2011 [€]	2012 [€]
Välittömät verot	17.5	16.2	15.8	16.1	16.2
- kotitaloudet	13.9	14.0	13.4	13.2	13.0
- yhteisöt	3.6	2.3	2.3	2.9	3.2
Välilliset verot	12.9	13.5	13.0	13.2	13.0
Sosiaalivakuutusmaksut	12.6	13.3	12.8	12.7	13.0
- kotitaloudet	3.5	3.7	3.8	3.8	4.0
- yhteisöt	9.1	9.5	9.0	8.9	8.9
Muut verot¹⁾	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Veroaste	43.1	43.1	41.6	41.9	42.3
Nettoveroaste	24.2	21.2	20.1	20.6	21.3
Ansiotulojen veroaste²⁾	29.6	27.6	27.8	27.9	28.4

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat kaikki välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulot=palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

konaistuotannosta kohosi 0.6 prosenttiyksiköllä 1.7 prosenttiin. Tätäkin suurempi nousu toteutui eläkemenoissa. Eläkemenojen kasvu kiihtyi viime vuonna 8.5 prosenttiin, ja suhteessa kansantu- loon niiden osuus ponnahti 2 prosenttiyksiköllä 13 prosenttiin. Niiden nousua voimistivat eläke- läisten määrän raju kasvu ja edellisvuoden kus- tannustason nousua vastaavat lähes 5 prosentin suuruiset indeksikorotukset.

Ennustejaksolla sosiaalietuuksien ja -avustusten kasvu jatkuu nopeana. Työttömyyden supistu- misesta huolimatta niiden arvioidaan kasvavan ennustejaksolla keskimäärin 5 prosentin vuosi- vauhdilla. Sosiaalimenojen osuus kokonaistuotannosta alenee ennustejaksolla vajaalla prosenttiyksiköllä 19 prosenttiin.

Eläkemenojen kasvun odotetaan hidastuvan tänä vuonna 4 prosenttiin, mutta ensi vuodesta lukien vauhti kiihtyy 6 prosenttiin. Kiihtyvään kasvuun vaikuttaa vanhuuseläkeläisten määrän lisäänty- minen ja yleisen kustannustason kohoaminen. Perusturvauudistuksessa sovittu takuueläkkeen käyttöönotto vauhdittaa eläkemenojen kasvua ensi vuonna.

Työttömyysmenotkin kohoavat vielä tänä vuon- na 5 prosentilla, mutta työllisyystilanteen parane- misen ansiosta niiden odotetaan supistuvan ensi vuodesta lukien vajaan 10 prosentin vuosivauh- dilla. Muiden sosiaalimenojen kasvu nopeutuu, kun useimpia perusturvamenoja tarkistetaan jat- kossa kuluttajahintaindeksin muutoksia vastaa- vasti.

VEROASTEEN LASKU TILAPÄISTÄ

Julkisyhteisöjen tulojen kansantuoteosuus aleni viime vuonna vajaalla prosenttiyksiköllä 47 pro- senttiin, kun julkisyhteisöjen omaisuustulot pu- tosivat prosenttiyksiköllä. Korkeiden lasku supisti valtion ja työeläkejärjestelmän sijoitustuottoja ja yritykset jakoivat aiempaa vähemmän osinkoja jyrkästi heikentyneiden tulosten vuoksi.

Kansantalouden veroaste pysyi vakaana 43 pro- sentissa. Välittömien verojen tuoton osuus koko-

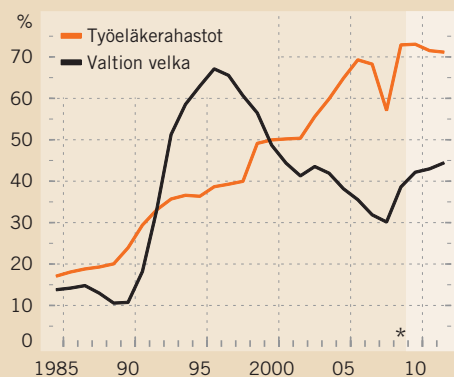
naistuotannosta putosi lähes 1.5 prosenttiyksiköl- lä 16.2 prosenttiin. Lasku johtui yhteisöverojen tuoton yli 40 prosentin supistumisesta.

Kotitalouksien maksamien tuloverojen osuus ko- konaistuotannosta pysyi ennallaan, mutta suh- teessa ansiotuloihin verotus keveni lähes 2 pro- senttiyksiköllä 27.6 prosenttiin. Kotitalouksille myönnettiin verohelpotuksia bruttomääräisesti noin 1.5 mrd. euroa.

Vakuutettujen ja työnantajien sosiaalivakuutus- maksut vähenivät palkkasumman tahdissa, mut- ta niiden osuus kokonaistuotannosta kohosi 0.6 prosenttiyksiköllä 13.3 prosenttiin. Väliillisten verojen tuotto väheni likipitään yksityisen kulu- tuksen supistumista vastaten. Näiden kulutus- verojen osuus kokonaistuotannosta kohosi 0.7 prosenttiyksiköä 13.5 prosenttiin.

Tänä vuonna julkisyhteisöjen tulojen osuus ko- konaistuotannosta putoaa noin 1.5 prosenttiysi- köllä 45.5 prosenttiin. Omaisuustulojen kansan- tuoteosuuden arvioidaan pysyvän viime vuoden tasolla. Sen sijaan veroaste alenee tuntuvasti. Veroasteen aleneminen on kuitenkin tilapäistä, ja se johtuu valtaosin siitä, että suhdannenou- sussa palkkasumma sekä muut ansiotulot kas-

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

Lähteet: TELA, Valtiokonttori.

ETLA S10.2/g25

vavat kokonaistuotantoa hitaammin. Veropohjien ja veronkannon välillä on myös viive, joka siirtää mm. osan yhteisöveron maksatuksesta seuraavalle vuodelle.

Kotitalouksien tuloverotuksen perusteet pidettiin valtion verotuksessa tälle vuodelle lähes ennallaan. Vakuutettujen sosiaalivakuutusmaksuja korotettiin kautta linjan. Hallituksen lupauksen mukaisesti maksujen korotukset kompensoitiin täysimääräisesti valtion tuloverotuksessa. Kotitalouksien ansiotuloverotus ei kuitenkaan kevennyt, sillä kunnallisvero nousi keskimäärin 0.4 prosenttiyksiköllä 19 prosenttiin. Työnantajien sosiaalimaksurasitus aleni toistamiseen, kun kansaneläkevakuutusmaksu kokonaan poistui.

VEROTUS KIRISTYY LÄHIVUOSINA

Ensi vuodesta lukien kansantalouden veroasteen arvioidaan kohoavan keskimäärin 0.4 prosenttiyksiköllä vuodessa. Vuonna 2012 veroaste olisi siten 42.5 prosenttia. Verotulojen kansantuoteosuutta nostaa yhteisöveron tuoton reipas, keskimäärin yli 20 prosentin vuosikasvu. Ilman yhteisöveron tuottoa veroaste pysyisi ennallaan.

Nykyisten linjausten mukaan kotitalouksien maksamien tuloverojen ja sosiaalivakuutusmaksujen osuus ansiotuloista kohoaa arviolta 0.5 prosenttiyksiköllä 28.4 prosenttiin. Ansiotuloverotusta kiristävät mm. tuloverotuksen progressio ja kunnallisen tuloveron kohoaminen ensi vuonna.

Valtiovarainministeriön laatiman arvion mukaan sosiaalivakuutusmaksurasitus kasvaa edelleen. Palkansaajien työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksujen arvioidaan kohoavan vuosina 2011 ja 2012 yhteensä noin prosenttiyksiköllä 9.4 prosenttiin. Nämä palkkasummaperusteiset maksujen korotukset arvioidaan kompensoitavan valtion tuloverotusta keventämällä.

Myös yritysten sosiaalivakuutusmaksuja joudutaan korottamaan. Arviona on, että sosiaalivakuutusmaksujen osuus palkkasummasta nousee vuoteen 2012 mennessä yhteensä 0.5 prosenttiyksiköllä 23.5 prosenttiin.

Välillinen verotus kiristyy selvimmin tänä vuonna toteutetun yleisen arvonlisäveron ja ensi vuonna toteutettavan energiaverojen korottamisen vuoksi. Suhteessa kokonaistuotantoon välillisen verotuksen kiristyminen jää maltilliseksi, mutta kotitalouksien kulutusmenoista kulutusverojen nousu vie entistä suuremman osan.

VALTION ALIJÄÄMÄ SUPISTUU HITAASTI JA VELKAANTUNEISUUS KASVAA

Viime vuonna valtion velan määrä kasvoi 10.5 mrd. euroa ja sen suhde kokonaistuotantoon ponnahti 9 prosenttiyksiköä 38.6 prosenttiin. Valtiontalouden suurten alijäämien vuoksi lainanottotarve pysyy suurena koko ennusteperiodin.

Tänä vuonna valtion velka kohoaa 77 mrd. euroon ja varsin suotuisan talouskasvun vuosina 2011 ja 2012 velan arvioidaan lisääntyvän yhteensä noin 14 mrd. eurolla. Ennustejakson päättyessä valtiolla on velkaa 92 mrd. euroa, ja sen suhde kokonaistuotantoon kohoaa 45 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen EMU-velan, jossa on mukana myös kuntien velka sekä sulautuserät, arvioidaan kohoavan ennustejakson päättyessä 102 mrd. euroon. Suhteessa kokonaistuotantoon EMU-velkaantuneisuus kohoaa viime vuoden 44 prosentista 50 prosenttiin.

Työeläkejärjestelmämme sijoituskanta oli viime vuoden lopussa 125 mrd. euroa ja sen suhde kokonaistuotantoon oli 73 prosenttia. Suotuisan tuottokehityksen oloissa eläkesijoitusten markkina-arvo nousee ennustejakson lopulla 150 mrd. euroon. Suhteessa bruttokansantuotteeseen eläkesijoitukset ovat silloin 74.5 prosenttia.

Tuotanto ja työllisyys

KOKONAISTUOTANTO KASVAA JO TÄNÄ VUONNA REIPPAASTI

Kokonaistuotanto kohoaa kuluvana vuonna huomattavasti keväällä arvioimaamme enemmän. Viime kuukausina erityisesti vahva vientikysyntä on vauhdittanut merkittävästi teollisuustuotantoa. Keväällä arvioimme, että BKT kasvaa kuluvana vuonna 1½ prosenttia vuodentakaisesta, mutta olemme nyt nostaneet ennusteamme 3½ prosenttiin.

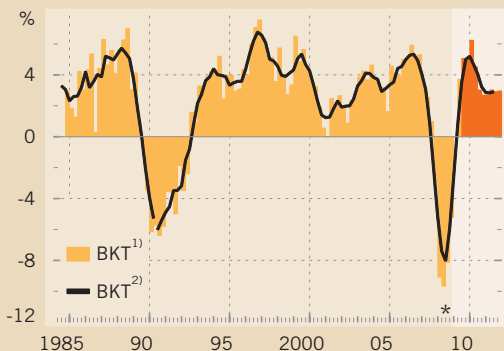
Teollisuustuotannon volyymi-indeksiin mukaan teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto lisääntyi

kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa 8.2 prosenttia vuodentakaisesta. Uusien tilausten arvo oli heinäkuussa 22.3 prosenttia edellisvuotista suurempi.

Teollisuuden arvonlisäyksen odotetaan kasvavan tänä vuonna runsaat 6 prosenttia. Jo piristyneen rakentamisen arvioimme päätävän runsaan 4 prosentin kasvuun. Palvelujen arvonlisäys nousee runsaat 2 prosenttia.

Ensi vuonna arvioimme Suomen talouden kasvavan 4 prosenttia, sillä kansainvälinen kysynnän

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

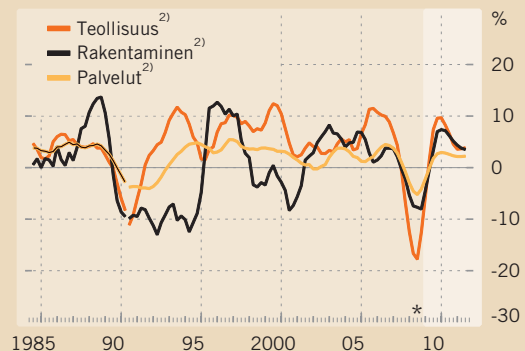

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

Määrän muutos, %

	Mrd. e Osuus, %		Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
	2009*	2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Alkutuotanto	3.9	3.7	5.0	-5.6	12	2	3	4.7	4
Teollisuus	31.6	30.1	0.6	-21.3	6	8½	4	0.7	5
Rakentaminen	10.4	5.9	0.1	-13.2	4	6½	4	0.6	4
Palvelut	102.9	60.3	1.5	-3.7	2	2	2	0.8	2
BKT perushintaan	148.8	100	0.8	-8.4	3½	4	3	1.0	3

Lähde: Tilastokeskus.

piristyminen jatkuu. Teollisuustuotannon kasvu vahvistuu 8.5 prosenttiin ja rakentamisen vajaan 7 prosenttiin. Palvelujen arvonlisäyksen kasvu sen sijaan hidastuu vajaan 2 prosenttiin.

TEOLLISUUSTUOTANTO KASVAA TÄNÄ VUONNA VAJAAT 7 PROSENTTIA

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto kasvaa tänä vuonna vajaat 7 prosenttia, kun tuotantomäärät ehtivät kääntyä nousuun lähes kaikilla tehdasteollisuuden toimialoilla. Vain kulkuneuvojen valmistuksen sekä sähkö- ja elektroniikateollisuuden tuotantomäärät jäivät viimevuotista pienemmiksi.

Teknolomiteollisuuden tuotannon arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 4 prosenttia viimevuotisesta. Metallien jalostuksen tuotanto on jo kääntynyt vahvaan kasvuun ja kasvua kertyy tänä vuonna peräti kolmisenkymmentä prosenttia. Koneiden ja laitteiden tuotanto on pääsemässä uuteen vauhtiin ja sekini ehtii kasvaa tänä vuonna vajaat 10 prosenttia.

Matkapuhelinteollisuuden kansainvälinen taantuma on ohi, mutta kotimainen matkapuhelinteollisuus ei vielä ole päässyt kunnolla tähän kasvuun kiinni. Odotamme kuitenkin, että tuotantomäärät Suomessa nousevat vielä vuoden jälkipuoliskon aikana. Myös rakentamisen vilkastuminen vah-

Teollisuustoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2009*	2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Teknolomiteollisuus	51.7	45.8	10.4	-22.6	4	11	5	3.7	6
- metallien jalostus	6.0	5.3	-4.2	-21.9	29	7	4	-5.2	9
- metallituotteet	7.0	6.2	6.0	-20.0	6	8	5	3.2	5
- koneet ja laitteet	14.7	13.0	6.6	-20.8	9	15	4	3.5	7
- kulkuneuvot	3.5	3.1	-5.9	-23.8	-4	-6	7	1.7	4
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	20.5	18.2	17.6	-23.8	-2	11	6	6.4	5
Metsäteollisuus	15.8	14.0	-8.8	-17.8	18	9	3	-4.7	7
- puutavateollisuus	4.7	4.1	-14.1	-18.0	14	9	7	-5.2	7
- paperiteollisuus	11.1	9.9	-6.7	-17.7	20	9	2	-4.5	7
Graafinen teollisuus	4.2	3.7	-3.6	-12.5	3	3	3	-3.5	3
Kemianteollisuus	16.3	14.4	2.9	-6.4	9	5	3	0.3	4
Elintarviketeollisuus	10.4	9.2	2.2	-1.5	1	2	2	1.7	2
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.1	1.0	-6.0	-15.3	1	3	3	-4.8	2
Muu tehdasteollisuus	4.2	3.8	-1.0	-10.1	3	3	3	-1.0	3
Tehdasteollisuus yhteensä	103.7	91.9	1.4	-18.4	6½	8½	4	0.5	5
Mineraalien kaivu	1.5	1.3	14.4	-2.4	2	4	3	3.9	3
Sähkö-, kaas- ja vesihuolto	7.7	6.8	-1.1	-2.7	11	3	3	-0.6	4
Koko teollisuus	112.9	100	1.7	-17.7	7	8	4	0.5	5
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	92.4	81.8	-3.3	-12.5	11	7	4	-1.4	5

Lähde: Tilastokeskus.

vistaa sähkö- ja elektroniikkatuotteiden kysyntää. Alkuvuoden heikon kehityksen takia koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto jää kuitenkin noin 2 prosenttia viimevuotista pienemmäksi.

Myös kulkuneuvoteollisuuden tuotanto pysyy tänä vuonna heikkona. Ensimmäinen kahdesta jättiristeilijästä toimitettiin viime vuonna ja toinen luovutetaan loka-marraskuun vaihteessa. Kuluvan vuoden lopulla toimitetaan myös risteilylautta. Tämän jälkeen telakkateollisuudella on tilauskannassaan vain yksi risteilylautta ja yksi erikoisalus. Tuotanto on siksi selvästi vähemmän.

Urheiluautojen tuotanto Uudenkaupungin auto- tehtaalla on selvästi aikaisempaa vähäisempää, ja niiden valmistus loppuu jo ensi keväänä. Uusi- en sähköautojen sarjatuo- tinto alkoi viime vuoden joulukuussa, mutta tuotantomäärät ovat ainakin vielä alkuun melko pienet.

BKT kasvoi kuluvan vuoden alkupuoliskolla 1.9 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon tarkistettujen tietojen mukaan bruttokansantuote supistui viime vuonna 8 prosenttia edellisvuodesta.

Syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan BKT jäi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä samoihin lukemiin kuin viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Toisella neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 3.7 prosenttia vuodentakaisesta ja kausitasoitettuna 1.9 prosenttia edellisestä neljänneksestä. BKT kasvoi siten vuoden alkupuoliskolla 1.9 prosenttia viimevuotisesta. Teollisuuden arvonlisäys lisääntyi 5.3 ja palvelujen 0.7 prosenttia vuodentakaisesta, mutta rakentamisen supistui 0.4 prosenttia.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2009*	2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Kauppa	32.3	17.1	-9.5	4.4	3½	3	2½	1.4	3½
- moottoriajoneuv. kauppa	5.4	2.8	-17.4	10.8	4	3	2½	0.0	4½
- tukkukauppa	16.4	8.7	-11.3	3.4	4	3½	3	0.7	3½
- vähittäiskauppa	10.5	5.6	-2.0	3.0	2½	2½	2½	3.1	2½
Majoitus- ja ravitsemistoim.	5.7	3.0	-7.8	-1.2	1½	2½	2	-0.7	1½
Liikenne	28.5	15.1	-7.3	3.6	3	2½	2½	0.4	3
- kuljetus	22.1	11.7	-9.3	4.4	3½	3	2½	1.4	3
- tietoliikenne	6.4	3.4	-2.4	1.8	2½	2	2	-3.0	2
Rahoitus- ja vak.toiminta	8.3	4.4	5.3	3.1	2½	3½	2½	5.4	2½
Asuntojen omistus	21.0	11.1	1.4	1.2	1	1	1	1.7	1
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	32.1	17.0	-6.3	3.6	2	3	2	6.0	2½
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	60.9	32.3	0.2	0.3	½	½	½	2.1	½
Yksityiset palvelut	144.7	76.9	-5.5	3.2	2½	2½	2	1.9	2½
Julkiset palvelut	43.5	23.1	0.3	0.4	½	½	½	1.0	½
Yhteensä	188.2	100	-4.2	2.5	2	2	2	1.7	2

Metsäteollisuuden tuotannon arvioidaan kasvavan vajaat 20 prosenttia viimevuotisesta. Paperiteollisuuden tuotanto lisääntyy jonkin verran enemmän kuin puutavateollisuuden. Paperiteollisuuden uusien tilausten arvo kasvoi heinäkuussa 19 prosenttia vuodentakaisesta.

Kemianteollisuus kärsi viime vuonna talouskriisistä muita päätoimialoja huomattavasti vähemmän. Alan tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna vajaat 9 prosenttia. Uusien tilausten arvo kohosi heinäkuussa 9 prosenttia vuodentakaisesta.

Elintarviketeollisuuden tuotanto supistui viime vuonna vähiten. Elintarvikkeet ovat välttämättömyyshyödykkeitä, joten niiden kulutus ei vähene taantumassa yhtä paljon kuin esimerkiksi kestopulutus- tai investointitavaroiden kysyntä. Elintarvikkeiden tuotannon arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän runsaan prosentin.

Ensi vuonna teollisuustuotanto kasvaa 8 prosentin vauhtia, mutta vuonna 2012 kasvu hidastuu runsaaseen 4 prosenttiin.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Palvelujen tuotoksen volyymi supistui viime vuonna 4.2 prosenttia suhdannetilanteen heikkene-
misen myötä. Yksityisellä sektorilla tuotoksen väheneminen oli runsaat 5 prosenttia. Erityisesti kaupan ja liike-elämää palvelevien toimialojen suhdannenäkymät olivat varsin heikot. Myös liikenne- sekä majoitus- ja ravitsemispalveluiden tuotos supistui tuntuvasti. Sen sijaan julkisen sektorin tuotos kasvoi hieman edellisestä vuodesta.

Tänä vuonna palvelutoimialojen tuotoksen arvioidaan kääntyvän jo runsaan 2 prosentin kasvuun talouden odotettua ripeämmän elpymisen myötä. Yksityisellä sektorilla kaupan, liikenteen ja liike-elämää palvelevien toimialojen suhdannenäkymät ovat selvästi kohentuneet. Muun muassa autokaupassa myynnin arvioidaan kasvavan 20 prosentin vauhdilla. Sen sijaan esimerkiksi majoitus- ja ravintolapalveluiden suhdannenäkymiä kaventaa lähivuosina kotitalouksien aiempaa vaikeampi reaalisen ostovoiman kasvu.

Ensi vuonna suhdannetilanteen odotetaan jatkuvan melko suotuisana, ja palvelutoimialojen tuotannon arvioidaan kasvavan edelleen runsaan 2 prosentin vauhdilla kasvun painottuessa edelleen yksityiselle sektorille.

RAKENNUSTUOTANTO PONNAHTAA KASVUUN TÄNÄ VUONNA

Asuntojen uudistuotannon ja peruskorjaustoinnin voimakkaan kasvun ansiosta koko rakentaminen kasvaa tänä vuonna 4.5 prosenttia. Asuinrakentamisessa päästään tänä vuonna 30 prosentin kasvuun ja muussa talonrakentamisessa tuotannon laskutahti hidastuu 10 prosenttiin. Maa- ja vesirakentamisen tuotanto vähenee tänä vuonna arviolta 5 prosenttia.

Ensi vuonna rakennustuotannon kasvu kiihtyy 6.5 prosenttiin. Korkojen nousun ja asuntotuotannon elvytyksen päättymisen myötä asuntotuotannon kasvu hidastuu selvästi, mutta sen vastapainoksi muu talonrakentaminen virkoo 15 prosentin kasvuun. Maa- ja vesirakentamisen

Rakentamisen tuotos

	Mrd. e		Määrän muutos, %						
	Osuus, %		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2009*	2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Rakentaminen	27.6	100.0	1.8	-12.7	4½	6½	4	4.0	4
- talonrakentaminen	20.6	74.7	0.1	-14.0	7	7½	4½	0.5	5
- maa- ja vesirak.	7.0	25.3	8.0	-8.7	-4½	3½	2	2.5	1

Lähde: Tilastokeskus.

tuotannon odotetaan kääntyvän hienoiseen, noin 4 prosentin kasvuun.

Vuonna 2012 rakentamisen tuotannon kasvun arvioidaan hidastuvan 4 prosenttiin.

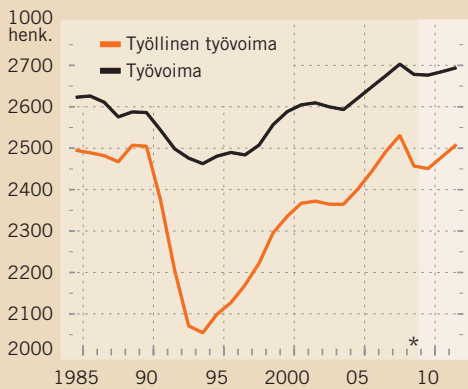
TYÖLLISYYS NOUSUSSA

Työllisyyden näkymät paranivat selvästi vuoden alkupuoliskolla. Kausitasoitettujen lukujen mukaan työllisten määrä kääntyi vuoden vaihteessa kasvuun ja työvoiman tarjonnan laskeva trendi

katkesi alkukeväällä. Myös työttömyys kääntyi laskuun. Lyhyen aikavälin indikaattorit ennakoivat positiivisen kehityksen jatkuvan vuoden jälkipuoliskolla. Palveluelinkeinojen ohella teollisuuden ja rakentamisen työpaikat kääntyvät kasvuun.

Vuoden yli tarkasteltuna työllisyyden lasku päättyi kesäkuukausina ja vuoden lopulla päästään jo pieniin kasvulukuihin. Koko vuonna työllisyys kuitenkin keskimäärin alenee ja työttömyys kohoaa

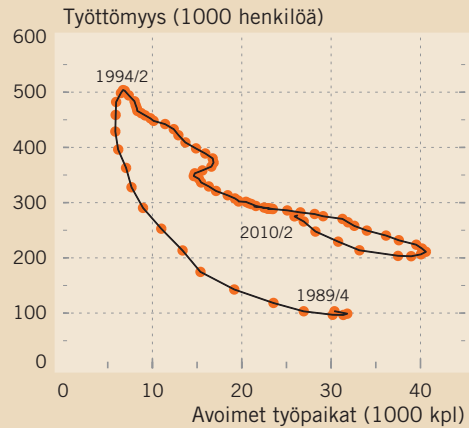
Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/e01

Työttömien määrä ja avoimet työpaikat

Lähde: Työministeriö.

ETLA S10.2/e16

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2006	2007	2008	2009 ^E	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
Väestö	5 266	5 289	5 313	5 339	5 365	5 391	5 417
Työikäinen väestö ¹⁾	3 964	3 983	4 005	4 026	4 046	4 062	4 076
Työvoima	2 648	2 675	2 703	2 678	2 676	2 685	2 694
Työlliset	2 443	2 492	2 531	2 457	2 451	2 479	2 508
Työttömät	205	183	172	221	226	205	186
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 158	4 242	4 303	4 102	4 159	4 184	4 209
Työvoimaosuus, %	66.8	67.2	67.5	66.5	66.2	66.1	66.1
Työllisyysaste ²⁾ , %	68.9	69.9	70.6	68.3	68.0	68.9	69.9
Työttömyysaste, %	7.7	6.9	6.4	8.2	8.4	7.7	6.9

¹⁾ 15-74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15-64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

hieman viimevuotista suuremmaksi. Tänä vuonna työttömyysasteen arvioidaan kohoavan 0.2 prosenttiyksiköllä 8.4 prosenttiin.

TYÖTTÖMYYSASTE ALENEE LÄHES PROSENTTIYKSIKÖLLÄ VUODESSA

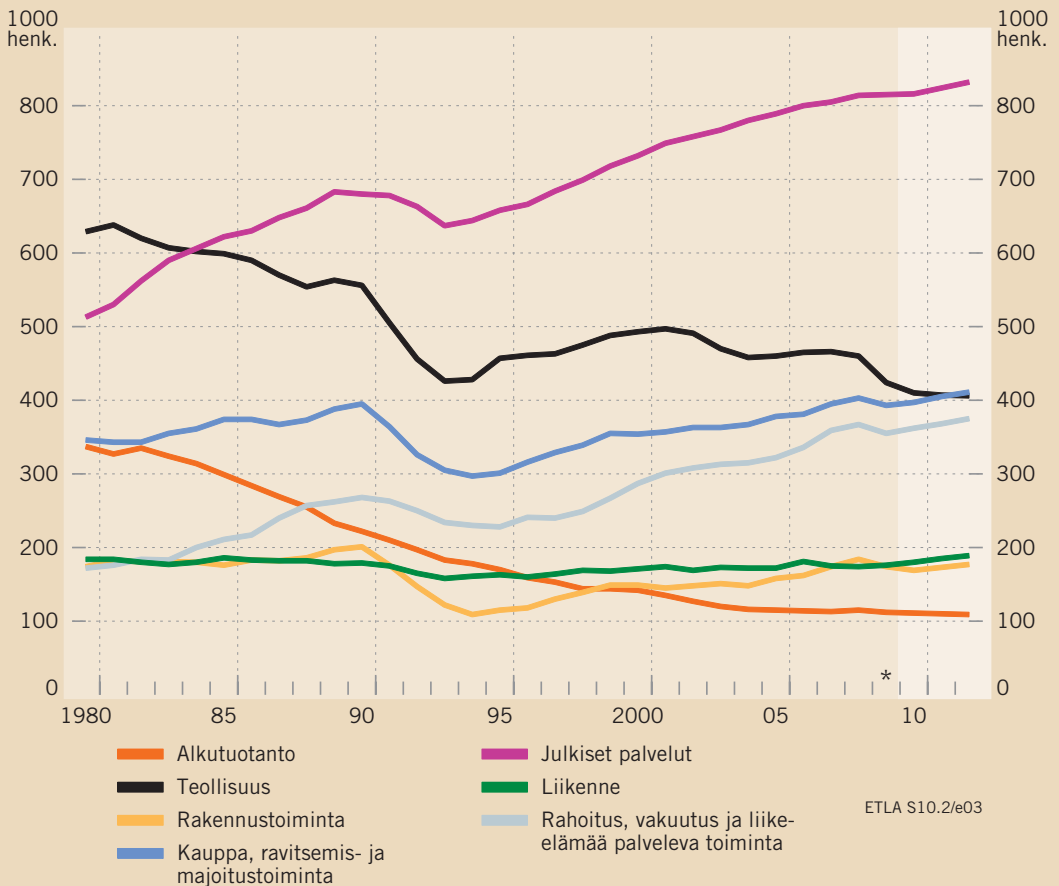
Ensi vuodesta lukien työllisyys kohoaa runsaan prosentin vuosivauhtia. Työttömyysasteen arvioidaan alenevan lähivuosina tavanomaista enemmän, koska työvoiman tarjonnan kasvua hidastaa kiihtyvä eläköityminen.

Yli 60-vuotiaiden kiihtyvä poistuma eläkkeelle parantaa nuoremman väestönsosan työnsaanti-mahdollisuuksia, nostaa työllisyysasteita ja alentaa työttömyysasteita kaikissa ikäluokissa. Työttömyysasteen arvioidaan alenevan ensi vuodesta lukien vajaan prosenttiyksikön vuosivauhtia. Vuonna 2012 työttömyysasteen arvioidaan olevan vajaat 7 prosenttia.

TEOLLISUUDEN TYÖPAIKAT VÄHENEVÄT JATKOSSAKIN

Teollisuuden työllisyyden jyrkin putoaminen ohitettiin viime vuoden jälkipuoliskolla. Kuluva

Työlliset toimialoittain

ETLA S10.2/e03

Lähde: Tilastokeskus.

vuoden alkupuoliskolla supistumistahti vaihe-
ni merkittävästi ja vuoden lopulla päästäneen jo
positiivisiin kasvulukuihin. Teollisuuden työpaik-
kojen kasvu vuoden jälkipuoliskolla on kuitenkin
tilapäistä ja johtuu vuoden hyvin alhaisista vertai-
lupohjista.

Ennustejaksolla vientikysynnän vahvistuminen
kasvattaa kylläkin teollisuustuotantoa, mutta sen
kasvuvauhti ei ole riittävän voimakasta lisäämään
työn kysyntää. Lisäksi teollisuuden toimintojen
ulkoistaminen palvelualoille jatkuu, mikä vähen-
tää alan omaa työvoimatarvetta. Teollisuuden työ-
paikkojen määrän arvioidaan supistuvan lähivuo-
sina kaikilla teollisuuden päätoimialoilla. Tänä
vuonna teollisuudesta poistuu 15 000 työpaik-
kaa, ja ensi vuodesta lukien työpaikkakato vaihe-
nee pariin tuhanteen henkilöön vuodessa.

Rakennustuotannon varsin nopea elpyminen
tänä vuonna ei vielä riitä kääntämään alan työl-
lisyyttä kasvuun. Rakennusalan työn tuottavuus
kohoaa tuntuvasti vastaliikkeenä viime vuoden
jyrkälle laskulle. Alan työpaikkojen määrä supis-
tuu tänä vuonna 3 prosentilla, mikä vastaa
5 000 henkilön vähennystä. Ennustejakson jäl-
kipuoliskolla rakennusalan työn tuottavuuden
kasvu vakautuu runsaaseen 2 prosenttiin, ja

alan työpaikat lisääntyvät 5 000 henkilöllä vuo-
sittain.

PALVELUALOILLA TYÖPAIKAT LISÄÄNTYVÄT

Yksityisten palvelualojen odotetaan tänä vuonna
palkkaavan henkilökuntaa viimevuotista enem-
män. Työllisyyden kasvu on nopeinta liikentees-
sä ja liike-elämän palveluissa. Ensi vuonna myös
kaupan alalla työn kysynnän kasvu kiihtyy pa-
riin prosenttiin ja yksityisissä henkilökohtaisi-
sa palveluissa työpaikkojen kasvu ponnahtaa 3
prosenttiin vuodessa. Ennustejaksolla yksityisten
palvelualojen työpaikkojen arvioidaan lisääntyvän
55 000 kappaleella.

Julkisen sektorin työvoiman lisätarve kasvaa vuo-
si vuodelta. Työn kysynnän kasvupaine on suu-
rinta kuntien järjestämissä terveys- ja sosiaalipal-
veluissa. Kuntien heikko rahoitustilanne ja myös
muiden alojen kilpailu niukkenevista työvoima-
resursseista rajoittavat työllisyyden kasvumah-
dollisuuksia julkisesti tuotetuissa hyvinvointipal-
veluissa. Lisäksi julkisen sektorin ostopalvelujen
odotetaan kasvavan, mikä vähentää julkisyhteisö-
jen oman työvoiman lisätarvetta. Ennustejaksol-
la julkisen sektorin työpaikkojen määrä kasvaneen
viime vuosille tyypillistä tahtia, keskimäärin 0.5
prosenttia vuodessa.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1 000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2006	2007	2008	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
Alkutuotanto	A,B	113	111	112	112	111	110	109
Teollisuus	C,D,E	465	466	462	424	410	407	406
Rakentaminen	F	162	174	185	174	169	173	177
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	381	395	405	393	397	405	411
Liikenne	I	181	175	176	176	180	185	189
Rahoitus, vakuutus ja liike- elämää palveleva toiminta	J,K	336	359	367	355	362	368	375
Julkiset ja muut palvelut	L-O	801	806	813	815	816	824	832
Julkinen sektori		655	657	666	657	661	663	666
Palvelut yhteensä		1 699	1 734	1 761	1 739	1 755	1 782	1 808
Toimiala tuntematon	X	5	8	10	8	5	7	8
Koko kansantalous		2 443	2 492	2 531	2 457	2 451	2 479	2 508

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

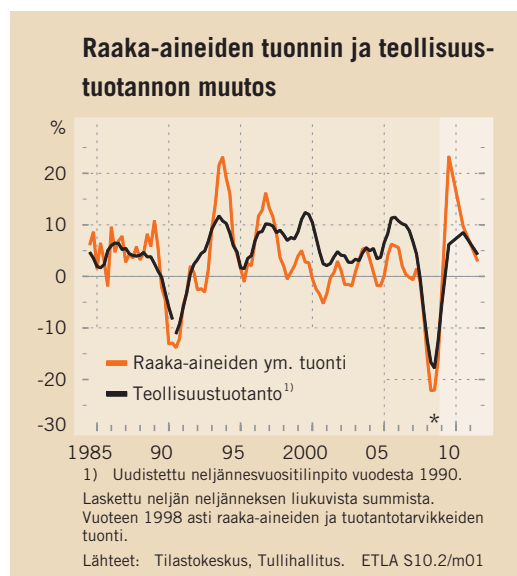
TAVARATUONTI KASVAA AIEMMIN ARVIOITUA ENEMMÄN

Tavaratuonnin määrän arvioidaan kasvavan 8.5 prosenttia tänä vuonna ja runsaat 10 prosenttia ensi vuonna. Olemme nostaneet molempien vuosien kasvuennusteita runsaalla 2 prosenttiyksiköllä. Tavaravienti on viime kuukausina kasvanut nopeammin kuin keväällä odotimme ja niinpä myös tuontitavaroiden tarve kasvaa aiemmin arvioitua enemmän. Olemme nostaneet huomattavasti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuontiennustetta. Myös kulutustavaroiden ennustetta on jonkin verran nostettu. Toisaalta energia- tuotteiden ja investointitavaroiden tuontiennustetta on hieman laskettu. Palvelut mukaan lukien tuonti kasvaa tänä vuonna 4.5 prosenttia.

RAAKA-AINEIDEN JA TUOTANTOTARVIKKEIDEN TUONTI ON VAHVASSA KASVUSSA

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti on noussut hyvin voimakkaasti kuluvan vuoden aikana. Teollisuustuotannon odotetaan tänä vuonna kasvavan vahvaa noin 7 prosentin tahtia, ja tällainen kasvutahti edellyttää raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin noin 20 prosentin

lisäystä viimevuotisesta. Ensi vuonna tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa noin 10 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti nousee noin 8 prosenttiin.

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin		
	2009*	2009*	2008*	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	14.3	32.8	-1.5	-24.8	23	10	3	-2.4	9
Energiatuotteet	7.3	16.7	5.4	-6.3	-4	7	3	0.7	2
Investointitavarat	10.2	23.4	4.4	-29.5	0	15	10	2.9	7
Kulutustavarat	11.8	27.1	4.7	-22.5	11	11	7	0.5	9
- kestokulutustavarat	3.4	7.8	2.5	-42.0	20	19	13	-5.4	14
- muut kulutustavarat	8.4	19.3	6.5	-7.4	8	7	4	4.4	5
Koko tavaratuonti ²⁾	41.3	100	3.4	-21.2	8½	10	6	0.7	7
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	59.8	..	6.5	-18.1	4½	9	5	2.3	6

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Energiatuotteiden tuontimäärä jää tänä vuonna vajaat 4 prosenttia viimevuotista pienemmäksi. Ensi vuonna kasvua kertyy noin 7 prosenttia.

Investointitavaroiden tuonti on hitaasti elpymässä, mutta se jää vielä keskimäärin viime vuoden lukemiin. Kotimaisen teollisuuden tarve investoida uusiin koneisiin ja laitteisiin on toistaiseksi lisääntynyt vain vähän, koska kapasiteetin käyttöaste on pysynyt normaalia matalampana. Ensi vuonna investointitavaroiden tuonti lisääntyy noin 15 prosenttia, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti kiihtyy. Investointitavaroihin luetaan myös puhelinlaitteiden osat.

Kestokulutustavaroiden tuonti on selvästi elpymässä ja lisääntyy tänä vuonna noin 20 prosenttia vuodentakaisesta. Myös ensi vuonna kestokulutustavaroiden tuonti kasvaa noin 20 prosentin vauhtia, mutta jää silti huomattavasti alle sen tason, jolla se oli vuoden 2008 lopulla ennen kuin tuonti romahti. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonnin arvioidaan kasvavan vajaat 8 prosenttia tänä vuonna ja runsaat 7 prosenttia ensi vuonna.

TUONTITAVARAT KALLISTUVAT TUNTUVASTI TÄNÄ VUONNA

Tavaroiden tuontihinnat ovat olleet jyrkässä nousussa vuoden alusta lähtien. Tuontihintojen arvioidaan siten nousevan tänä vuonna keskimäärin vajaat 6 prosenttia.

Energiatuotteiden euromääräiset tuontihinnat kääntyivät viime vuoden jälkipuoliskolla nousuun, joka on jatkunut ripeänä kuluvan vuoden alkupuoliskolla. Energiatuotteiden tuontihinnat seuraavat öljyn maailmanmarkkinahintojen kehitystä ja nousevat siten tänä vuonna keskimäärin noin 24 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihintojen arvioidaan kallistuvan vain runsaan prosentin tämänvuotisesta.

Raaka-aineiden tuontihinnat kääntyivät kuluvan vuoden alkupuoliskolla nousuun, ja hintojen arvioidaan nousevan keskimäärin runsaat 5 prosenttia tänä vuonna. Hyödykeryhmän tuontihintojen nousuvauhti on selvästi hidastumassa, ja

ensi vuonna hinnat kohoavat vain noin 2 prosenttia. Investointitavaroiden tuontihinnat ovat viime kuukausina selvästi kallistuneet, mutta siitä huolimatta ne halpenevat tänä vuonna keskimäärin puolisen prosenttia viime vuodesta.

Kestokulutustavaroiden tuontihintojen trendinomainen lasku jatkuu tänä vuonna 2.5 prosentin ja ensi vuonna runsaan prosentin vuosivauhtia. Muiden kulutustavaroiden tuontihinnat jäävät tänä vuonna keskimäärin prosentin viimevuotista halvemmiksi.

Tavaratuonnin määrä kasvoi 5 prosenttia kuluvan vuoden alkupuoliskolla

Kansantalouden tilinpidon tarkistettujen tietojen mukaan tavaratuonnin määrä supistui viime vuonna 21.2 prosenttia edellisvuodesta.

Syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2.1 prosenttia, mutta kääntyi toisella neljänneksellä 12.5 prosentin kasvuun. Tavaratuonnin määrä lisääntyi siten vuoden alkupuoliskolla 5 prosenttia viimevuotisesta. Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä supistui ensimmäisellä neljänneksellä 1.4 ja kasvoi toisella neljänneksellä 7.8 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Investointitavaroiden tuonti supistui kuluvan vuoden alkupuoliskolla 11 prosenttia vuodentakaisesta. Puhelinlaitteiden osat siirtyivät vuoden 2007 alusta kestokulutustavaroista investointitavaroihin, kun tavaroiden käyttötarkoitukseluokitus muuttui. Energiatuotteita tuotiin tammi-kesäkuussa vajaat 2 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti sen sijaan lisääntyi 20 prosenttia viimevuotisesta. Kestokulutustavaroiden tuonti kohosi vajaat 14 ja lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti vajaat 9 prosenttia.

Tavaroiden tuontihinnat laskivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan 10.7 prosenttia edellisvuodesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla tuontihinnat nousivat keskimäärin 5 prosenttia viimevuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 4.8 prosenttia edellisvuodesta.

VAIHTOTASE PYSY YLIJÄÄMÄISENÄ

Arvioimme vaihtotaseen ylijäämän jäävän kuluvana vuonna viime vuoden tapaan 2.1 miljardiin euroon, mutta kohoavan 2.8 miljardiin euroon vuonna 2011. Kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna vaihtotaseen ylijäämä on kuluvana vuonna 1.2 prosenttia (oli 1.3 prosenttia vuonna 2009), mutta kohoaa 1.5 prosenttiin vuonna 2011.

Kauppataseen ylijäämän arvioidaan vahvistuvan tänä vuonna 4 miljardiin euroon (oli viime vuonna 3.8 miljardia euroa) ja edelleen runsaaseen 5 miljardiin euroon vuonna 2011. Kuluvana vuonna sekä tavaravienti että tavaratuonti kohoavat arvoltaan noin 15 prosenttia, mutta vuonna 2011 tavaraviennin odotetaan lisääntyvän tuontia ripeämmin, joten kauppalylijäämä paranee.

Palveluiden ulkomaankaupan tilastointi on vaikeaa ja tilastoja joudutaan usein korjaamaan jälkeinpäin, mikä hankaloittaa ennustamista. Odotamme palvelutaseen säilyvän ennustejaksolla runsaan miljardin euron verran ylijäämäisenä.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä on viime vuosina kasvanut. Tätä erää heiluttelevat erityisesti rajan yli kulkevat osin-

got, korot ja kotiutetut voitot, joista jokaisen nettomääräisiä liikkeitä ja jopa etumerkkiä on hyvin vaikea ennustaa. Odotamme taseen alijäämän kasvavan ennustejaksolla muun muassa julkisen sektorin kasvavien velanhoitomenojen vuoksi.

KOTITALOUKSIEN SÄÄSTÄMINEN PALAA NORMAALIKSI

Kotitaloussektorin rahoitusasema on normalisoidumassa. Säästäminen eli käytettävissä olevat tulot vähennettynä kulutusmenoilla pysyy ennustejaksolla reippaasti plusmerkkisenä oltuaan poikkeuksellisesti miinusmerkkinen vuosina

Vaihtotase oli vuonna 2009 runsaat 2 miljardia euroa ylijäämäinen

Vaihtotaseen ylijäämä supistui vuonna 2009 edellisvuoden noin 6.4 miljardista eurosta peräti kahdella kolmasosalla 2.1 miljardiin euroon. Kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna ylijäämä putosi 3.5 prosentista 1.3 prosenttiin. Kauppataseen ylijäämä lähes puoliintui 6.9 miljardista eurosta 3.8 miljardiin euroon, kun taas palvelujen tase parani hieman 0.6 miljardiin euroon. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase oli 2.1 miljardia euroa alijäämäinen.

Vaihtotase, mrd. euroa

	2008	2009*	2010 ^E	2011 ^E	2012 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	65.6	45.0	51½	58	61½
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	58.8	41.3	47½	53	56
Kauppataseen ylijäämä	6.9	3.8	4	5	5½
Palveluvienti	21.1	19.1	19½	20½	21½
Palvelutuonti	20.6	18.5	18	19½	20½
Palvelutaseen ylijäämä	0.5	0.6	1	1	1
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-1.0	-2.1	-3	-3½	-4
Vaihtotaseen ylijäämä	6.4	2.1	2	3	3
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	3.5	1.3	1	2	1½
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	7.4	3.4	3	3½	3½

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

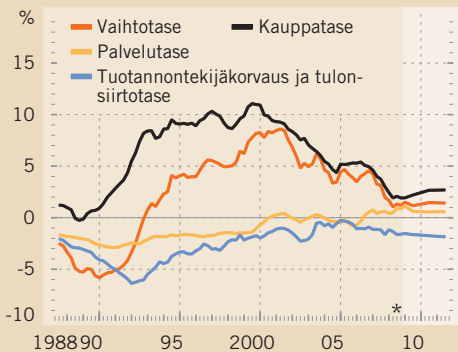
2006-2008. Sektorin asuinrakennusinvestoinnit kasvavat varsinkin kuluvana vuonna voimakkaasti, mutta nettoluotonotto (uusi velkaantuminen) ei silti kasva viime vuosien suuruiseksi.

Aikaisempi epätavallinen tilanne korjaantui jo taantumavuonna 2009, kun sektorin säästäminen kasvoi edellisvuodesta 4.5 miljardilla eurolla 3.7 miljardiin euroon. Pidimme pitkään tilannetta kestävämmäksi siitä huolimatta, että säästäminen kansantalouden tilinpidossa ei kuvaa kotitalouksien todellista säästämistä kovin tarkasti. Vuonna 2009 kotitaloussektorin asuinrakennusinvestoinnit vähenivät selvästi ja taantumajalle ominaiseen tapaan siitä tuli nettoluotonantaja. Samoin kävi 1990-luvun alkupuolella.

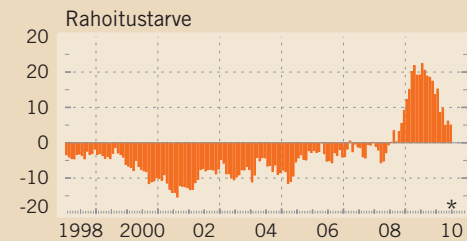
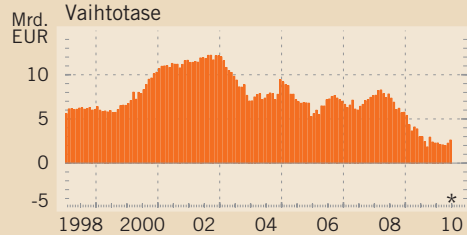
INVESTOINTIEN VÄHENEMINEN PITÄÄ YRITYSSEKTORIN NETTOLUOTONANNON SUURENA

Yrityssektorin säästäminen kasvaa kuluvana vuonna viime vuoden 3 miljardista eurosta peräti 10 miljardiin euroon. Kysynnän vilkastuminen kasvattaa yritysten tuloja, ja tuotantokoneisto on viritetty taantumajan aikana tehokkaaseen kustannuksiin säästävään kuntoon. Tuotannolliset ja liiketilainvestoinnit ovat vähentyneet jyrkästi ja vähenevät tänä vuonna vielä lisää, mutta varasto-

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittäin suhteessa BKT:hen

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

Lähde: Suomen Pankki.

ETLA S10.2/u03

jen täydentäminen jatkuu. Vähäisten investointien vuoksi yritysten nettoluotonanto kohoaa viime vuoden vajaasta 5 miljardista eurosta lähelle 10 miljardia euroa kuluvana vuonna ja pysyy tällä tasolla koko ennustejakson ajan. Vasta investointien palautuminen taantumaa edeltäneelle tasolle – mahdollisesti vuosina 2013-2014 – pudottaa nettoluotonannon matalammaksi.

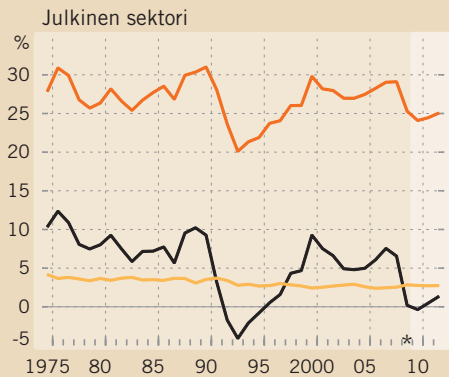
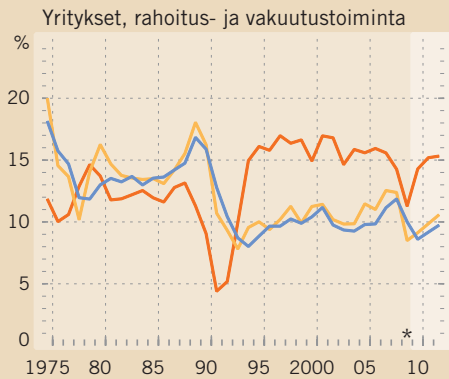
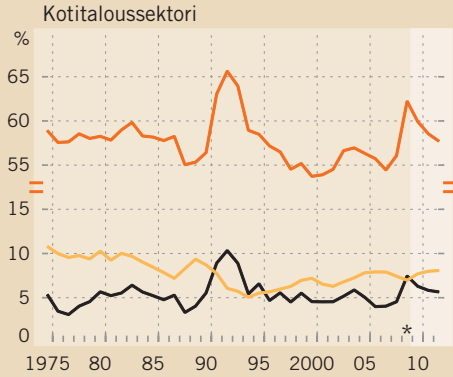
JULKISEN SEKTORIN RAHOITUSASEMA PYSYY PITKÄN AIKAA ALIJÄÄMÄISENÄ

Julkinen sektori muuttui vuonna 2009 nettoluotonantajasta nettoluotonottajaksi. Nettoluotonannolla mitattu rahoitusasema heikkeni runsaalla

12 miljardilla eurolla reippaan 4.5 miljardin euron alijäämäksi. Kokonaistuotantoon suhteutettuna ylijäämä oli hieman yli 4 prosenttia. Jyrkkä taantuma pysäytti verotulojen kertymisen samalla kun tulonsiirrot kasvattivat julkisia menoja.

Ennustejaksolla julkinen sektori pysyy reilusti alijäämäisenä, joskin alijäämä pienenee. Arvioimme alijäämän suuruudeksi kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna 2.7 prosenttia kuluvana vuonna ja vajaat 2 prosenttia vuonna 2011. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 45-49.

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

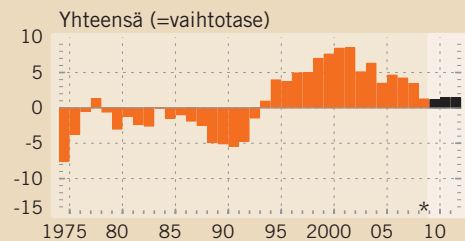
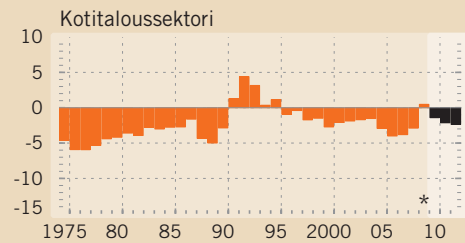
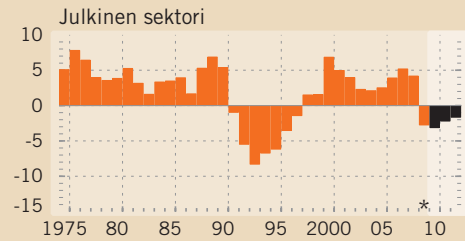
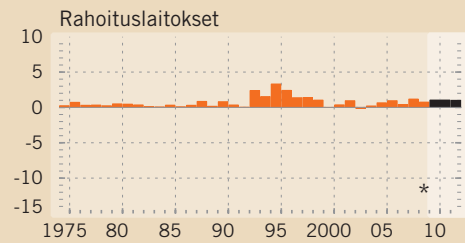
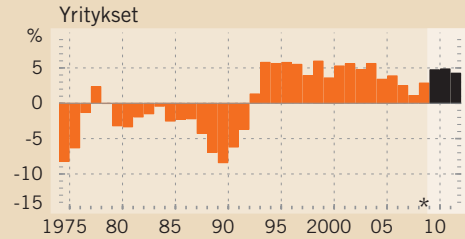
— Tulot
— Säästäminen
— Pääomanmuodostus
— Kiinteät investoinnit

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S10.2/r09

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO ON VOIMISTUMASSA

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla inflaatio oli hienoisessa nousussa. Kansainvälisen talouden lievä elpyminen heijastui energian ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousuna. Lisäksi korkojen inflaatiota jarruttavan vaikutuksen vaimeneminen ja asuntojen hintojen vahva nousu voimistivat inflaatiota.

Tuontihintojen nousu kiihtyi vuoden alkupuoliskolla jo 8 prosentin tuntumaan. Erityisesti energian tuontihinnat ovat nousseet tuntuvasti, lähes 30 prosenttia. Muiden raaka-aineiden nousu oli vajaat 10 prosenttia. Sen sijaan investointi- ja kulutustavaroiden tuontihintojen muutokset jäivät vähäisiksi.

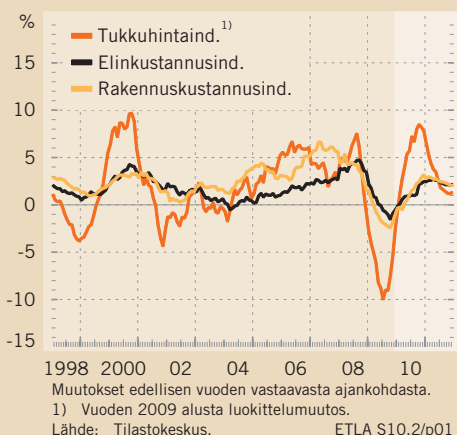
Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta oli vuonna 2009 keskimäärin 60 dollaria tynnyriltä. Hinta kohosi kuluvan vuoden elokuun loppuun mennessä jo vajaaseen 80 dollariin. ETLAn ennusteessa hinnan odotetaan pysyttelevän 70-90 dollarissa tämän ja ensi vuoden aikana.

Tuontihintojen arvioidaan kohoavan tänä vuonna keskimäärin 6 prosenttia. Tuontihintojen nousua on tänä vuonna vahvistanut euron heikkeneminen. Ensi vuonna nousun arvioidaan taittuvan yhteen prosenttiin muun muassa energian hinnan vaimean kehityksen vuoksi.

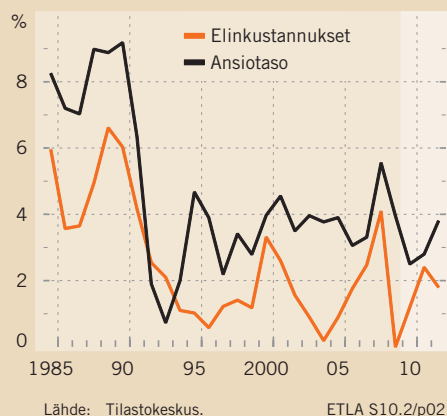
Alkuvuonna kotimaisia kustannuspaineita kevensi muun muassa viime vuonna toteutettu elintarvikkeiden arvonlisäveron aleneminen. Myös lainojen keskiporko aleni hieman edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta.

Euroopan keskuspankin ohjaukorko on pysynyt yhdessä prosentissa vuoden 2009 toukokuusta lähtien. Lyhyet markkinakorot painuivat hieman ohjaukorkoa alemmiksi, ja kuluvan vuoden alussa kolmen kuukauden markkinakorko oli 0.6 prosentin tuntumassa. Nyt markkinakorot ovat kääntyneet lievään nousuun, ja elokuun lopulla 3 kuukauden markkinakorko oli 0.9 prosenttia. Markkinakorkojen nousun odotetaan voimistuvan vuoden jälkipuoliskolla. Lainakorkojen muutoksen vaikutus on ollut toistaiseksi inflaatiota jarruttava.

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

YKSIKKÖTYÖKUSTANNUSTEN NOUSU VAIMENEE

Vuoden 2007 syksyllä solmitut liittokohtaiset palkkaratkaisut olivat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta voimassa kuluvan vuoden alkuun. Uusien palkkaratkaisujen linja on pysynyt melko maltillisena, sillä sopimuskorotukset ovat olleet noin yhden prosentin haarukassa. Solmitujen palkkaratkaisujen perusteella näyttää siltä, että vuonna 2010 ansiotasoindeksin nousu jäänee runsaan 2 prosentin tuntumaan. Vuodelle 2011 tehtävien palkkaratkaisujen arvioidaan jatkavan nykyistä maltillista linjaa.

Ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus supistui viime vuonna poikkeuksellisen rajusti. Vaikka talous supistui 8 prosenttia, työpanoksen arvioidaan vähentyneen vain 4.7 prosenttia. Työn tuottavuus olisi tuolloin heikentynyt noin 3 prosenttia. Voimakkaimmin aktiviteetti heikkeni teollisuudessa ja rakentamisessa. Koko talouden yksikkötyö-

kustannusten arvioidaan nousseen poikkeuksellisen runsaasti, 7 prosenttia.

Vuonna 2010 työn tuottavuuden arvioidaan kääntyvän nousuun talouden elpymisen myötä. Tämä yhdessä maltillisten palkkaratkaisujen kanssa merkitsee yksikkötyökustannusten supistumista. Maltillisen kustannuskehityksen arvioidaan jatkuvan myös ensi vuonna. Yksikkötyökustannusten nousun taittuminen vaimentaa inflaatiopaineita ja kohentaa kustannuskilpailukykyä.

ENERGIA KALLISTUU JA KORKOJEN INFLAATIOJARRU VAIMENEE

Kansallisella käsitteellä mitattu inflaatio oli kuluvan vuoden tammikuussa vain -0.2 prosenttia. Hintakehitystä vaimensi erityisesti korkojen aleneminen sekä elintarvikkeiden halpeneminen. Elintarvikkeiden hinnat olivat alentuneet vuosita-

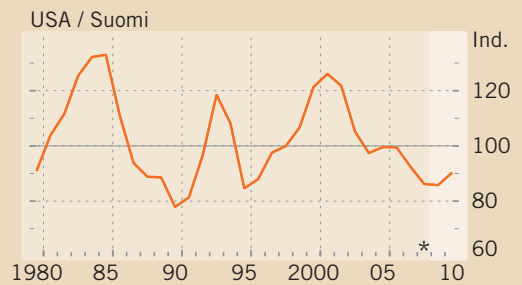
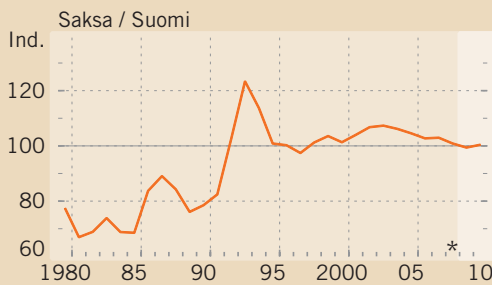
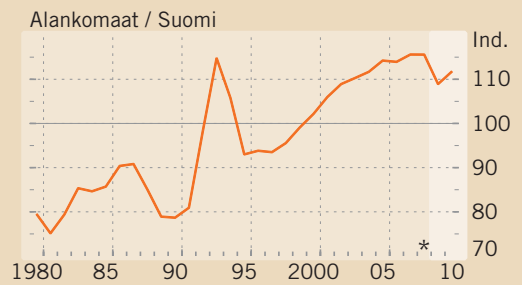
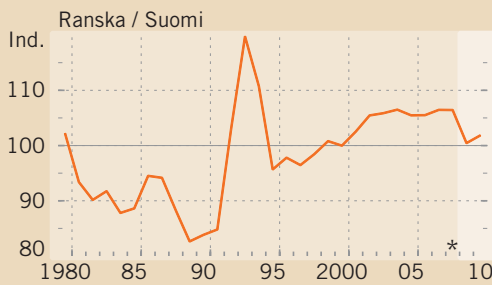
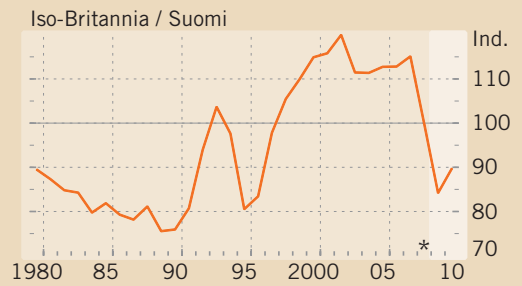
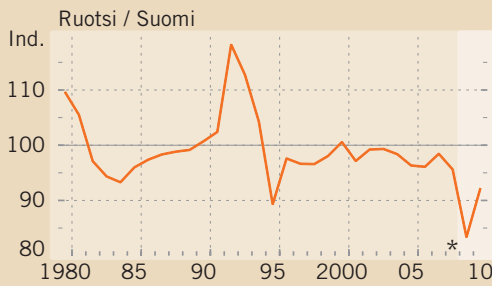
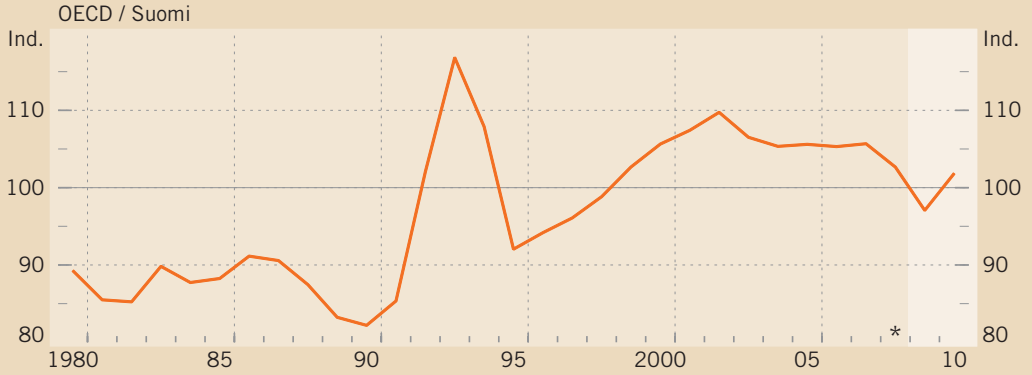
Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2009*	2010*	2011 ^E	2012 ^E	2005→09	2010→14 ^E
1. Ansiotaso	4.0	2.5	2.8	3.8	3.9	3.3
2. Työpanos ¹⁾	-4.7	1.6	0.5	0.6	0.2	0.8
- ansiotyöpanos	-5.1	1.6	0.5	0.6		
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	-2.2	1.6	0.5	0.6		
3. Työvoimakustannukset	-1.6	1.6	3.9	5.0	4.1	4.0
- palkkasumma	-1.2	1.9	3.7	4.7	4.2	3.9
- muut työtulot	-3.0	0.5	4.6	6.0	3.7	4.2
4. Tuotanto	-8.0	3.5	3.9	2.7	1.1	3.0
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	7.0	-1.8	0.0	2.2	3.1	1.0
6. Tuontihinnat	-7.9	5.1	0.8	0.4	1.1	1.9
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokoniastarjonnasta	10.0	-4.6	1.2	-0.5	-0.5	-1.1
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	4.3	-0.7	0.3	1.6	2.3	1.0
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	-3.4	3.2	1.9	1.0	-0.9	1.3
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	0.9	2.5	2.2	2.6	1.4	2.3
11. Kuluttajahintaindeksi	0.0	1.2	2.4	1.8	1.8	1.8
12. Reaaliansiotaso	3.5	1.2	0.7	2.0	2.2	1.6
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	-3.5	1.9	3.4	2.1	0.8	2.2

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

Suomen teollisuuden suhteelliset yksikkökustannukset¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1988-2007 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

solla jopa 6 prosenttia lähinnä vuoden 2009 syksyllä toteutuneen elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisen vuoksi. Korkeiden inflaatiota jarruttava vaikutus oli alkuvuonna runsaat 0.5 prosenttiyksikköä.

Sen sijaan matala korkotaso ja lisääntynyt optimismi ovat vauhdittaneet kotitalouksien asuntoinvestointeja, ja kuluvan vuoden alkupuoliskolla vanhojen asuntojen hintojen nousu oli jo 10 prosentin tuntumassa.

Ennustejaksolla asuntojen hintakehityksen odotetaan kuitenkin vaimenevan korkojen nousuodotusten kasvaessa ja lisääntyvän asuntotarjonnan myötä.

Keskimäärin kuluttajahinnat nousivat tammi-heinäkuussa 0.8 prosenttia. Harmonisoitu inflaatio kohosi 1.2 prosenttiin, sillä tässä inflaatiomittarissa ei ole mukana muun muassa lainojen korkoja.

Inflaatio voimistui kuluvan vuoden heinäkuussa jo 1.1 prosenttiin asuntojen hintojen nousun ja energian kallistumisen vuoksi. Polttoaineiden ja sähkön hinta oli selvästi viime vuotta korkeampi, ja niiden kontribuutio inflaatioon oli kesän aikana vajaat puoli prosenttiyksikköä.

Yleistä arvonlisäveroa korotettiin heinäkuussa 22 prosentista 23 prosenttiin. Heinäkuussa kuluttajahinnat kuitenkin alenivat hieman kesäkuuhun verrattuna. Tämän arvioidaan johtuneen kausiluonteisista tekijöistä ja arvonlisäveron korotuksen hitaasta siirtymisestä kuluttajahintoihin.

Kuluvan vuoden jälkipuoliskolla erityisesti markkinakorkojen nousun arvioidaan vauhdittavan inflaatiota. Lisäksi elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisen inflaatiota jarruttava vaikutus poistuu syyskuun jälkeen. Kuluvan vuoden lopulla inflaation arvioidaan olevan jo 2 prosentin tuntumassa.

Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan tänä vuonna 1.2 prosenttia. EU:n yhdenmu-kaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen

nousu asettunee 1.6 prosenttiin. Vuonna 2011 inflaatio jatkuu runsaassa 2 prosentissa.

Parin seuraavan vuoden aikana euron arvon odotetaan pysyvän 1.30 dollarin tuntumassa. Tuontihintojen vaimea nousu jatkuu, mutta kotimaisia kustannuspaineita pitää yllä muun muassa kallistuva energia.

Tukkuhintojen odotetaan nousevan tänä vuonna 5 prosenttia tuontihintojen vahvan nousun myötä. Ensi vuonna tukkuhintojen nousun arvioidaan vaimenevan tuontihintojen nousun taittumisen myötä.

Rakennuskustannukset kohosivat viime vuonna keskimäärin 0.5 prosenttia. Tänä vuonna kustannuskehitys voimistuu noin 3 prosenttiin rakennustuotannon elpymisen vuoksi.

KYSYNNÄN PIRISTYMINEN VAHVISTAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2009 teollisuusyritysten kannattavuus heikentyi selvästi. Teollisuuden lopputuotteiden hinnat alenivat 6.7 prosenttia, mutta yksikkötyökustannukset kohosivat jopa 13.5 prosenttia.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla tuottajahintojen nousu voimistui kuitenkin jo 5 prosentin tuntumaan ja yksikkötyökustannusten nousu vaimeni, mikä kohensi selvästi yritysten kannattavuutta. Erityisesti metsäteollisuudessa ja metallin perusteollisuudessa vientihintojen voimakas nousu on kohentanut merkittävästi toimialojen suhdannenäkymiä.

Tänä ja ensi vuonna teollisuuden tuottajahintojen odotetaan kohoavan 5-6 prosenttia lisääntyneen kysynnän ja euron heikentymisen myötä. Yksikkötyökustannusten odotetaan laskevan sekä tänä että ensi vuonna aiempaa maltillisempien palkkatarkaisujen myötä.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY KOHENEE

Kansainvälisen talouden elpyminen vauhdittaa teollisuuden vientiä sekä tänä että ensi vuonna. Kapasiteetin käyttöasteen nousun myötä teolli-

suuden yksikkökustannusten arvioidaan alenevan nopeammin kuin kilpailijamaissa. Lisäksi aiempaa heikompia euroa tukee kustannuskilpailukykyä.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan työn tuottavuus supistui viime vuonna teollisuudessa 8.5 prosenttia, kun se pitkällä aikavälillä on kasvanut keskimäärin noin 7 prosenttia. Ennustejaksolla tuottavuuden kasvu voimistuu uudestaan tuotannon melko vahvan kasvun myötä.

Uusien palkkaratkaisujen odotetaan pysyvän hyvin maltillisina. Teollisuuden keskituntiansioiden arvioidaan nousevan tänä ja ensi vuonna kahden prosentin tuntumassa. Työpanoksen kysynnän arvioidaan kääntyvän lievään nousuun. Palkkasumman kasvu voimistuu 2-3 prosenttiin.

Teollisuuden kustannuskilpailukykyyn viime vuoden notkahdus korjaantuu ennustejaksolla maltillisten palkkaratkaisujen ja tuottavuuden vahvan nousun myötä.

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

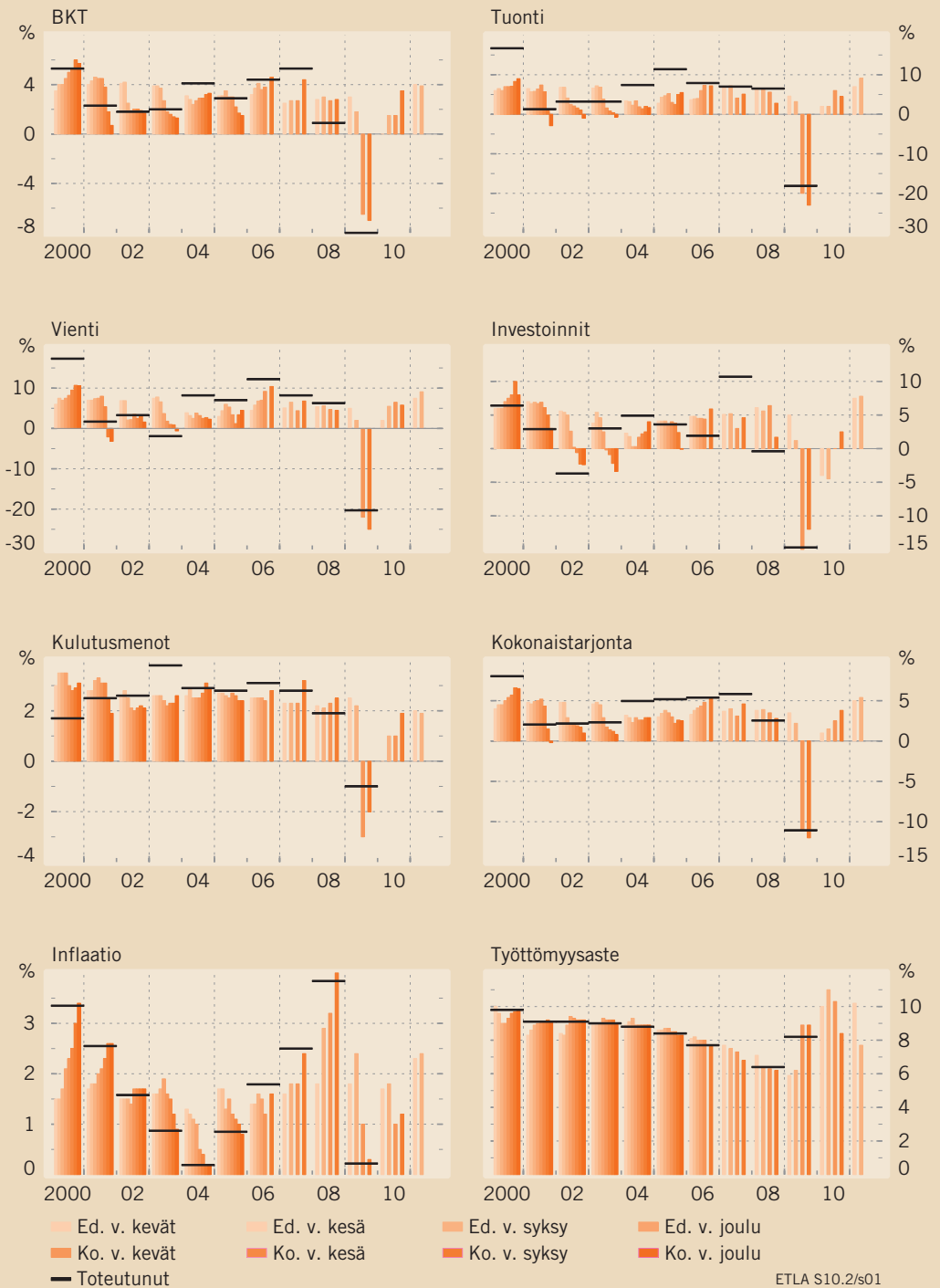
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettava vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuotta koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajan-kohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Samana vuoden		Edellisen vuoden		Samana vuoden	
	kevät	syksy	kevät	syksy	kevät	syksy	kevät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulutus	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen

ETLA S10.2/s01

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Vanhalle varaksi, turvaksi tutisevalle

Jukka Lassila ja Tarmo Valkonen

60 s. 26 euroa
(Tuotekoodi B 246) ISBN 978-951-628-501-9

SOITA - FAKSAA - TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkeli

Teollinen tulevaisuus	72
<i>Pekka Ylä-Anttila</i>	
Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykysymyksiä	77
<i>Reijo Mankinen</i>	

Teollinen tulevaisuus

PEKKA YLÄ-ANTILA

Toimitusjohtaja
Etlatieto Oy

SUHDANNE- JA RAKENNEKRIISI

Suomen teollisuustuotanto supistui kansainvälisen talouskriisin seurauksena noin viidenneksen ja vienti lähes kolmanneksen – enemmän kuin milloinkaan rauhan ajan taloushistoriassa.

Kyse ei kuitenkaan ollut vain suhdannekriisistä, vaan jo vuosikymmenen verran jatkuneesta rakenteellisesta muutoksesta. Kaikki teollisuuden päätoimialat – metsäteollisuus, tieto- ja viestintälaitteiden valmistus (ICT) sekä koneiteollisuus – ovat käyneet läpi omaa rakennemuutostaan.

Metsäteollisuus ajautui yhteen historiansa vakavimmista kannattavuuskriiseistä heti 2000-luvun alussa, ICT-teollisuuden ali- ja osahankintaverkosto alkoi purkautua ja työllisyys vähentyä samaan aikaan. Kone- ja metallituoteteollisuus puolestaan kohtasi globalisaatiohaasteen, kun suuret konepajayhtiöt alkoivat siirtää toimintaansa ulkomaille ja siirsivät myös alihankintaansa lähemmäksi asiakkaita. Pienille ja keskisuurille yrityksille päämiesten seuraaminen globaaleille markkinoille ei aina ole ollut helppoa. Alihankintayritysten kansainvälistymistä ja kotimaisia rakennejärjestelyjä on yritetty vauhdittaa monin ohjelmin ja politiikkatoimin jo usean vuoden ajan, mutta talouskriisin vaikutuksia ne eivät kyenneet tai ehtineet lievittämään.

Teollisuustuotannon ja viennin raju supistuminen viittaa siihen, että tuotanto- ja vientirakenteem-

me on monipuolistumisestaan huolimatta edelleen poikkeuksellisen altis maailmantalouden muutoksille. Suomen teollinen rakenne mullistui 1990-luvun aikana, kun elektroniikkateollisuus kasvoi alle vuosikymmenessä maan suurimmaksi toimialaksi ja samalla monet työvaltaiset alat supistuivat voimakkaasti. Talouden rakenneongelma ei kuitenkaan näiden toimialamuutosten seurauksena ratkennut. Meneillään onkin aivan uudenlainen globaali rakennemuutos.

GLOBAALIN TYÖNJAON MUUTOS

Maat ja alueet eivät maailmantaloudessa enää erikoistu välttämättä toimialoittain tai edes yrityksen tasolla. Kyse on syvällisestä teollisen toiminnan muutoksesta, erikoistumisesta tuotanto- ja arvoketjun eri osiin ja viime kädessä eri työtehtäviin. Kun aikaisemmin globalisaatio jakoi toimialoja ja yrityksiä voittajiin ja häviäjiin, nyt jakolinjat kulkevat toimialojen, yritysten ja eri tuotantovaiheiden sisällä. Tässä maailmassa työtehtävät kilpailevat keskenään ja maat erikoistuvat suhteellisen etunsa mukaisesti tehtäviin. Arvoketjut ovat pilkkoutuneet yhä pienempiin osiin ja kansainvälinen työnjako siirtynyt yhä hienojakoisemmalle tasolle.

Tunnettu kansainvälisen talouden tutkija Richard Baldwin (2006, 2009) kutsuu tätä maailmantalouden ”toiseksi suureksi eriytymiseksi” vertaamalla sitä teolliseen vallankumoukseen, joka mahdollisti tavaroiden tuotannon ja kulutuksen irtautumisen toisistaan ja käynnisti pitkään jatku-

neen rakennemuutoksen ja kasvun. Nyt meneillään oleva muutos saa potentiaalisesti aikaan samanlaisia vaikutuksia.

Kyse on globalisaation seurauksena syvenevästä kansainvälisestä työnjaosta sekä teknologises- ta muutoksesta, jotka mahdollistavat toimintojen hajauttamisen sinne, missä se kunkin toiminnon kannalta on edullisinta toteuttaa. Tässä muutos- prosessissa suomalainen teollisuus on ollut jo pitkään. Merkittävä osa perinteisistä teollisuusyri- tyksistä on kuin varkain muuttunut palveluiden tuottajiksi ja samalla ne ovat ulkoistaneet valmis- tustaan joko kotimaahan tai entistä useammin ulkomaille.

Teollisen tuotannon maantieteessä onkin tapah- tunut mittava siirtymä: Aasia – Kiinan vetämä- nä – siirtyi 1990-luvulla maailman ylivoimaisesti suurimmaksi teollisuustuotteiden tuottajaksi. Jo noin puolet maailman kaikesta teollisuustuotan- nosta tehdään Aasiassa. Euroopan ja Pohjois- Amerikan yhteenlaskettukin osuus on Aasiaa pie- nempi. Trendi näyttää jatkuvan. Historiallisesta

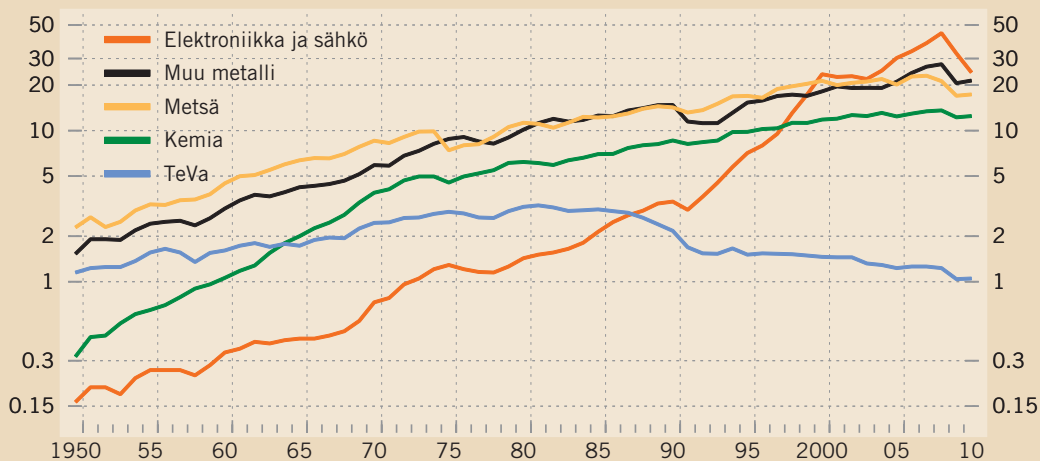
näkökulmasta tarkastellen Kiina on vain ottamas- sa takaisin sen aseman maailmantaloudessa joka sillä oli 1700-luvun lopulla, jolloin se oli sekä teol- lisuus- että kokonaistuotannolla mitattuna maail- man suurin talous.

TEOLLISUUDEN JA TEOLLISUUSYRITYSTEN MUODON- MUUTOS – MITEN JA MISSÄ LISÄARVO SYNTYY?

Osana maailmantalouden muutosta suuri osa Suomen eturivin teollisuusyrityksistä on muun- tautunut viimeisen vuosikymmenen aikana mer- kittäviksi palveluiden tuottajiksi. Raja teollisen toiminnan ja palvelutuotannon välillä on joko hä- märtynyt tai kokonaan kadonnut.

Kyse on kahdenlaisista palveluista: yrityksen si- säisistä, omaa toimintaa varten tuotetuista pal- veluista sekä markkinoille tuotetuista palveluista – tyypillisesti huolto- ja ylläpitopalveluista. Teolli- suustuotteissa on niin suuri palvelusisältö, että on enää vaikea erottaa, missä palvelu alkaa tai teol- lisuus loppuu – tuote on kokonaisuus. Asiakkail- le ei myydä tuotetta tai palvelua, vaan ratkaisuja, jotka muodostuvat molemmista.

Teollisuustuotanto toimialoittain, mrd. euroa vuoden 2000 hinnoin

Pisimmälle palveluliiketoiminnassaan ovat edenneet sellaiset suuret kansainväliset konepajayritykset kuin Kone, Konecranes, Wärtsilä tai Metso, joiden liikevaihdosta lähes tai yli puolet tulee niiden teolliseen perustaan liittyvistä palveluista. Huolto- ja ylläpitopalveluita ei tarjota vain omille, vaan myös muiden valmistajien koneille. Palveluiden ja teollisuustuotannon älykäs yhdistäminen tuo merkittäviä kilpailuetuja.

Vähintään yhtä kiinnostava ilmiö ovat suurten yritysten sisäisesti tuottamat ja usein ulkomaisille yksiköille vietävät palvelut. Tällöin tarkastelu siirtyy juuri yksittäisten toimintojen tai työtehtävien tasolle: millaista työtä teollisuusyrityksissä ja niiden toimipaikoissa tehdään? Vastaus on yhä useammin: tuotetaan palveluita. Tällöin puhutaan tutkimuksesta ja tuotekehityksestä, logistiikasta, johtamisesta, rahoituksesta, markkinoinnista, kaupasta ja jakelusta, taloushallinnosta ja muista asiantuntijapalveluista ja pääkonttoritoiminnoista. Modernissa teollisuusyrityksessä näiden osuus henkilöstöstä tai toiminnan kokonaiskustannuksista on tyyppisesti selvästi yli puolet.

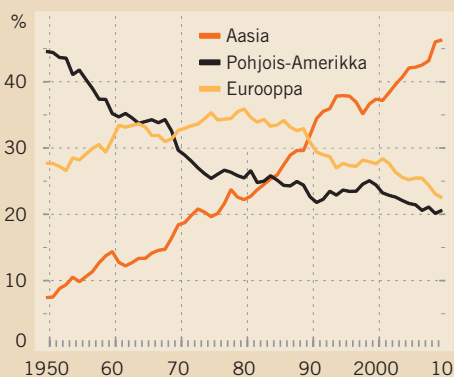
Hyvä esimerkki on Nokia. Sen Suomessa olevasta henkilöstöstä vain runsaat 10 prosenttia tekee teollisuustyötä, loput tuottavat erilaisia palveluita,

joista selvästi merkittävin on t&k. Yli puolet Nokian Suomessa olevasta henkilöstöstä tekee erilaisia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tehtäviä: tuottaa palveluita konsernin muille yksiköille, joista suurin osa on ulkomailla. Nokia ja Suomi alueena ovat erikoistuneet arvoketjun alkupäähän, itse teollinen tuotanto on lähes kokonaan muualla. Maailmanlaajuisestikin tarkastellen selvästi alle puolet Nokian henkilöstöstä tekee teollisuustyötä. Siitä huolimatta Nokia niin Suomen kuin muidenkin sijaintimaidensa tilastoissa luetaan teollisuusyritykseksi.

Perinteinen teollisuuden asetelma onkin osassa teollisuutta kääntynyt ympäri: jos t&k, johtaminen, rahoitus ja muut asiantuntijatehtävät olivat aikaisemmin tuotantoa tukeva ja selvästi sitä pienempi osa yrityksen toiminnoista, niin nyt ne ovat pääosassa.

Monikansallisten (teollisuus)yritysten palvelutuotannosta tietenkin syntyy kansantalouden tasolla tarkasteltuna vientituloja. Palveluita viedään joko konsernin sisällä sen ulkomaisille yksiköille tai suoraan markkinoille. Esimerkiksi ICT-sektorilla näiden palveluiden arvo on muutamassa vuodes-

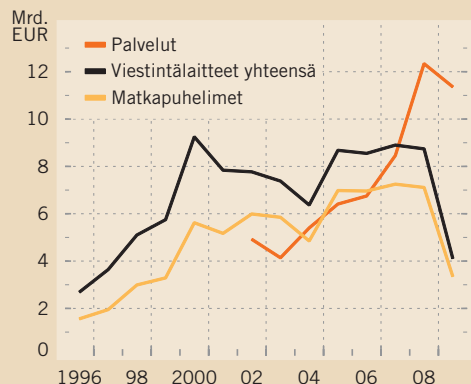
Osuudet maailman teollisuustuotannosta (PPP hinnoin)

Lähde: ETLA/Maury.

ETLA S10.2/f320

Viestintälaitteiden (ml. puhelimet) ja niihin liittyvien palveluiden vienti

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S10.2/f321

Palveluviennissä t&k-palveluiden, lisenssi- ja rojaltimaksujen sekä muualla erittelemättömien palveluiden luokista kolme neljäsosaa on allokoitu ICT:hen.

sa kasvanut selvästi suuremmaksi kuin matkapuhelinten tai tietoliikenneverkkojen ja -laitteiden. On tapahtunut kehitys, joka on pitkälti jäänyt tilastojen varjoon. Tilastot rekisteröivät kyllä teollisuustuotteiden viennin yksityiskohtaisesti, mutta palveluviennin hyvin karkeasti. Tieto- ja viestintätekniikan palveluvienti oli viime vuonna lähes 12 mrd. euroa samaan aikaan kun matkapuhelinten vienti oli vain vajaa kolmannes tästä. Kehitys, joka monilta on jäänyt huomaamatta. Merkittävä osa viennistä on juuri teollisuusyritysten sisäistä vientiä.

ONKO TEOLLISUUDELLA TULEVAISUUTTA – VAI ELÄMMEKÖ PALVELUISTA?

Teollisuuden merkitys Suomen taloudessa on viime vuosiin saakka ollut selvästi suurempi kuin useimmissa muissa kehittyneissä maissa. Teollisuuden tuotannon ja viennin kasvu vetivät meidät 1990-luvun lamasta.

2000-luvun kuluessa talouden rakenne on kuitenkin ollut voimakkaassa muutoksessa. Kasvun veturina ollut tieto- ja viestintäteknologian (ICT) valmistus ja vienti ovat romahtaneet parin viime vuoden aikana. ICT-sektorin palveluiden vienti on 2000-luvun aikana alkanut kasvaa hätkähdyttävän nopeasti: tieto- ja viestintäklusterin palveluvienti on jo noin kaksinkertainen tavaravientiin verrattuna. Palveluiden vienti supistui kriisin pahimpana vuonna 2009 ”vain” runsaat viisi prosenttia, kun tavaravienti vajosi lähes kolmanneksen.

Palveluviennissä kyse on suurelta osin ns. teollisista palveluista: teollisuustuotteisiin liittyvistä t&k:sta, suunnittelusta, valmistuspalveluista, kaupasta sekä huoltoon ja ylläpitoon liittyvistä palveluista. Olennainen osa ovat myös pääkonttoritoimintoihin liittyvät palvelut sekä esimerkiksi brändin omistamiseen liittyvät korvaukset. Nämä kaikki palvelut ovat juureltaan teollisia. Sen sijaan sellaista palvelutuotantoa tai -vientiä, jotka ovat nostaneet Googlen tai Applen maailmanluokan yrityksiksi, on Suomessa vähän.

Onkin todennäköistä, että tuleva palvelutuotannon kasvu – joka on väistämätön osa talouden

rakennekehitystä – perustuu Suomessa teollisen ytimen kautta syntyviin palveluihin. Kyse ei ole vain omiin tuotteisiin liittyvistä huolto- ja ylläpito-palveluista – kuten Koneen, Wärtsilän tai Konecranesin kohdalla suurelta osin on – vaan kokonaan uusista palvelumuodoista, kuten nopeasti kehittyvän sensoriteknologian mahdollistamasta tiedon keruun ja hallinnan palveluista vaikkapa energian tuotannossa tai koneiden elinkaarikustannusten minimoinnissa.¹

Kun teollisuusyrityksen arvonlisäys aiemmin syntyi pääosin tavaroiden valmistamisesta, jota t&k, tuotannosuunnittelu, rahoitus, logistiikka ja pääkonttoritoiminnot tukivat, uudenaikaisessa teollisuusyrityksessä pääosa arvosta syntyy juuri näistä toiminnoista – eli erityyppisten palveluiden tuotannosta. Itse valmistus on vain pieni osa Suomessa syntyvää arvonlisäystä.

Ali-Yrkön (2010) tulokset osoittavat, että Suomen ulkopuolella (Kiinassa) valmistetun matkapuhelimen arvonlisästä jää lähes puolet Suomeen – palveluvientituloina korvauksena tuotesuunnittelusta, brändistä ja esimerkiksi pääkonttoripalveluista.

Kyse ei kuitenkaan ole vain huipputeknologian aloista. Myös perinteisillä aloilla, kuten vaatetus- ja tekstiiliteollisuudessa kehitys on ollut samanlainen – vieläpä jo vuosia edellä. Lahtelainen L-Fashion (entinen Luhta Oy) on muuntautunut vaatevalmistajasta palveluyritykseksi, jolla ei ole Suomessa yhtään teollisuustyöntekijää.² Jos L-Fashionin suunnittelema ja Aasiassa teettämä vaate myydään yrityksen Suomessa omistamassa vaatekaupassa, sen arvosta suurin osa jää Suomeen.

Suomi on edelleen kehittyneiden talouksien joukossa keskimääräistä voimakkaammin riip-

¹ Tällaisia ICT:n soveltamiseen perustuvia palveluita on viitoitu esimerkiksi Teknologiateollisuus ry:n tuoreessa raportissa ”Digitaalinen Suomi 2020 – Älykäs tie menestykseen” (www.teknologiainfo.net).

² Silti se luetaan Suomen tilastoinnissa teollisuusyritykseksi(!)

puvainen teollisuudesta ja teollisuustuotteiden viennistä. Näin tulee olemaan pitkään, vaikka palveluiden osuus kokonaistuotannosta onkin kasvussa. Teollisuuden merkitys on Suomen kaltaiselle taloudelle suuri, sillä sen kerrannaisvaikutukset muuhun talouteen ovat selvästi suuremmat kuin palveluiden. Valtaosa ulkomaankaupasta käydään edelleen teollisuustuotteilla, mutta suuri osa niistä on muuntunut tavaroiden ja palveluiden yhdistelmäksi: monesti palveluiden osuus tuotteen jalostusarvosta on runsaasti yli puolet. Tilastoidusta viennistä teollisuustuotteiden osuus on edelleen runsaat 70 prosenttia. Talouskriisi osoitti konkreettisesti, kuinka riippuvainen Suomi on tästä viennistä.

Kriisi osoitti myös, että Suomen tuotantorakenne on monipuolistumisestaan huolimatta edelleen haavoittuvainen ja altis maailmantalouden vaihteille. Teollisen rakenteen muutos jatkuu.

Muutoksen suunta näyttää ilmeiseltä: vahvan teollisen ytimen ympärille on kasvanut osaa-mispohjaisten teollisten palveluiden vienti, jonka merkitys edelleen lisääntyy. Vaikka teollista valmistusta jatkossakin siirtyy Suomesta pois, suunnittelu, tutkimus ja kehitystyö ja muut asian-tuntijatehtävät sekä vaativin osa teollisen tuotannonkin arvoketjusta jää.

On myös hyvin mahdollista, että osa teollisesta valmistuksesta palaa Suomeen ja muihinkin kehittyneisiin maihin. Tämä on seurausta tuotantoautomaation nopeasta kehityksestä sekä kuljetuskustannusten ja energian hinnan näköpiirissä olevasta noususta. Tuotanto ei kuitenkaan palaa samassa muodossa kuin se lähti. On luultavaa, että tuotantoketjujen pilkkoutuminen on pysyvä ja voimistuvakin ilmiö.

Suomessa voidaan tehdä vain korkeaa koulutus- ja osaamis- ja teknologiatasoa vaativia teollisen tuotannon osia. Tähän meillä on hyvät mahdollisuudet. Tuotannon rakennemuutosta ei tule politiikalla pyrkiä estämään, vaan edistämään.

LÄHTEET

Ali-Yrkkö, J. (ed.) (2010): Nokia and Finland in a sea of change. ETLA B 244. Taloustieto Oy. Helsinki.

Baldwin, R. (2006): Globalisation: The Great Unbundling(s). Helsinki: The Economic Council of Finland, Prime Minister's Office, (http://www.vnk.fi/hankeet/talousneuvosto/tyokokoukset/globalisaatioselvitys-9-2006/artikkelit/Baldwin_06-09-20.pdf).

Baldwin, R. (2009): Integration of the North American Economy and New-Paradigm Globalisation. CEPR Discussion Papers, 7523.

Eloranta – Ranta – Salmi – Ylä-Anttila (2010): Teollinen Suomi – Tuotannon uudistuminen kriisin jälkeen. Sitra 287. Edita. Helsinki

Hernesniemi, H. (toim.) (2010): Digitaalinen Suomi 2020 – Älykäs tie menestykseen. (www.teknologiainfo.net).

Pajarinen, M. – Rouvinen, P. – Ylä-Anttila, P. (2010): Missä arvo syntyy? Suomi globaalissa kilpailussa. Helsinki: Taloustieto Oy. Helsinki.

Ylä-Anttila, P. (2010), Teollisuus uuden edessä. Chydenius 3/2010.

Tilinpidon uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailu- kykykyselylaskelmia

REIJO MANKINEN

Tutkija

ETLA

KILPAILUKYVYN MÄÄRITELMÄSTÄ

Markkinatalous perustuu vapaaseen kilpailuun. Hyödykemarkkinoilla menestyminen edellyttää usein tavaroiden tai palveluiden tarjoamista muita edullisemmin ja/tai tuotteisiin liittyvien ominaisuuksien paremmuutta muiden tuottajien hyödykkeisiin nähden. Voidaan yleistäen todeta, että yrityksen menestymiseen markkinoilla vaikuttavat reaalin kilpailukyky ja/tai hintakilpailukyky (kustannuskilpailukyky). Hintakilpailukykyä mitataan usein suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla. Tällöin tarkastellaan, miten tuotannon määrä on kehittynyt työvoimakustannuksiin suhteutettuna.

$$(1.1) \quad \text{Yksikkötyökustannukset, } ULC = W/Q$$

jossa Q = arvonlisäyksen määrä
 W = työvoimakustannukset

Yksikkötyökustannukset voidaan vielä hajottaa työn tuottavuuteen ja palkkaratkaisuihin kertomalla ja jakamalla yhtälön (1.1) molemmat tekijät työpanoksella:

$$(1.2) \quad \ln(ULC) = \ln(W/H) - \ln(Q/H)$$

jossa H = tehdyt työtunnit
 Q/H = työn tuottavuus
 W/H = keskituntiansio

Jotta voidaan verrata eri maiden yksikkötyökustannusten kehitystä toisiinsa, ne on muutettava samaan valuuttaan. Kun otetaan huomioon va-

luuttakurssivaikutus, puhutaan suhteellisista yksikkötyökustannuksista. Muun muassa OECD:ssä seurataan kustannuskehitystä juuri tällä mittarilla.

Vastaavasti reaalisella kilpailukyvyllä tarkoitetaan usein kaikkea muuta kuin kustannustekijöiden vaikutusta tuotteiden kysyntään markkinoilla. Tällaisia ovat muun muassa tuotteeseen liittyvät ainutkertaiset ominaisuudet, tuotannon maantieteellinen sijainti, talouden rakenteeseen liittyvät tekijät jne. Reaalista kilpailukykyä on usein hankala mitata, mutta muun muassa WEF¹ ja IMD² hakevat vuosittaisissa kilpailukykytutkimuksissa juuri muiden kuin kustannustekijöiden vaikutusta kilpailukykyyn. Kyseisten kilpailukyky-muuttujien vaikutus markkinoilla menestymiseen on kuitenkin osoittautunut toistaiseksi vaikeaksi todentaa.

Teollisuuden kustannuskilpailukykyyn mittaaminen sai uuden näkökulman, kun kansantalouden tilinpidon laskentamenetelmiä uudistettiin muutama vuosi sitten. Aiemmin tilinpidossa tuotoksen ja arvonlisäyksen hinta oli periaatteessa sama (ja samalla määrällisesti myös niiden erotuksen eli välituotepanosten hinta). Nyt tilinpidossa

¹ World Economic Forum; The Global Competitiveness Report.

² International Institute for Management Development; Yearbook.

lasketaan tuotokselle ja välituotepanoksille omat hintaindeksit (kaksoisdeflatointi) ja arvonlisäyksien hinta muodostuu näiden muuttujien residuaalina.

YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSET VAI YKSIKKÖKUSTANNUKSET?

Kun lasketaan koko talouden yksikkötyökustannukset, tuloksiin ei liity suuria tulkintaongelmia uudistetussakaan tilinpidossa. Bruttokansantuote kuvaa koko talouden tuotantoketjujen tuottamaa arvonlisäystä. Vaikka kyseessä on arvonlisäyksen määrä, se kuvaa kotimaisten tuotantopanosten avulla aikaansaattua lopputuotteiden määrää eli konkreettisesti sitä, mitä palveluita ja tavaroita maassa on tuotettu (pl. tuonti). Yhdessä tuonnin kanssa se muodostaa huoltotaseen tarjontapuolen. Kysyntäpuoli muodostuu viennistä, investoinneista, kulutuksesta ja varastoista.

Uudessa käytännössä teollisuuden kustannuskilpailukyvn mittaamiseen ja tulosten tulkitsemiseen liittyy sen sijaan ongelmia. Teollisuus on vain osa koko talouden tuotantoketjusta, joten teollisuuden arvonlisäys ja lopputuotteet ovat kaksi eri asiaa. Arvonlisäys kuvaa ainoastaan teollisuuden aikaansaamaa arvonlisäystä pitkässä tuotantoketjussa. Teollisuuden lopputuotteet sisältävät tuontipanosten lisäksi ostot muilta toimialoilta. Koska markkinoilla myydään lopputuotetta eikä arvonlisäystä, on tärkeää selvittää myös välituotepanosten merkitys kustannuskilpailukyvyssä.

Ennen tilinpidon uudistamista arvonlisäyksellä ja tuotoksella oli siis sama deflaattori (samoin välituotepanoksilla), joten molempien määrä kehittyi samalla tavalla. Tuolloin teollisuuden arvonlisäykseen perustuvalla mittaamenetelmällä päästiin lähes samoihin tuloksiin kuin tuotokseen perustuvilla mittareilla. Tilinpidon uudistuksen jälkeen tuotoksen ja arvonlisäyksen määrät voivat kuitenkin kehittyä hyvin eri tavalla, jolloin mittaamenetelmien tulokset poikkeavat selvästi toisistaan. Muuttuneessa tilanteessa teollisuuden kustannuskilpailukykyä tulisi mitata yksikkökustannusten perusteella siten, että mukaan lasketaan

välituotepanokset ja tuotanto määritellään arvonlisäyksen sijasta tuotoksena.

$$(1.3) \quad \text{Yksikkökustannukset, UC} = (W+I) / Y$$

jossa Y = tuotoksen määrä
 W = työvoimakustannukset
 I = välituotepanokset

Yksikkökustannukset voidaan edelleen hajottaa työn tuottavuuteen, palkkaratkaisuihin ja välituoteintensiivisyyteen:

$$(1.4) \quad \ln(\text{UC}) = \ln(Y/H) + \ln(I/Y) - \ln(W/H)$$

jossa H = tehdyt työtunnit
 Y/H = työn tuottavuus
 W/H = keskituntiansio
 I/Y = välituoteintensiivisyys

Tässä mittarissa mukana olevat välituotepanokset voivat olla esimerkiksi raaka-ainepanoksia, energiaa, puolivalmisteiden hankintoja, logistiikkapalveluja sekä muita liike-elämän palveluita. Näiden panosten hankintakustannukset sisältyvät lopputuotteen hintaan.

Teollisuudessa välituotepanosten osuus lopputuotteesta on runsaat 70 prosenttia (ks. alla oleva taulukko). Siksi välituotepanosten kustannuskehitys saattaa jopa hallita lopputuotteen hintakehitystä. Välituotepanosten myötä muiden toimialojen palkkaratkaisujen kustannusvaikutukset voivat heijastua myös tarkasteltavan toimialan kustannuskilpailukykyyn.

Teollisuuden tuotoksen rakenne Suomessa vuonna 2009

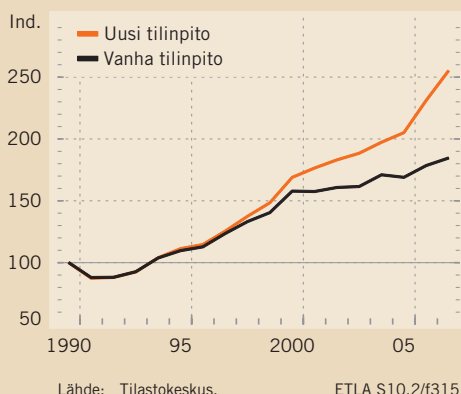
	1 000 euroina	%-osuus
Tuotos	103 757	100.0
Välituotepanokset	76 722	73.9
Arvonlisäys	27 035	26.1
- palkansaajakorvaukset	17 941	17.3
- bruttotoimintaylijäämä	9 094	8.8

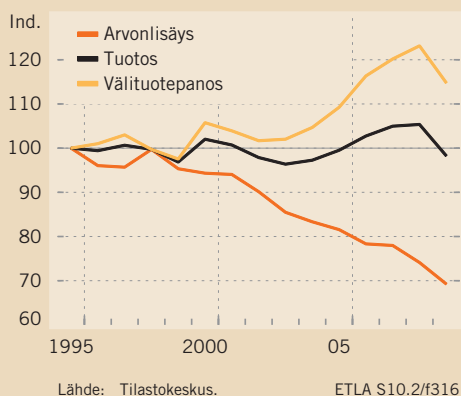
UUDET HINTAINDEKSIT MUUTTIVAT ARVONLISÄYKSEN MÄÄRÄN KEHITYSTÄ

Uudistuneessa tilipidossa teollisuuden arvonlisäyksen hinta on noussut hitaammin kuin tuotoksen hinta. Aiemmissa tilinpidon laskelmissa ne kehittyivät samalla tavalla. Tämä merkitsee sitä, että arvonlisäyksen volyyymi on kasvanut nopeammin kuin on aiemmin tilastoitu (ks. kuvio 1). Kun

Kuvio 1. Teollisuuden arvonlisäyksen määrän kehitys uuden ja vanhan tilinpidon mukaan, 1990=100

Kuvio 2. Teollisuuden tuotannon hintakehitys uuden tilinpidon mukaan, 1995=100

yksikkötyökustannuksia mitataan työvoimakustannusten suhteella arvonlisäykseen, arvonlisäykseen perustuva mittari antaisi nyt selvästi paremman kuvan teollisuuden kilpailukykyä kuin aiemman tilinpidon laskelmien mukaan.

Sen sijaan kun mukaan otetaan väli tuotepanoset ja suhteutetaan kustannukset tuotoksen volyyymiin, saadaan tarkempi käsitys teollisuuden todellisesta kustannuskilpailukykyästä. Teollisuuden kannalta on tärkeä todeta se, että väli tuotepanosien hinnat ovat kehittyneet selvästi nopeammin (ks. kuvio 2) kuin teollisuuden lopputuotteiden hinnat. Tämä on heikentänyt teollisuuden kannattavuutta, vaikka tuottavuus on lisääntynyt tuntuvasti useilla teollisuuden toimialoilla (esim. metsäteollisuus). Tilinpidon uudistus antaa nyt aiempaa paremmat mahdollisuudet analysoida eri toimialojen kilpailukykyä ja kannattavuutta.

KILPAILUKYKYKASKELMAT

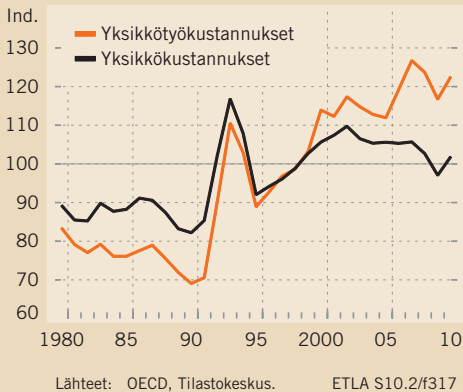
ETLAn kustannuskilpailukykykaskelmissa verrataan Suomen teollisuuden yksikkö(työ)kustannuksia viennin kannalta tärkeimpien kilpailijamaiden yksikkö(työ)kustannuksiin. Laskelmissa kilpailijamaat painotetaan omilla painoillaan kilpailutilanteen mukaan ja tulokset indeksoidaan siten, että pitkän aikavälin keskiarvo (20 viime vuotta) on 100. Tällöin voidaan tarkastella, miten kustannuskilpailukyky on kehittynyt pitkän aikavälin keskiarvoon nähden.

Kuviossa 3 on esitetty teollisuuden kustannuskilpailukyky aiemmin käytetyn yksikkötyökustannuksiin perustuvan mittarin mukaan ja uusin yksikkökustannuksiin perustuvien laskelmien mukaan. Yksikkötyökustannuksiin perustuvalla mittarilla kustannuskilpailukyky on viime vuosikymmenellä kohentunut erityisesti tuotannon arvonlisäyksen volyymin vahvan nousun vuoksi. Sen sijaan yksikkökustannuksiin perustuva mittari kertoo kilpailukykyyn kohentuneen vain vähän kymmenen viime vuoden aikana.

Tuloksia voidaan tulkita muun muassa siten, että useilla toimialoilla tuotantoa on tehostettu (esim.

paperiteollisuudessa) lisäämällä tuottavuutta ja vaimentamalla siten yksikkötyökustannusten nousua. Samalla tuotoksen määrä on noussut selvästi hitaammin kuin arvonlisäyksen määrä, joten suhteelliset yksikkökustannukset ovat kohentuneet vain hieman paremmin kuin kilpailijamaissa.

Kuvio 3. Teollisuuden suhteellinen kustannuskilpailukyky, ka. 1998-2008=100

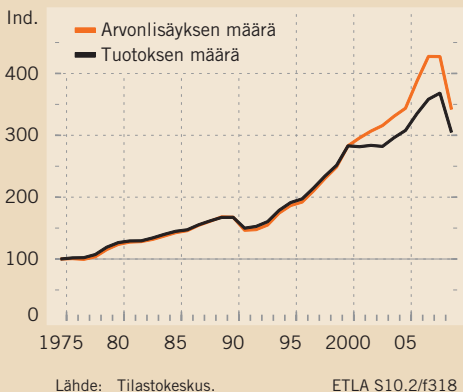
Kuviossa 4 on esitetty teollisuuden arvonlisäyksen ja tuotoksen määrän kehitys vuodesta 1975 lähtien. Tilinpidossa kaksoisdeflatointiin perustuvaa menetelmää on sovellettu vuodesta 2000 lähtien, ja sen jälkeen sarjat eroavat toisistaan erilaisen hintaindeksin vuoksi. Kymmenen viime vuoden aikana arvonlisäyksen määrä on kasvanut lähes puolet nopeammin kuin tuotoksen määrä. Tämä ero vaikuttaa tietysti myös kustannuskilpailukyylaskelmien tuloksiin.

VÄLITUOTEPANOSTEN KANSAINVÄLINEN HINTAVERTAILU

Vaikka tilinpidon uudistus mahdollistaa nyt aiempaa tarkemmat teollisuuden kustannuskilpailukyylaskelmat, yksikkökustannuksiin perustuvia laskelmia on tehty toistaiseksi hyvin vähän. Aiemmin väli tuotepanosten hintakehitykseen liittyviä yksityiskohtaisia tilastoja ei ollut saatavilla, mutta nyt muun muassa KLEMS-tietokanta³ tarjoaa melko kattavan kansainvälisen tilastomateriaalin energia-, materiaali- ja palvelupanosten hintakehityksestä eri teollisuuden toimialoilla.

Talouden kansainvälistyminen luo haasteita menestyä kiristyneessä kilpailussa. Siksi kustannus- ja reaalisen kilpailukyyn seuraaminen ja ennakoointi on nyt aiempaa tärkeämpää.

Kuvio 4. Teollisuuden arvonlisäyksen ja tuotoksen määrän kehitys, 1975=100

³ GGDC: www.euklems.net.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2010/1	Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttänen Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Martti Nyberg
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Martti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyille ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni

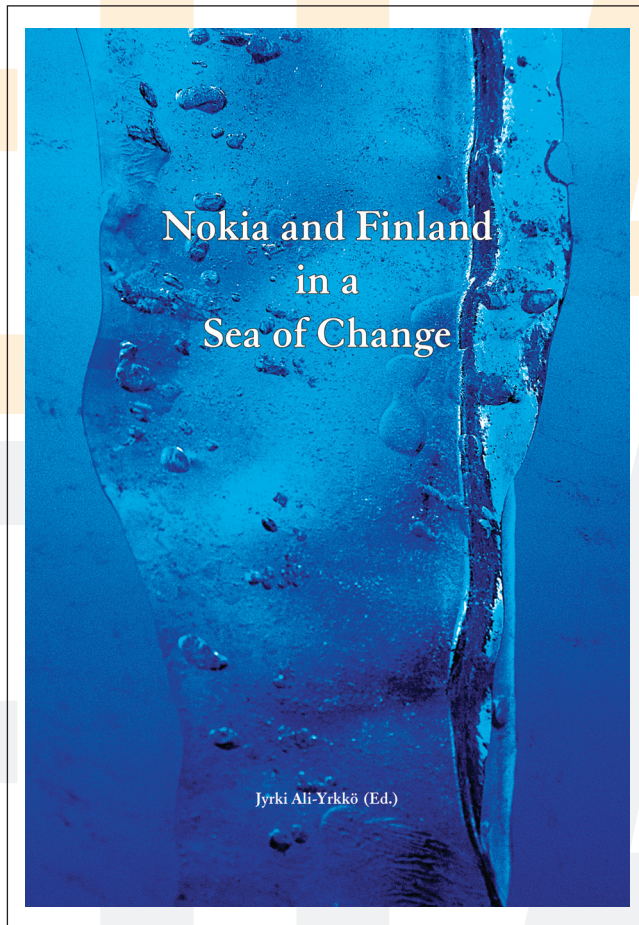
Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2006/1	Onko investointien vähäys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniikkateollisuus Suomessa Biotekniikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehitysmaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

Nokia and Finland in a Sea of Change

Jyrki Ali-Yrkkö (toim.)

108 s. 32 euroa
(Tuotekoodi B 244) ISBN 978-951-628-496-8

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

TOIMITUSJOHTAJA

Sixten Korkman

TUTKIMUS**Työmarkkinat ja osaaminen**

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Antti Kauhanen

Tutkijat: Edvard Johansson ja Sami Napari

Tutkimussihteeri: Pekka Vanhala

Kilpailu, innovaatio ja tuottavuus

Tutkimusjohtaja: Mika Maliranta

Tutkimuspäälliköt: Terttu Luukkonen ja Heli Koski

Tutkijat: Anni Nevalainen ja Hanna Virtanen

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Tarmo Valkonen

Tutkimusneuvonantaja: Jukka Lassila

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Kasvu, rakenteet ja suhdanteet

Tutkimusjohtaja: Markku Kotilainen

Tutkimusneuvonantaja: Olavi Rantala

Ennustepäällikkö: Pasi Sorjonen

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Hannu

Kaseva, Reijo Mankinen, Nuutti Nikula ja Paavo Suni

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Kirsti Jalaistus, taluspäällikkö

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan
sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Kaija Hyvönen-Rajacki, informaattikko

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Petteri Larjos, atk-päällikkö

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of
Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Docent, Helsinki School of Economics, Helsinki
and Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Mikko Ketokivi, Senior Lecturer, Helsinki University of
Technology, Helsinki, Finland

Tobias Kretschmer, Professor, LMU, Germany and Lecturer,
London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Doctor, Associate Professor, Imperial College
London, London, United Kingdom

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht
University, Netherlands

Olli Martikainen, Professor, University of Oulu, Oulu, Finland

Otto Toivanen, Director, HECER, Helsinki, Finland

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm.
myös: Raine Hermans ja Rolf Maury

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus)
sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäälliköt: Jyrki Ali-Yrkkö ja Heli Koski

Projektipäällikkö: Martti Kulvik

Vieraileva tutkija: Olli Martikainen

Projektitutkijat: Matthias Deschryvere, Tuomo Nikulainen,

Mika Pajarinen, Timo Seppälä ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekkinen

ETLA

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2010:2

ETLA

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi